

3

A close-up photograph of several small, brown, worm-like organisms, likely nematodes, resting on a light-colored, textured surface. The organisms have distinct, segmented bodies and appear to be moving slowly.

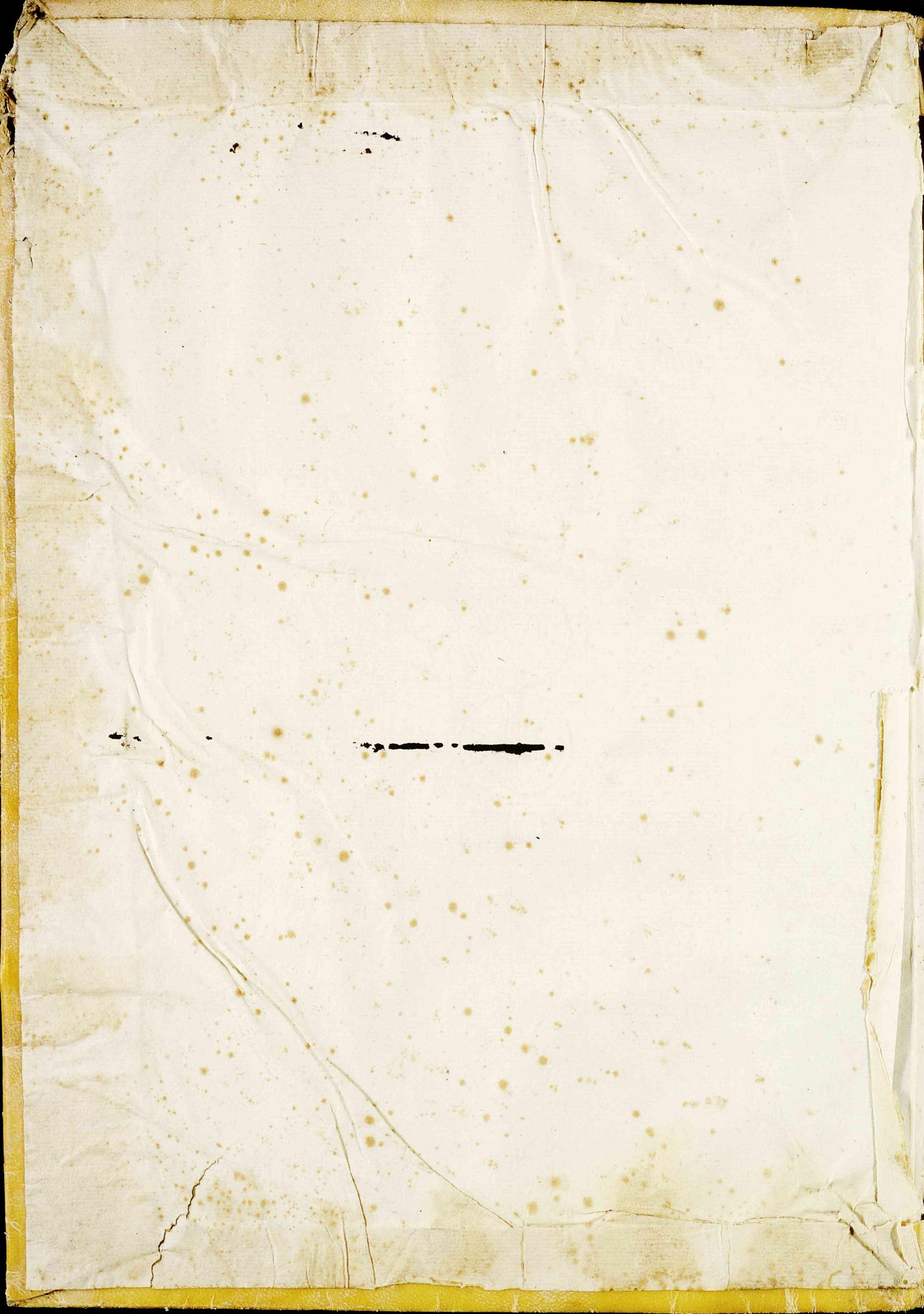
This image shows a vertical strip of aged, yellowish-brown paper. The surface is covered with numerous small, irregular brown spots, likely foxing or water damage. A prominent, lighter-colored horizontal crease runs across the middle of the strip. The overall texture appears slightly mottled and uneven.

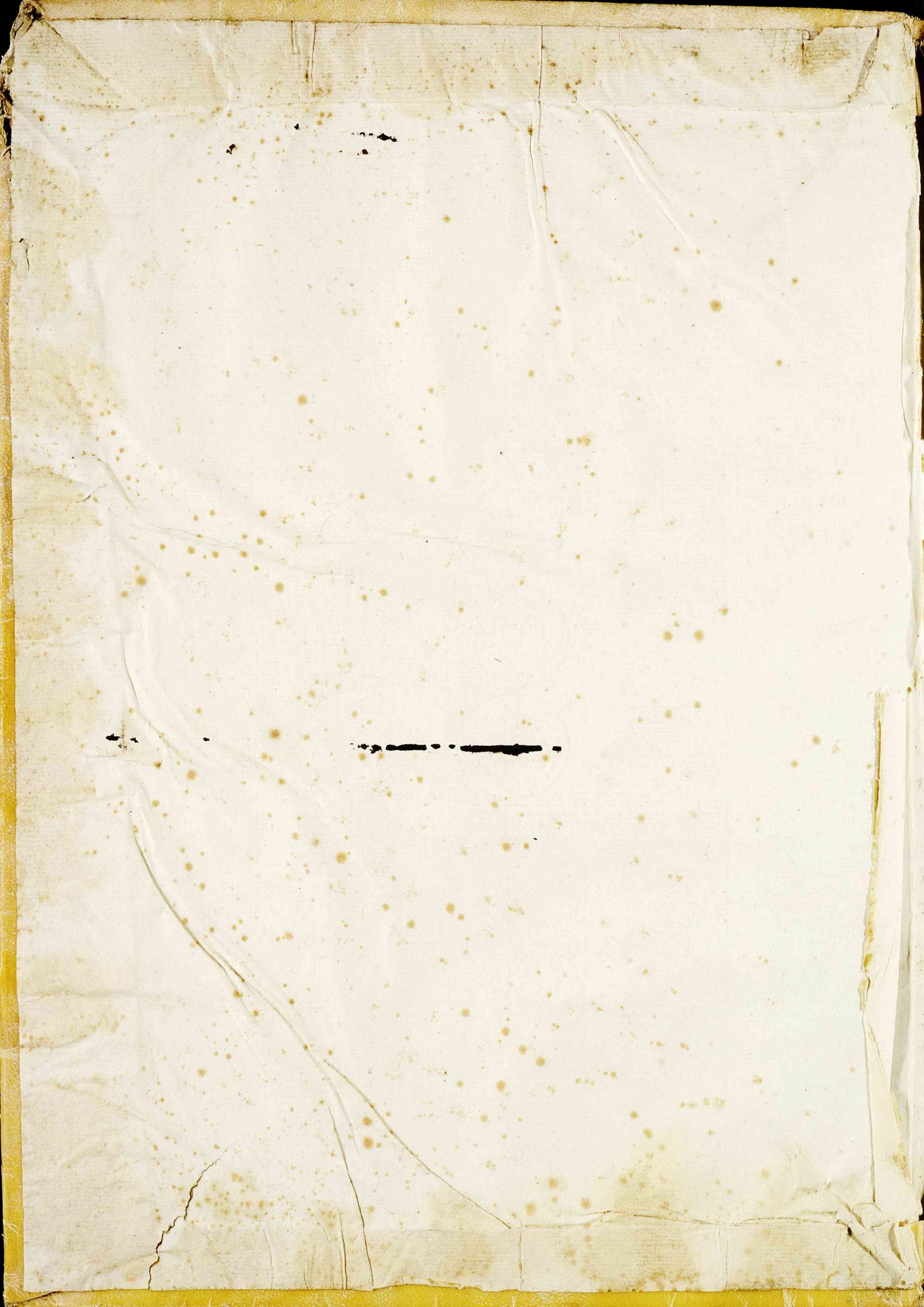
This image shows a vertical strip of aged, yellowish-brown paper. The paper has a mottled texture with various brown stains and discolorations, particularly towards the edges and center. There are several large, irregular brown spots, some of which appear to be foxing or water damage. The overall appearance is that of old, damaged paper.

This image shows a close-up view of a surface that has suffered significant water damage. The material appears to be a light-colored, possibly paper or fabric, which is heavily mottled with dark brown and reddish-brown stains. These stains are irregular in shape and distribution, suggesting organic material like mold or bacteria has thrived in the damp environment. There are also some lighter, yellowish-greenish stains, possibly from mold or chemical reactions. The overall texture is mottled and lacks a clear, uniform appearance.

This image shows a close-up of a severely damaged document page. The paper is a light cream or beige color, heavily mottled with dark brown and black water stains. These stains are irregular and vary in size, creating a mottled texture across the entire surface. A prominent vertical strip of lighter material, possibly a binding or repair tape, runs down the left side of the page. The overall appearance is one of significant age and environmental damage.

b14813671

42 sans ~~disques~~ et ~~cailloux~~

de la ~~cailloux~~

TRACTATVS

A S I B V S

R I AE.

CTORE

MARRASCO DEL SAZ
amensi egregio Senatore.

PRAXI. QVAM IN
is, maximè necessarium.

D

RAMIREZ DE PRADO,
to, Hispaniarum Regi Catholico,
o Indiarum Senatu.

RIVILEGIO.

Apud Ioannem Gonçalez.

Anno M.DC.XXX.

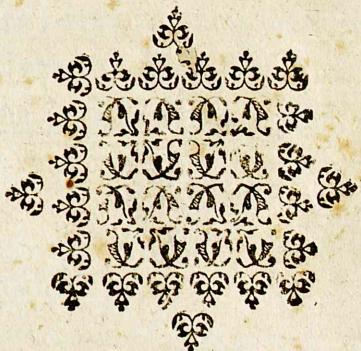
TRACTATVS
DE CASIBVS
CVR I AE.

AVCTORE
FRANCISCO CARRASCO DEL SAZ
I.C. & in Senatu Panamensi egregio Senatore.

OPVS, TAM IN PRAXI, QVAM IN
Theorica versantibus, maximè necessarium.

A D

D. LAURENTIVM RAMIREZ DE PRADO,
A Consilijs Philippo Quarto, Hispaniarum Regi Catholico,
in Supremo Indiarum Senatu.

CVM PRIVILEGIO.

MATRITI, *Apud Ioannem Gonçalez.*

Anno M.DC.XXX.

CUM PUBLICIS FUGIO.

ELITAM. *Apud Antonium Gonçalves.*

Folio de erratas.

LIBRVM Hunc vidi, & cum suo Archetypo contuli, quod Sacrae Cæsareæ & Maiestatis Senatus approbavit, & eorum quæ typis excusa sunt, exemplar esse voluit, omniaquæ in eo sunt adeò, verè. & fideliter impressa, un nulla unquam in re ab exemplari suo descendat. Datum Matriti die decimaquarta mensis Decembris anno millesimo sexcentesimo vigesimo sexto.

Licentiatus Franciscus
Murcia de la Llana.

Suma de la Tassa.

Esta Tassado este libro por los señores del Consejo a quatro maravedis cada pliego, como consta de su Tassa, despachada en el oficio de Diego Gonçalez de Villarroel, Escriuano de Camara, en Madrid a veinte de Março, de mil y seiscientos y treinta años.

S² Apro-

Aprouacion.

POR Mandado de los Señores del Consejo supremo
de su Magestad, y por comission suya he visto un li-
bro que se intitula, *Tractatus practici & quotidiana-*
ni de casibus Curiae, compuesto por el Doctor Carrasco
del Saz, Oydon de la Real Audiencia de Panamà en
las Indias, y está doctamente escrito, y assi es útil y conue-
niente que se dé la licencia para imprimir que pide, por es-
tar lleno de mucha erudicion y doctrina. En Madrid a
15. de Agosto de 1625.

Doctor don Pedro
Diez Noguerol.

Suma del priuilegio.

TIene el Doctor Francisco Carrasco del Saz Oy-
dor de Panamà, priuilegio del libro que compuso
de casibus Curiae, por diez años, para que ningu-
na persona pueda imprimirle ni venderle en este tiem-
po sin su licencia, con las penas en el contenidae, firma-
do de su Magestad, refrendado de don Sebastian de Cō-
treras su Secretario, y despachado en el oficio de Diego
Gonçalez de Villarroel su escriuano de Camara, a venti
quattro de Diziembre de mil y seyscientos y venticinco.

D.LA V-

D. LAVENTIO RAMIREZ
de Prado , Viro clarissimo , à Consilijs
Philippo Quarto, Hispaniarum Regi
Catholico , in supremo India-
rum Senatu,

D. FRANCISCVS DE BARREDA. I. C.

V O D Amœnus ille scriptor aie-
bat , *Beatos quibus cōcessum scribe-
re legenda, magis facere scribenda:*
beatissimos qui bus utrumque. Di-
gnum censeo quod semper am-
biant, qui ad summam rerum , &
posteritatis exēplū sunt nati . Fe-
cit olim Julius Cæsar, is enim strenuè pugnādō , & Ro-
manorū terminos adaugendo, tum etiam scribēdo res
gestas, utramquè fœlicitatem adeptus est . Scripsit e-
nim quæ semper & vbiique cum admiratione legen-
tur : fecit item quæ ab Oratoribus, Historicis, & Poë-
tis scriberētur. Magna quidē , & ampla materia, Sallu-
stio, Plutarcho, Lucano, Suetonio, & alijs. Adepti sunt
& Cicero, & Seneca , & priori æuo multi sapientes.
Magnam enim nauarunt operam instituendæ Reipu-
blicæ, quam meritò concelebrarunt historiæ . Multa
etiam literis commendarunt documenta sapientiæ,
quæ posterior ætas veneratione simul & laude profe-
quia est. Et verò necesse erat germanas illas beatitu-
dines simul & idem pectus insidere, perituram utram-
què, nisi conuixerint. Qui enim fieri potest, vt magnus
quisque vir, qui scriptis suis famam perennat, non etiā
factis æternet? Suspectam habeo sapientiam , quæ au-
ctorem non beat. Iam si sapiens, vt scripta demonstrat;
cur non & ad actiones & officia sapientiam conuer-
tit?

tit? Non illum tacerent historiæ, qui egregiè exer-
cuisset. Sequuntur Heroas hi honores, etiam inuitos.
Instar prouidentiæ est, nec sine numine rectè facta
monumentis condecorari: quò magni post nascituri
animi, eo percussi Thyrso, ament bonam mentem,
& recti rationem, quibus constant virtutes. Sed num
esiœta est Heroum natura? Deus meliora! te enim æta-
te nostra vnum edidit, quo se fœcundam adhuc *Bea-*
torum peribuit. Referam tuas initiationes? nondum
iuuenis, Mineruæ litabas; antiquius tibi nomen Sa-
pientis, quam viri; nempè genius ille tuus excultus à
te quidem, sed factus non fuit. referasti penetralia
sapientiæ; penetrasti omnes Musarum lucos, siue Sua-
dæ viienteis, siue Sophiæ opacos, seu Iurisprudentiæ
lubricos. Deeslet quid disceres; nisi à te didicisses. Ita
est, nec fallor: hoc magna ingenia habent diuinum:
diserte Philon: *Anima benè nata, præceptis obuiam,*
sese offerens, à se ipsa magis quam à Magistris adiu-
natur: arreptisque rudimentis cuiuscumque scientiæ, e-
quis iuxta Proverbiū) fertur in planitatem. Ergò appri-
mè elaboratus ad *Beatitudinem* illam, viam strauit
scriptio. Deus bone quam elegans! Plinij inquam e-
nodatio. Martialis item enucleatio, & Hypomnema-
ta. Illuxisti tenebris illis plūsq; Cimmerijs. Vi-
dimus vernantem facundiam rosas spirantem, & vio-
las. Vidimus ex alto, & penè sepulto silentio. re-
diuiuam antiquitatem. Quam multa, quæ Scriptorum
quoque ætate delitescebant, memoriæ restituta post-
liminio reuersa! quam multa animaduersa ex veterum
scriptis! quantus vbiique plausus! quantus honos au-
ctori! Nec enim è Republica literaria visum obtre-
ctare laudi nascenti, fauere imò, & ad cœlum tolle-
re, quò lubentius plura scriberes. Sed iam patrona-
tus iure, ad suum obsequium prudentia iuris vocabat.
Satis iuuentuti, satis indulatum florentissimo ingenio:
dignum esse quem asperior quoque exerceret arena,
quin

quād etiam & Patria illud ius sibi adstruebat, non
tantum tibi, sed tuis etiam fuisse educatum. Nec
fas vmbriticam eruditionem exhibere Iuri Ciuii,
qui publicam Philologiæ exhibuisses. Scripsisti ita-
què doctissimum librum Tesseram legum, nec re-
stinxisti, sed inflammasisti quæ incepérat sitim. Ego ne-
tantum Interpretē tacere sinam? Et cùm pulchra
possim incedere, & sublimis, depresso repam, &
turpior? Hunc imò tantum Sacerdotem in meorum
alio conscribam; huic me totam tradiderim exco-
lendam. Excoluisti quād optimè doctissimo, & om-
nifaria eruditione refertissimo quinquaginta militū
Ductore, siue Pentecontarcho, tunc primū diui-
na & humana maritata Prudentia, & è profanis fax
facris admota. Personat en fāma scriptioñis vbiçum-
que terrarum: Te Iurisperiti, te Theologi nocturna
versant manū, versant diurna, te politioris literatu-
ræ alumni, te Polyhistores, & Sophi, & quicunque
manum ferulæ admouerant. Iam qui filius operis?
quis orationis candor? quād abdita, & ex imis
Musarum claustris deponita eruditio? quād cre-
bræ, & scitæ sententiæ? quæ dictionum lumina? quā-
tum vbiique iudicij, & acrioris spiritus? O magnum
Hispaniæ decus! o Patriæ honos! Perge qua cœpisti,
nec ponas calamum. Iam placidores te Musæ ad imi-
tatoria vocabant. Non ad eruditos tantum ornando
natum ingenium: dandum aliquid aulicis, & tempe-
randos illos eloquentiæ frænos, exarandū aliquid ma-
terna lingua, nec semper montium vertices calcādos,
gradiendum aliquando per colles, amoeniores quidē,
si illustres non adeò; concedendum vel amori benefi-
centissimi Principis, vel blando imperio. Obscūda-
tus Mæcenati maximo, indulsistī amico. Sumisisti què
in manus thesaurum illum politicum Ioannis à Cho-
Kier viri ornatissimi; hunc patria lingua donare, dis-
sertationibus illustrare, & doctissimis stellare lumini-
bus.

In tenui labor, at non tenuis gloria, si quem

Numinal ea sinunt, auditque vocatus Apollo.

Quid faceres? tuus ille erat calamus, ignarus iniae, & omniū Regionū, præter aeris & ætheris. Nec tūc quidem repere placuit, cùm licuisset. Decuit ergo Sophiā Hispana lingua crepere, Suadā orare, Prudētiā præcipere, eruditōnē ipsam differere. Quid nō iā maternæ liceat ligūx, cui tantum licuit? Procul iam abeant Græca & Latina facundia, & verba sonantia, & personata nomina, & facundavocabula, & in numerū casūri periodi, & obstrepera illa translationum procliuitas, quibus vtraque lingua adornatur. Nihil non concessum Hispanæ, si modò à doctissimo quoque eloquatur. Subiit nunc in mentem, quām verè, quām appositiè ab Horatio dictum.

Scribendi rectè sapere est principium, & fons.

Elegās est, & disertus quicūque Sapiens, nō maternæ imputādum linguæ, sed tuæ, ò qui abnormalis amuslus, barbarus, perstrepis, nō loqueris; deles, nō scribis. Sed nō is insectādi locus, præcipue qui apud te verba agā, cuius modestia & benignitas ad omnē detractionem impatienti quadā naufea agitātur: cuius os in honore semper, & admiratione exterarū virtutū, elogia meditās, & encomia. Nulli liuidus, omnibus fautor, præsidium & decus. O dignū, cui omnes laudes rependant, nō laudēt! Quotus enim quisque est, cuius benevolētiā nō præcurreris? cuius laudes nō præoccupaueris? Longè aliter quā illi veræ gloriæ ignari, qui nisi detrahāt, laudē desperant, & ex inustis vbi cūque notis gloriā sibi despondēt. Nec ponam inter tuas vigilias, quæ adhuc sub scrinio premūtur Decisiones tui olim Senatus. Varia item Cōmentaria ad prudentiæ cultum, & eloquentiæ, suus his status dies; sinamus illas sub Aristophanis, id est, tua lucerna, & multa sub incude; satis pro cōmendatione, à te exaratas, elucubratas: leget olim vtraque sapiētia, plaudet, mirabitur. Et hæc sunt

qui-

quidē quæ scribis, hæc quæ tua leguntur. Quæ vēto a-
lienā in lucē promis iure eandē laudem sortientur. Tu
longa obliuione obūritū Julianum Petri, è magna illa,
& omniūga Bibliotheca Oliuarensi, in publicā lucem
misisti (& alios nunc paras mittere) virū disertissimum
natione Hispanū, facundia Latinū, sapiētia Græcū, qui
res Hispanas à prioribus petitas tēporibus chronicis
decorauit. Hunc etiā tuum vocabo liberū, nō natum,
sed adoptium. Est quoque sua adoptioni gloria, præ-
cipuè cùm *Adoptio* (Iabolenō docente) *in his personis*
tātū locū habeat, in quibus natura etiam potest habere.
Non adoptares Scriptores doctissimos, nisi Scriptor
doctissimus. Quid quòd patrē te naturalē adseuerant,
à quo vitā acceperint, & cognatæ lucis usurā? Vident
eternum, ergo & viues, & quocunque magna illa no-
mina accesserint, accedet magnum & tuum. Sed iā me
remorantem, & transversum reuocat maior illa fœli-
citas, *Facere scribenda*. O quis mihi Sthentoris vocē,
Musarum sonos, Gratiarum lubētias! Ego ne profa-
nus adhuc, nec mysta, tua cōtrectabo facinora? resera-
bo res gestas? nempe sublime cādens solis iubar nullos
despicit oculos, siue aquilæ rutilos, siue lyncei acreis,
siue talpæ obnubilos. Igitur à paterno cinere incipiā,
an & hoc faustum? Decebat tuas virtutes, decebat stu-
dia, ne potētiae paternæ adscriberetur, quidquid mune-
ris impleuisles: circundabant adhuc & puluis & fragor
cōqualitatæ fortunæ: quidquid calcabas, ancipitia erāt,
& abrupta ruinæ. Animos alter deiiceret; tu immos-
tus, & impavidus ad cōstantiā accinctus, meliora spera-
re, animum erigere, ad artes sapiētiæ & virtutis acce-
dere; hunc asylum calamitatum, hunc trāquillitatis &
salutis templum, & aduersus Decumanos illos fluctus
portum tutissimum. Te virum, te fortē casus ille para-
uit. Quotidiè caderes, nisi cecidisses. Nolo fortunā sem-
per blādientē, quidquid honori superimponit, animo
detrahit: *Habet has vices cōditio mortaliū, ut aduersa ex*
secūdis, ex aduersis secunda nascantur: occultat virorū quæ
sem̄.

*semina Deus, & plerumque honorum, malorumque cau-
se, sub diversa specie latent. Dicerē interfuisse mode-
stiæ tuæ, nisi expertus essem natalē. Languent aliquā-
do virtutes, quas ratio cōmendat. Quæ nobis innata,
nisi nobiscum non pereūt Quid quod Consiliario fu-
turo meditāda erat aduersa fortuna. Siue quòd Dif-
ficile sit virtutes eum reuereri, qui secunda semper fortu-
na sit usus. Siue quòd aduersitatis exercitatione prudē-
tes efficimur. Per hunc quoque gradum ascēsurus eras,
vt nullum omitteres. Siue enim intuear insita bona,
situe quæ sita, quibus idea constat optimi Consiliarij,
omnes illos numeros impleuisti. *IN SITA*, geniū mul-
tiscium, flexibile, & moderandis rebus aptissimū. Ge-
neris splēdor, & à maioribus quoque petita nobilitas.
Forma item, & vultus decor, maiestatis insignia. Non
sine numine Magistratus leguntur. Si rectè internos-
cas, cōmendati sunt à natura qui digni censemur. Apū
examini Principem dedit forma præstantem : cur nō
& hominum? num horū abiectior cōditio? AEtas tan-
tummodò desiderabatur: præuerterat præcox prudē-
tia, & cani iam sensus. *ACQVISITA*. Imbutus es Philo-
sophia, & Philosophiæ alūnis Eloquentia, Iurisprudē-
tia, linguarum peritia, historiarū notione, si quis alias
in terrarū ambitu. Dixi *ELOQUENTIA?* O aureum os!
& vt Pilius ille Homericus, *Eloquio comis experimen-*
tis cantus, cui animus prudentia viget, verba dulcedine
affluunt. Laudabo eloquētiæ nitorem in tuis scriptis?
multi ea laude censemur. Quid nō cōcinnet Cleantis
vigilia, & repetita sæpius spongia? Ego, nisi extēpora-
neam non laudo facundiam; nec facūdia, quæ nō im-
prouisa. Pariter enim, vt qui *herediolum sterilem, &*
agrūm scruposum, meras rupinas, & senticeta miseri co-
lunt, quoniam nullus in tēsquis suis fructus est, nec vallam
*illic aliam frugem vident, sed**

Infelix lolium, & steriles dominantur avenæ,
Suis frugibus indigent, aliena furatum eunt, & vicino-

rum flores decerpunt, scilicet ut eos flores carduis suis
misceant. Ad eundem modum, qui natuæ eloquentiæ
steriles sunt, centones consarcinant, qui suos semper
prodant dominos, versicolores nempe, & nullibi si-
miles. Hoc modo & psittacus, & coruus, humanam
edunt loquelas, & si elegantior Magister accedat,
maxime exultam. Tu vero extempore, & ut res
postulat, siue quid deliberandum, siue decernendum,
siue decreto imperandum, orationem in Senatu ha-
bes, concinnam, disertam, appositissimam. Video
quantum arti præstet natura, quam longè item emi-
neant, si ritè iungantur.

alterius sic
Altera poscit opem res, & coniurat amicè.

Proponebatur facti quæstio, quæ Theseum exqui-
reret? Extemplo aderat luculentissima oratio, ad-
erat & multa eruditio Iurium, Doctorum. Num tu-
multuaria, & cruda adhuc, & nondum in cellas dige-
sta? Putaret quispiam singulis periodis, singulos inuigi-
lasse Demosthenas, singulos Tullios. IVRIS PRVDEN-
TIA. Maiores nostri circa iuris scientiam magnopere
quidem versati; sed oscitanter, & impolite. Mag-
num peperere decus, vel Consulti responsum ad ne-
gotia vrbana accommodatum: vel Accursij glossem-
ata recensita, vel Doctorum commentaria perle-
cta. Tu leges, & iura intima notione pertractas.
Magnum quidem honorem Scriptoribus defers; sed
salua mentis reuerentia. Ad hanc amissim' com-
mentarios examinas: nisi conueniant, abnus, nec
quid velint Interpretes quæris; sed quid iura: & si
detorserint, corrigis. Decorat maximam tuam e-
ruditionem memoriae fœlicitas, siue quòd sæpiùs
repetita fidelius inhærent: siue quòd acerrimè in-
tentia mentis acies, & circa semet agitata, pro-
mit illas quas accepit imagines. Hinc appositis-
fima

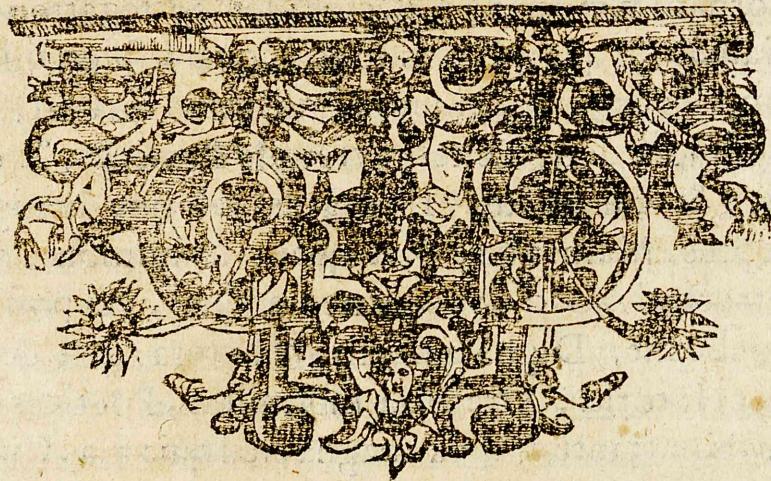
sima topica , & ex tempore , & numerosissimi Scrip-
torum exercitus , & integra legum capita , & multa
fragmenta , quibus ornas dissertationes . Nec inter lau-
des commemoranda comitas , urbanitas , beneuo-
lentia , quibus litigatores faues , & candidatos , acce-
dunt ad iudicem , & censorem ? Socium inueniunt , se-
curi te & hilares cum commodum est conuenimus ,
nec salutationes tuas supercilium , aut fatigatio inter-
rumpit , sed sua cuique modestia . Et quod pluris faci-
mus , non intra solos priuatos parietes benignitatem
claudis , & mansuetudinem , ad Senatum quoque de-
fers , quoties te ipsum . Gaudet quoque tua clemen-
tia seuerius puluinar , non tantum ad expianda cri-
mina fastigiatum ; sed ad condonanda quoque , vel cō-
niuenda . Ignoras nigros calculos , ubi licet , salua Re-
ligione iustitiae . Testatur sententiarum subscriptio cum
salutari signo , iure & merito a te usurpato . Gangem &
Danubium , non flumina , sed aquarum procellas , si cu
Oceano conferas , nihilo inuenies sequiora , siue clas-
sium intuearis patientiam , siue piscium luxuriam , siue
vndarum tumores , siue ventorum mugitus . Hi rapidis-
simo amne præcipitati , agros deuastant , pontes irrum-
punt , syluis sylvas inuoluunt , ripæ ignari , atque aluei : cæ-
terum fœcunditas nulla . Gleba enim onerata semini-
bus , antequam adolescent , vndarum volutata furore ,
maturandis impotens est . Nilus verò lenè fluens , nec
murmure quidē testatus præsentiam AEgyptum fœli-
citat . Nulla Regio messium fœcundior , animalium fe-
racior , fructuum fertilio . Usque adeò lenis potentia ,
truculenta vtilior & efferata . Macte tali virtute Ma-
gistratum exemplar ! & quod flumina a Nilo saturan-
dis messibus , hoc a te iudices discant seruandis homi-
nibus . Multi forsitan et profici mansuetudinem ,
sed extortam , tu benignitatem atque benevolentiam ,
gratiarum sorores agnoscis , nec nisi a gratijs impar-
tiendas . Nec aliud tibi sententiae tuae pretium , quam
bene

benè indicasse. Non efficta narro, sed publica, & ipso Principi maximè nota, cui magis quàm illi, qui Deum in terris agens, hoc quoque habet Prudentiæ Diuinæ, cuncta inspexisse. Hinc tot in te honores, tot munera. Adlectus eras ad Senatum Neapolitanum! ad rei Dominicæ Senatum euectus. Hæc vt sarta tectaque esset tua integritas, sapientia, & sollicitudo, maximè in causa fuere. Sed ne otiosa, & supervacanea hebesceret tua benignitas, ad Supremum Indiatum Senatū adscivit te Indorum tutela. Genujna erat, & seruando latissimè patenti Imperio apprimè salutaris. Nec intra terminos Iuris Consult, continentur tua munera. Quid continerentur dispendio Republicæ, cùm te non Iuris Consult. tantum, verùm omnigena indole, virtute, prudenter, ornatum viderit? Adlectus ideo ad legationem in Gallias, in qua quantus fueris, quàm splendidus, quàm elegans, quàm supra humanam sortem, dicere supersedeo. Testetur vterque Princeps, & qui misit, & cui misus. Illi gratus, ab hoc benignè receptus. Maiora hæc sunt quàm ab homine, non contrectari modò, verùm nec adspici, vel possint, vel debeant. Digna quidem, vt cætera, quæ decus ornent Historiæ. Oratoriæ sublimitas, Poetices nitor. Non tantum quia magna, sed quia tua. Cui enim iucundius inuigilent bonæ hæ artes, quàm tibi, *Cui sanguinem debent & patriam?* Ibit in posteros nomen Laurenti, ibunt facinora. Hoc quoque tibi feret acceptum humana fœlicitas, quod geminam illum *Beatitudinem*, in uno, atque eodem viro coniungi posse, exemplo docueris, qui & *Legenda scripsieris*, & feceris *Scribenda*, vtrumque fœliciter.

Atque hoc idem in causa, quod te tutelarem vount, qui in publicum edunt vigilias. Vouit olim D. Ioannes Carrascus del Saz, in Panamensi Praetorio egregius Senator, qui cùm scripsisset tractatum

hunc

hunc, *De casibus Curiae*, opus quidem, ut practicum,
ita maximè necessarium, te vnum Mæcenatem ad-
scite in votis habebat: sed morte præuentus, testari
quidem animum potuit, nuncupare non potuit. Ho-
rum consij D. Franciscus Carrascus del Saz & Io-
sephus filij, qui typis mandauerant, sub tuo patroci-
nio in publicam lucem mitti precantur. Præsto en e-
go absentium obsequia lubens, qui sciam tuum nomē
in immortalitatem futurum nomini Auctoris, &
vel hoc etiam Theones, & Misanthropos
euasorum, quòd tantum Patronum
elegerit. Vale.

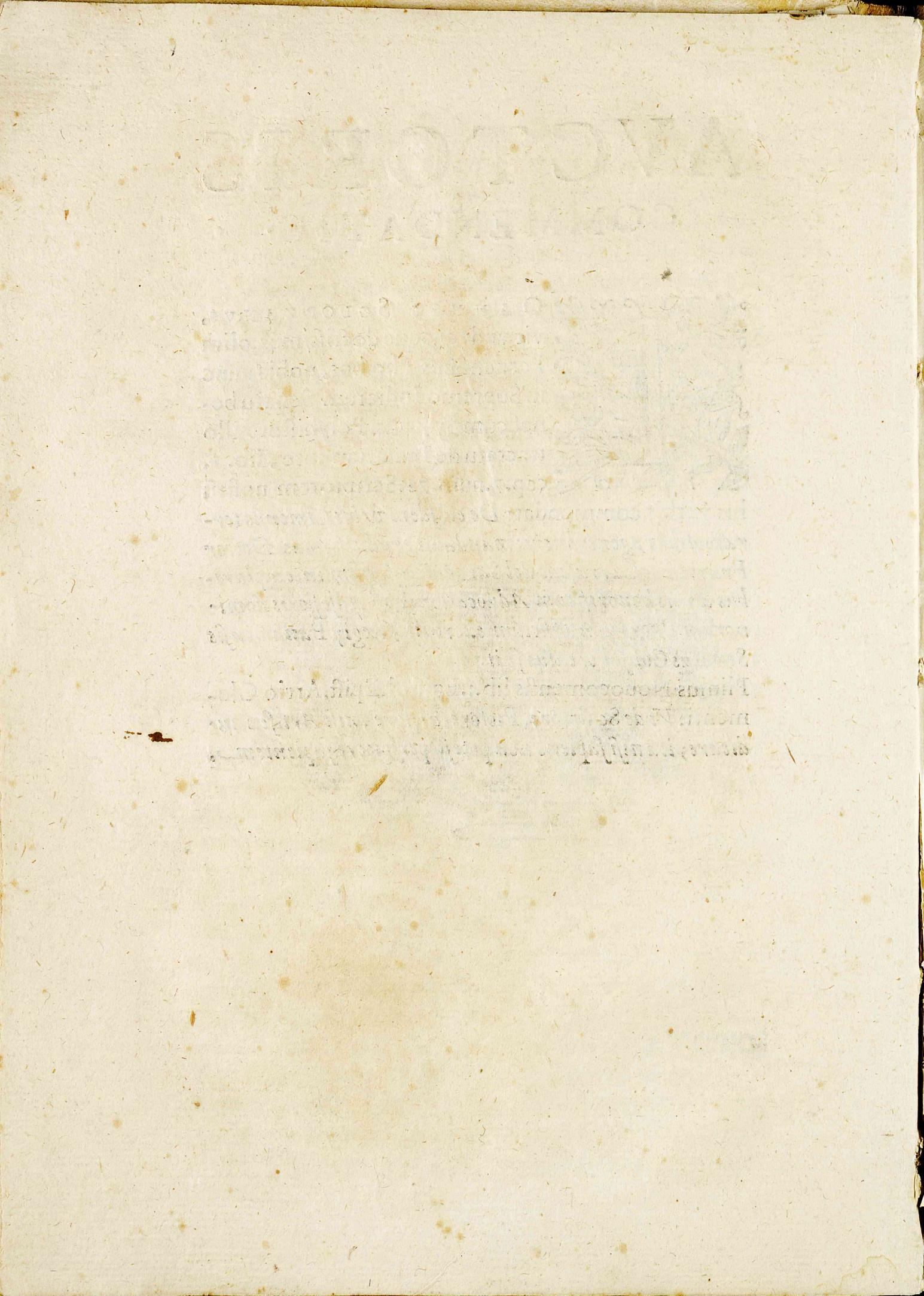
A V C T O,

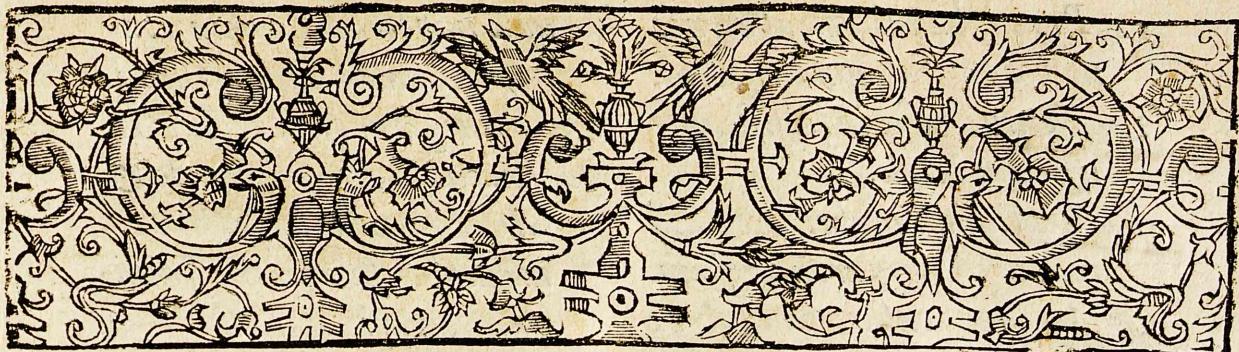
AVCTORIS COMMENDATIO.

OANNES SOLORZANVS,
vir vnde quaque doctissimus, olim
Peruensibus Phœbus, nobis nunc
in Supremo Indiarum Senatu be-
neficum Sydus, in Polyhistore illo
tractatu de Indiarum iure , lib. I.
cap.7.num.71. Scriptorem nostrū
his verbis commendat: *De eiusdem urbis Limenister
ræmotibus agens, literis mandauit eruditissimus Doctor
Franciscus Carrascus del Saz, qui postquam in ea pluri-
bus annis honorificum Aduocationis, & Adsefforis domi-
norum Preregum officium exercuit, Regij Panamensis
Senatus Consul creatus fuit.*

Plinius Nouocomensis lib.1. Epist. Arrio Cle-
menti: *Vt de Sculptore, Pictore, Fictore, nisi Artifex iu-
dicare; ita nisi sapiens non potest perspicere sapientem.*

TRACTATVS PRACTICI, ET QVOTIDIANI.

PRIMVS DE CASIBVS CVRIÆ ENVMERANTJ quinquaginta cum suis declarationibus.

SUMMARIUM.

1

<i>ASVS Curiæ frequentes, & quotidiani.</i> | <i>cōtra delinquentes, remissiū.</i>
2
<i>Primus Curiæ casus in criminalibus est, quebrantamiento de camino, ò tregua.</i> | <i>Quartus casus in fure, latro</i>
<i>ne publico, famoso, & notorio</i>
3
<i>Secundus, riepto de muerte segura.</i> | <i>Quod sit magnum furtū, iudicis arbitriore remittitur.</i>
4
<i>Cessat predictus casus ex dispositione Concilij Tridentini.</i> | <i>Grassatores qui in publicis itineribus per vim, & cū armis grassantur, mortis pœna pro primo furto, etiam minimo, puniuntur.</i>
5
<i>Tertius casus est, muger forçada.</i> | <i>Intelligendum est si occidant, vel percutiat eū, cuius bona rapiunt, vel sit furtū magnū</i>
6
<i>An raptamuliere nupta, si maritus raptorem non accuset, possit procedi ex officio.</i> | <i>Quintus casus Curiæ criminalis, de hōbre dado por encartado, qui propria est bānitus.</i> |
|--|---|--|--|---|--|--|

Tractatus practici & quotidiani.

- 12 Praxis bannitorū apud nos non extat, sed apud exterros.
- 13 Sextus casus in falsificante sigillum Regis.
- 14 Septimus in fabricāte falsā monetā, siue marcā Regiam.
- 15 Octauus casus, porrazō de otro grā yerro, ò tracycion que quisiesen hazer al Rey, ò al Reyno.
- 16 Nonus casus Curiae, por pleito q̄ demanda el huertano.
- 17 Ut sit locus casui Curiae propter minorē etatē, requiritur, ut pupillus sit minor viginti quinque annis, sit patre orbatus, nec sufficit esse minor, si non sit orphanus, nec orphanus, si non fuerit minor.
- 18 Errāt qui sine dicta qualitate admittunt quoscūq; minores in Curia pro suis actionibus proponendis in prima instantia.
- 19 Si minor litem suam proponat contra eius patrem familias, potest illam intētare.
- 20 Pupillus qui est orbatus patre, & minor vigintiquinque annis, habent casum Curiae, tametsi diuites sint.
- 21 Miserabiles persona qua sint, & eas debet Rex tueri.
- 22 Minor vigintiquinque annis, siue vir, siue fæmina, post quā impetravit veniā etatis, non habet casum Curiae.
- 23 Denegaturq; ei restitutio.
- 24 In causa cōmuni pupillo & viduae, est locus casui Curiae, si indiuidua sit, nō autē si diuidua: cōtrariū infranu. seqq.
- 25 Expeditur doctrina Andr. Gail obserua. 32.n.2.tenētis, omnes lites cōsortes ex participatione alterutrius sortiri forum Curiae.
- 26 Declara in casibus Curiae actiua propositis.
- 27 Aliqua possum habere ab alio que a me ipso non possum.
- 28 Adducitur, & expenditur textus elegans, in l. si is qui duos reos, ff. de liberat. legat.
- 29 Ex duobus socijs, qui in capax est, propter capacitatē alterius capit in consequentiā.
- 30 Rex dominus noster est fons iurisdictionū omnium in suo Regno, eamq; exercet per suos Auditores, & Pratores in Regijs Chancellarijs.
- 31 Casus Curiae in uno est cōmuni nis eius cōsortibus in lite voluntibus ipsis, si sint actores.
- 32 Causarum continētia quae?
- 33 Primaratione pluriū personarū, si res sit cōmuni, exēplū est de cōmuni hereditate, & etiā in criminalibus causis.

Tractatus I. de casibus Curiae.

2

- 34 Secunda continentia causa est ratione generalis actionis, ut tutel & negotiorū gestorū, &c.
- 35 Actionem mouens coram diversis iudicibus litem amittit fauore libertatis, & militiae, & non in alijs casibus.
- 36 Possessorij, & petitorij causae super eadem re habent continentiam.
- 37 Finis possessorij est principiū petitorij, & unius cognitionis habet intelligentiā alterius.
- 38 Exceptio, ne continentia causa diuidatur, habet locum parte opponēte, & ante cōtestationē litis opponi debet, & ea nō opposita valet processus.
- 39 Prædicta de continentia possessorij, & petitorij intelligentia sunt data capacitate fori.
- 40 In causis executiuis locū nō habet exceptio litispēdientia.
- 41 Declaratur, ut non procedat, nec permittatur uno, eodemq; tempore super eadem quantitate duas causas executivas prosequi.
- 42 Rationes resolutionis numeri præcedentis ab auctore traditæ.
- 43 Praxis utilis prædicatorum in via executiva coram diversis iudicibus super uno, eodemq; debito.
- 44 Decimus Curiae casus est in homine paupere.
- 45 Pauperum vox coram Deo acclamat.
- 46 Pauper quis dicatur, iudicis arbitrio relinquitur.
- 47 Ille qui viuit, & se alit ex alimētiis ei assignatis, an pauper dicatur?
- 48 Alimēta recipiēs non dicitur pauper, nisi sit in summa egestate, traduntur rationes & fundamenta noua, ut hac distinctio circa casus Curiae obseruetur.
- 49 Exploditur, & reprobatur communis Aduocatorū allegatio, qui solēt fundare casū Curiae propter paupertatē, dicendo, illū intētātē vivere ex alimētiis, quia hoc solū nō sufficit
- 50 Undecimus Curiae casus est, en home muy cuytado.
- 51 Senes decrepiti, & diurno morbo laborantes & debiles, & omnes hi, de quibus natura mouetur ad miserendum, habent casum Curiae; sub præcedenti capite.
- 52 Exempla prædicta non arant regulam.
- 53 Constituitur sub ea ille qui omnibus suis bonis, siue maioriātu, per sententiā fuit priuatus.
- 54 Item qui passus incendium,

A 2 vel

Tractatus practici & quotidiani.

- vel naufragium omnia sua bona amisi.
- 55 Comprehensi sub titulo de curatore furioso, vel prodigo, seu alijs extra minores dan- dis, possunt intentare casum Curiae in prima instantia.
- 56 Indus quilibet, siue diuus sit, siue pauper, casum Curiae intentare potest ut actor.
- 57 Miserabilis dicitur qui proprias causas administrare non potest.
- 58 Item Senes decrepiti, et diu turno morbo fatigati, publicè pœnitentes, liberti Ecclesie, manumisssi, caci, mutilati membris, leprosi, carcerati, et omnes, quibus natura comouetur ad miserendum.
- 59 Mercatores quando sunt in itineribus, miserabiles reputantur, et contra eos tempore quo proficisciuntur non sunt admittenda calumniosa actiones.
- 60 Deinde Aethiopes, et quos vulgo nominat, mulatos, geniti ab Hispanis et cocepti a mulieribus Aethiopibus.
- 61 Quod fallit si sint diuites.
- 62 Causa libertatis est casus Curiae, siue actiue, vel passiu- ne proponantur agendo, vel defendendo.
- 63 Decimus tertius Curiae ca- sus in causis et litibus vidua- rum, quantumuis diuites sint,
- 64 Lite coepta et contestata coram iudice ordinario, non ha- bet locum Curiae casus.
- 65 Vidua una contra aliam non habet casum Curiae.
- 66 Stylus prouisionis ordina- riae, que vulgo dicitur, del fuero, et eius exceptiones.
- 67 Sub vidua nomine admit- tuntur mulieres, que habent maritos inutiles, vel longa ab sentia impeditos quoad ca- sum Curiae.
- 68 Seu ad trirremes, vel exi- lium damnatos.
- 69 Ecclesia vidua dicitur qua- habet Episcopum, sed inutile.
- 70 In eamulicre qua nunquam maritum habuit, sed celebs est, maior adest dubitatio, an habeat forum Curiae, ut actrix in prima instantia resoluitur affirmatiue.
- 71 Prima exceptio prouisionis ordinariae sori est, no siendo causa criminal.
- 72 Intellige si sit viduarea, no actrix, vel accusatrix, quia agendo habet casum Curiae, et constituitur ratio et au- toritas adducitur.
- 73 Idem tenendum de quoli- bet

Tractatus I. de casibus Curiæ.

3

- bet sortiente casum Curiæ, quod de vidua numero proximiori est dictum.
- 74 Causæ criminales grauiores ciuilibus, ex Julio Claro, & eius fundamentis.
- 75 Perquisidores quando & quomodo prouideantur.
- 76 Iudices prædictos Consiliū Supremū Castellæ nominat, & non Chancellaria.
- 77 In Indiarū Chancellarijs existat ordinatio 17. per quam tribuitur facultas nominandi perquisidores ad cognoscendū, & ordinandū processum, non ad definiendum.
- 78 Non unquam etiam ad difinitiuam sententiam pronunciandam nominantur, & hoc iure utimur.
- 79 Secundus casus exceptio-
nis ordinariae fori est, en-
rauedis pertenecientes al
Rey.
- 80 Tertia exceptio, ò sobre execucion de carta execu-
toria, ò contrato guaren-
tigio, que trae aparejada e-
xecucion.
- 81 Ardua questio, an super execucione Sententia, vel contractus, possit intentar arí casus Curiæ, & executio petiti in regali Chancellaria?
- 82 Distinctio casuum, quando est deuoluenda executio sententia iudici inferiori, qui primam tulit in causa ciuili, vel criminali.
- 83 Semper ex stylo remittitur executio in Chancellaria inferiori iudici, nisi ex iustis causis retineatur.
- 84 Referuntur quæ sint, & stylus, & praxis exequendi in Chancellaria, vel dandi executorem.
- 85 Potius agitur termino sententia confirmantis, quam confirmata, & ideo de iure communi executio expectat ad iudicem ad quem.
- 86 In arbitrio dominorum de Chancellaria est, in causis ciuilibus quantitatis debite, vel executionem per se ipsos facere, vel remittere eam faciendam.
- 87 Intellectus ad leges 27. tit. 23.par.3. & ad l. II. tit. 5.lib. 2. Recop.
- 88 Stylus Regaliū Senatum Limensis, & de Panamà, q en auiendo caso de Corte, que el actor pudiera pedir è intentar en via ordinaria, se admita en las executivas, pidiendo execucion.
- 89 Quid sit obseruandum in Re-

Tractatus practici & quotidiani.

galibus Senatibus, Vallisoleta
no, Granatensi, & Audien-
tia Hispalensi, & Regni de
Galicia.

90 Executio sententiae quando,
& in quibus casibus retine-
atur a indice ad quem ex sen-
tentia & distinctione Cardi-
nalis Thuschi.

91 Si sententia iudicis ad quem
fuerit partim confirmatoria,
partim reuocatoria, executio
ei competit, vel si sit prima
modificata.

92 Priuilegiatus contra alium
priuilegium aequaliter an-
vitatur foro Curiae? quid de iu-
re communi.

93 De iure nostro Regio cōcas-
tantur priuilegia, & confun-
duntur, nec unus aduersus
alium eo vitetur, etiam si vi-
dua sit.

94 Decimusquartus Curiae ca-
sus est, contra alij un podc-
roso.

95 In conspectu Principis nul-
lus est potentior altero, quia
non est in Principe supremo
consideratio personarum.

96 Idem quod proximiori nu-
mero est intelligendum in
eius Supremo Consilio, seu
Regia Curia, & Chācellaria.

97 Potens, vel potentior, quis

sit; consistit in facto, & resi-
det in arbitrio iudicis.

98 Decimusquintus casus Cu-
riae est contra Duces, Comi-
tes, & Marchiones.

99 Decimussextus in dominis
vassallorum, etiam si non
habeant titulum.

100 Quod extenditur, etiam si
sint pupilli, & minores viri,
vel fœminæ, seu vidua.

101 Decimusseptimus casus
Curiae erit, contra las jus-
ticias y oficiales dellas.

102 Domini Praesides, & Se-
natores, seu Regiorum Con-
siliorum, vel Chancellaria-
rum, seu Audientia Hispa-
lensis, & Regni Galleci, for-
tiuntur casum Curiae, &
quomodo.

103 Adducitur lex 5.tit.3.lib.
4.Recop. & declaratur.

104 Senatores, & Praetores Re-
gij, non possunt causas suas,
nec uxorum, vel filiorum,
ad Chancellariam, in qua
assistunt, trahere.

105 Poterit tamē aduersa pars,
si voluerit eos conuenire in
eadem Chancellaria.

106 Non datur prorrogatio iu-
risdictionis, quando lex
eam tollit, limitat, vel in-
hibet.

107 Non

Tractatus I. de casibus Curiæ.

4

- 107 Non datur prorrogatio diuersa speciei.
- 108 Adducitur ordinatio 27. quæ inter alias est emissa cuilibet ex Chancellarijs In diarum Occidentalium.
- 109 Causa adduci potest ad suā Chancellariam per eius Senatorem, si executor contra eum datus excedat limites suæ iurisdictionis.
- 110 Remedia quando execu tor excedit.
- 111 Propter necessitatēm im minentem, vel periculum instans, plura permittuntur, quæ alias nō admitteretur.
- 112 En las Audiencias del Per u, se llevan en apelacion los negocios tocantes a las executorias que para estas partes se despachan en el Consejo de Indias, exempla adducuntur.
- 113 Ioannes Matieço Regius in Argentina Chancellaria Senator laudatur, eius mores, & modus procedendi.
- 114 Decimus octauus casus Curiæ, en las justicias ordi narias.
- 115 Indices Pedanei, & qui in vicis assistunt, non comprehenduntur sub predicta re gula.
- 116 Decimus nonus, en el Te niente de Corregidor, y Al calde Ordinario.
- 117 Plures casus Curiæ ex men te legum de his disponentiū, licet non ex verbis.
- 118 Vigesimus casus Curiæ in Alguacello maior, vel ex e cutore iustitia.
- 119 In Alguacellis minoribus traditur distinctio.
- 130 Vigesimus primus casus Curiæ est contra decuriones, vulgo, Regidores, o Venti quatros.
- 131 Quod attinet ad Tribunos plebis, vulgo, los Iurados, erit arbitrarium, y en los Sesmeros donde no ay Iu rados.
- 132 Vigesimus secundus casus erit in tabellione Concilij ci uitatis, vulgo, el escriuano de Cabildo, qui conueniri potest in Curia Chancella ria.
- 133 Quod procedit, etiam si ille qui conuenerit tabellionem del Cabildo, por caso de Corte, sit decurio, quia po tentior est tabellio.
- 134 De tabellionibus numerarijs fit distinctio.
- 135 Tabellionum aliquorum mores.

136 Vi-

Tractatus practici & quotidiani.

- 136 Vigesimus tertius casus Curia procedit contra eos, qui sunt de familia iudicis ordinarij.
- 137 Comprehensi sub numero proximiori referuntur.
- 138 Lex qui iurisdictioni, ff. de iurisd. omn. iud. adducitur, & declaratur.
- 139 Eius inhibitio in ciuilibus & criminalibus intellecta contra Gregor. Lop.
- 140 Vigesimus quartus casus Curi & contra Syndicū Republica, vulgo, el Mayordomo de la ciudad o villa.
- 141 Vigesimus quintus in Exactor tributorum, vulgo, el Receptor del servicio.
- 142 Vigesimus sextus contra Receptorem alcualae, vulgo, el Tesorero.
- 143 Vigesimus septimus in Castellano alicuius fortalicij, seu castelli.
- 144 Regium rescriptum ex exceptionis militaris, & eius inhibitionis.
- 145 Vigesimus octauus casus in causis denegata iustitia.
- 146 Praxis proximioris numeri.
- 147 Auocatio causa fieri potest, & ad Curiam trahi per denegatam iustitiam ab inferiori iudice, qui de ea cognoscit.
- 148 Iudices prius monendi, antequam causa ab eis auocatur.
- 149 Si constet ex testimonio actorum de nimia negligentia, & remissione ordinarij iudicis, absque citatione potest fieri auocatio causa a dominis.
- 150 Declaratur resolutio domini Presidis Courar. dicentis, Regios Auditores non posse auocare causas ab inferioribus, ut procedat non interueniente iusta causa.
- 151 Negligentia inferioris, quae & qualis sufficiat, ut ab eo auocetur causa, pedit ex arbitrio dominorum de Consilio, vel Chancellaria.
- 152 Regia & Chancellaria cognoscunt de todos los pleitos que son sobre casos de Corre, ex l. II. tit. 5. lib. 2. Recop.
- 153 Regales Senatus, & Praetoria Indiarum Occidentium utuntur eodem iure, quo Regia Vallisoletana, & Granatensis Chancellaria.
- 154 Ordinationes sunt unius formae, & eadē in qualibet Audientia Indiarum.
- 155 Re-

Tractatus I. de casibus Curiæ. 5

- 155 Refertur ordinatio ter-
tia, & eius littera.
- 156 Chancellariae Prætoriales
qua.
- 157 Diuersitas in forma, ordi-
ne, & pœna secunda suppli-
cationis qua aliter est apud
nos, quam ea qua obserua-
tur Vallisoletano, & Grana-
tensi Senatu.
- 158 Traditur forma & ordo
secunda supplicationis apud
nos, & quantitas qua re-
quiritur.
- 159 Quantitas condemnatio-
nis, & non prima petitionis
attenditur, ut locus sit se-
cunda supplicationi ex par-
terei condemnati.
- 160 Reus absolutus, etiam si
absolutio sit maxima quan-
titatis, non tenetur presta-
re apud nos fidei iussionem,
si actor secundo supplicet.
- 161 Secus in Regno Castella,
ubi seruanda sunt l. i. & 2.
& alia, tit. 20. lib. 4.
- 162 Lex 7. tit. 20. lib. 4. in fina-
libus verbis in Indiarum
Chancellarijs obseruantur.
- 163 Causaretenta, vel aliter
quomodo cunque introdu-
cta in Regali Prætorio, &
Chancellaria, si no es por-
nucua demanda, non ha-
bet locum supplicatio.
- 164 Verbum, ni en otra mane-
ra alguna, quid importet.
- 165 Quid autem si per remis-
sionem factam ab inferiori
causa introducatur in Re-
gali Chancellaria, an ha-
beat locum secunda suppli-
cationis, fit distinctio.
- 166 Qualibet causa Fiscalis in
Chancellaria debet inten-
tari, vel in Consilio Regio.
- 167 Procurator Fiscalis non
potest Fiscum suo proprio fo-
ro Regio priuare.
- 168 Fiscus causas alibi penden-
tes trahit ad suos indices.
- 169 Procurator Fiscalis Re-
gius non potest citari, nec
vocari coram alijs iudici-
bus, nisi in Regia Chancel-
laria.
- 170 Et quandoq; agunt, vel
defendunt causas, ante los
oficiales Reales, o juez ma-
yor de difuntos.
- 171 An Rex possit audire de
gratia, non existente gradu
secunda supplicationis, &
quæ requirantur.
- 172 Cum Rex audit de gra-
tia, si fuit per sententiam
eius prouisum, ut restitu-
tio bonorum fieret, non ex-
tenditur contraterium, in
quem

Tractatus practici & quotidiani.

- quem fuerunt alienata.
- 173 Restitutio gratia in quo differat à restitutione iustitia, remissione.
- 174 Recursus ad superiorem nunquam tollitur, § n. 179.
- 175 Regio rescripto emissō Regali Limensi Senatui est prouisum, ut quomodocumq[ue] processus, § causa ad Consilium deferantur, partes citentur.
- 176 Tenor dicti rescripti, § epistola Regia.
- 177 In omnibus Chancellarijs Indiarum seruandum quod Limensi fuit rescriptum in predicto casu.
- 178 Neq[ue] per illud est aliquid innovatum, quod attinet ad secundam supplicationem præter quā quoad citationem faciendam partibus.
- 179 Quamvis non sit locus appellationi, vel supplicationi, locum habet recursus ad Principem.
- 180 Auctoritas superioris semper excepta.
- 181 Per leges nouiores est data forma audiendi à Rege in causis secunda supplicationis.
- 182 Parti quæ sententiam habuit revisionis in Chancel-
- laria est ius acquisitum, si ex aliqua causa non sit locus secunda supplicationi.
- 183 Revisionum materia per Tuscum bene explanata.
- 184 Ut Princeps aliquam lité reuideri mandet, requiriatur causa sufficiens, vel probabilis, § verosimilis, alias peccat mortaliter, seu ei consilium praestantes.
- 185 Princeps sive Ecclesiasticus, vel secularis, peccat mortaliter, quād sine causa derogat iuri posituo, maxi mēsi est tertij præiudicium.
- 186 Princeps potest tollere, § mutare ea que sunt iuris cœuilis per aliam scilicet legē.
- 187 Declaratur an in tertij præiudicium.
- 188 Declaratur l. 4. tit. 24. p. 3. § eius effectus, § limitatio.
- 189 Causa legitima adducuntur notabiliter, ut reuisionem noster inuictissimus Rex posset cum iustificacione concedere.
- 190 Quando non adest gradus secunda supplicationis, salet dari Regium rescriptum, ut per duas, tres, vel quatuor aulas causa videatur in Chancellaria.

191 Eadem

Tractatus I. de casibus Curiæ.

6

- 191 Eadem praxi utuntur Vicerreges Piruani, & ordina res solent, quod lites aliqua ardua videantur per duas aulas Chancellariae Limensis.
- 192 Vigesimus nonus casus Curia est in causis Fiscali bus, quadam vero reseruata Comitibus sacrarum ligationum, vulgo, El Consejo de Hacienda.
- 193 In Indiarum Occidentalium Chancellarijs omnes causa Fiscales indistincte in eis peraguntur.
- 194 Trigesimus casus Curia est pro exigendo salario tabellionū, vulgo, escriuanos de Camara, y Relatores de la misma Audiencia.
- 195 Trigesimus primus in salario Aduocatorum, & Procuratorum, & in Receptoribus, ceterisq; officialibus eiusdem Chancellariae, & redditur ratio.
- 196 Si salarium annuum constitutum sit, vel lis aliter ventilata in Chancellaria, ibi potest peti salariū ab Aduocato in eadem.
- 197 Secus vero si salarium nō fuerit annum, nec lis ad Chancellariam devoluta,
- nec in ea prosecuta, quia cessat continentia cause.
- 198 Extende predicta ad Suprema Regia Consilia, coram quibus Aduocati operas suas aduocando presentant, & in aula causarum criminalium.
- 199 Casus Curia Reales, hoc est, ex natura rei, super qua litigatur.
- 200 Trigesimus secundus est in feudo.
- 201 Comendae Indorum qualiter dentur commendata tarij, & earum successio.
- 202 Refertur ordinatio de Malinas, & eius declarationes.
- 203 Vbi reseruata sunt cause, non est locus præventioni coram alio iudice, quia fit præiudicium iurisdictioni.
- 204 Vbi adest iurisdictionis priuati nihil operatur consensus partium, ut in aliud iudicem prorrogatio eius fiat.
- 205 Refertur declaratio ultima ordinatio de Malinas, lata anno 1610.
- 206 Computatio mille ducatorum ad dictam ordinacionem, & declarationem debet fieri, por la tassa, y no por crecimiento de especies: quod explicatur.

207 Tri-

Tra^ctatus practici & quotidiani.

- 207 Trigesimus quartus casus
Curia est super interpretatione Regij priuilegij à Rege concessi, qui solus de eius interpretatione iudicat.
- 208 Ad quæ Regia Consilia est recurrendum super priuilegij interpretatione.
- 209 Trigesimus quintus notabilis casus Curia Realis (se moto priuilegio auctoris, vel potentia rei) erit, si causa sit magni momenti.
- 210 Explicatur celebris lex 4. tit. 1. lib. 3. Recop.
- 211 Lex predicta extenditur in sua secunda parte, eiusq[ue] deciso ad quamlibet Regiam Chancellariam.
- 212 Traduntur fundamenta uniformitatis, dispositionis, comprehensionis ex identitate, & rationis militantis, etiam si sit correctoria.
- 213 Causa magna maiores iudices requirunt.
- 214 Si el caso fuere de grande importancia, erit casus Curia, exempla traduntur.
- 215 Quando est casus Curia, & pro tali declaratur, siendo de grande importacia, partes grauantur in his, quæ hic referuntur.
- 216 Casus trigesimus sextus
- Curia est, sobre bienes de mayorazgos y vinculados, & qualiter hoc est intelligendum.
- 217 Intellige si maioratus, & eius bona sint qualitatis, & quantitatis magna
- 218 Si autem petantur bona maioratus à singulari posse fore, qui ea detinet titulo emptionis, vel alienationis, an possit per casum Curia peti, distinguitur, ut in praecedenti casu.
- 219 Trigesimus septimus casus
Curia erit, sobre vassallos.
- 220 Trigesimus octauus, sobre fortaleza.
- 221 Trigesimus nonus, sobre muerte o heridas de algun Cauallero.
- 222 Quadragesimus, sobre la paga de tributos que se pidan a Indios encomendados, & qualiter.
- 223 Celus & desiderium fauendi Indos procedit ex tribus causis hic relatis.
- 224 Decem alijs casus Curia referuntur ex Andraa Gail obseruatione 1. libr. 1. quorum plures apud nos non extant.
- 225 De causis pignorationum, & priuilegiorum Principis Rex

Tractatus I. de casibus Curiæ.

7

- Rex cognoscit in eius Consilio.
- 226 Vbi est iurisdictio priuata, non habet locum Curia casus.
- 227 Stylus declarandi casum
- Curia in ciuilibus & criminalibus.
- 228 A declaratione casus Curia habet locum supplicatio, si interponatur à parte conuenta.

TRACTATVS PRIMVS.

VM Frequētes & quotidiani sint Curiæ casus, de quibus prima cognitio quoad litis ordinationem, & decisionem Regijs Senatibus, & Chancellarijs competat, nōnunquam vero per auocationem, & plerumque per retentionem causarum: idèò opereprætium existimai qui sint casus Curiæ ex professo referre, vt practici eos collectos habeant. Quæ autem dicenda sunt, conducunt ad explicationem legis 21.tit.5.lib.2. Recopil. quæ prohibet reū quilibet in prima instantia conueniri in Regia Châcellaria, Salvo si la causa fuere de caso de Corte, & legis secundæ, tit.2.lib.4. quæ constituit ordinem proponendi actionem, & libellum in dictis Chancellarijs, & legis 8. tituli 3. d. lib.4. quæ enumerat casus Curiæ criminales, & lex sequens eiusdem tituli amplior est, dū inquit: Que las nuestras leyes de las Partidas,

y de los Fueros, y Ordenamientos de nuestros Reynos mandan, y quieren que los tales pleytos, y causas, y negocios, que son sobre casos de Corte, se traten ante Nos en las nuestras Chancillerias en primera instancia, Super cuius interpretatione, & casuum enumeratione erit nostra sermo: postea quæ primus inter nostrates obtinens adduxit Dominus Præses Couarruias in practicis quæstionibus, capit.6. & 7. Didacus Perez, & Azeued. in dicta l. 8. & 9.lib.4.tit.3. Recopilation. atque alij ibidem relati, quorum infra mentionem faciemus.

Primus casus erit à criminalibus incipiendo, seruato ordine legis nostræ quintæ, titul.3. part.3. Quebrantamiento de camino, o de tregua. Secundus riepto de musero segura: & cum hodie duelorum vsus recesserit à Christianis, ex Concilio Tridentino sessione 25.cap.19. quod ob magnas, & pias Religionis causas damnauit dictatemeraria certamina, cessat hic casus. Tertius est, muger for-

2

3

4

4

Tractatus practici & quotidiani.

- 6 *cada.* Offert se nobis in explicacione huius tertij casus, vtilis, & quotidiana, frequensque quæstio, quæ contingibilis est, an si mulier coacta, cui illata est vis, & rapta fuit, est nupta, possint de hoc crimine cognoscere iudices superiores, vel inferiores per præuentionem in prima instantia? Itaq; ut me clarius explicē, quod intendo resoluere, est, *Si auiendo fuerça, robo, o rapto de muger casada, no querellandose el marido della deste delito de rapto, o fuerça de adulterio, si podran los juezes Ordinarios, o Superiores proceder de oficio, o por denunciacion, o acusacion de otro que no sea el marido de la asiforçada, o burlada para adulterarla.* Quæstio quidem est notabilis, & quam licet plura, & plures involverim, à nemine vidi resolutam, nec disputatam, eam quidē resoluēdam suo proprio loco remitto, qui erit infra cap. 4. in interpretatione legis primæ, tit. 20. *de los adulteros*, infra libro 8.
- 7 Quartus casus est in fure, seu latrone, publico, famoso, & notorio, qui quidem propter criminis atrocitatem furca suspendūtur, l. capitalium, §. famosos, ff. depōnis, cum adductis à Menochio caſu 295. & à D. Ioanne Vela de delictis, cap. 12. num. 22. & si vnū tantum famosum furtum cōmisferint, dum tamē magnū sit, mortis poena condemnantur. Quod autem magnum sit, iudicis arbitrio relinquitur, vt post Guido-
- nem Papæ decisione 589. Couaru. libro 2. variarum, cap. 9. numero 7. resoluit idem Vela, ubi supra, num. 24. Licet contrariū ipse teneat secutus contrariam communem, & post eum Ceuallos. In his verò qui sunt grassatores, hoc est, *salteadores de caminos*, qui in publicis itineribus per vim, vel cum armis grassantur, pro minimo etiam furto ratione dictæ qualitatis aggrauantis, furca suspendūtur, ex Vela dicto numero 22. post Cœpolam, quem allegat in authentico, sed nouo iure. C. de seruis fugitiuis, numero 103. quod ne sit occasio errādi est interpretandum, & declarādūm, ut benè declarat Gregor. Lop. in in l. 18. tit. 14. part. 7. gloss. 6. pro latronibus, qui semel tantum aggrediēdo aliquem spoliauerunt, vt per hoc non debeat furca suspendi, vel aliter mori. Quod est intelligendum, quando in aggressione non interuenit peremptio hominis, quod iterum est declarandum, & sublimitandum. Gre-
gor. Lopez dictum, vt non procedat quando fuit furtum magnū, quia tunc, etiamsi primum sit, & etiā non illata morte, poena mortis infligitur: & sic iam habui de facto in quodam grassatore, quē propter primum furtum condēnauit hoc Regium nostrum Prætorium de Panamā ad mortem, quia fuit furtum, *Demas de cinquenta ducados*, propter dictam qualitatem, & quia antea nō fue-
rat,

Tractatus I. de casibus Curiæ. 8

rat grassatio aliqua perpetrata, & hæc regio, & prouincia maximis periculis subiacet furandi, eoquod aurum & argentum in magnis quantitatibus recipiunt AEtiores, serui agafiones illud tradituri dominis, atque ideò hoc consideratum fuit. Nee requiritur, vt pro furando primo furto fur, vel latro occidat, sed si sufficit si percutiat, quia hæc qualitas aggrauat, & est mortis digna, vt retenata communi contraria, tenet Vela dict. cap. 12. numero 22. & ad hæc quæ diximus reducenda sunt quæ adducit Bobadilla libro 4. Politic. cap. 5. numero 42. & post eum nouissimè & latè Petrus Cauallius in resolution. criminal. centuria 1. casu 18. alios plures prætero. Itaque quoad nostrum propositum per dictam legem quintam, titulo 3. part. 3. vbicunque agatur de denunciatione, accusatione, vel inquisitione publici latronis, habere potest locum casus Curiæ, & sic inchoari causa coram Regijs Chancellariæ Prætoribus, qui causis criminalibus terminandis in Regalibus subsellis assistunt, ex officio, vel ad partis petitionem in prima instantia super hoc procedunt: & idem erit si furtum commitatur, de la hacienda Real, abriendo las caxas Reales.

Quintus casus est, de hombre dado por encartado de algun Consejo, o por mandamiento de los jueces que han a juzgar las tierras, qui propriè bannitus est, cuius rei praxis apud nos, & bannitorum materia frequens apud exteriores raro, vel nunquam evenit in Castellæ, & Legionis Regionis.

Sextus dicta lege partitæ est, por sello del Rey que alguno huiesse falseado, quod si hoc perpetratum fuerit falsificando Regium sigillum in Chancellarijs, vel Consilio quolibet Regio, cognitio, & punitio competit his dominis iudicibus, qui assident in Consilio, vel Chancelleria, cuius sigillum fuit falsificatum.

Septimus in fabricante falsam monetam, vel falsificans aurum, vel argentum Regium, hoc est, la marca Real con que el oro o plata se sella, que está en poder esta marca de los oficiales Reales ante quien se quinta: y fecho y enterado el quinto que a su Magestad se deve, se marca la plata, o oro: quod si compertum fuerit aliquem falsum signi, & Regiæ marcæ instrumentum habere, eoque vti, erit casus Curiæ.

Ottavus casus erit, por razón de otro gran yerro, o traycion que quisiesen fazer al Rey, o al Reyno.

Tractatus practici & quotidiani.

- 16 Nonus , por pleyto que demanda el huerfano , de quo per Couarru.in practicis, capite sexto , numero secundo , vbi concludit requiri , vt sit patre orbatus ille , qui ratione pupillaris ætatis casum Curiæ intendit , cuius extensio fit ad minorrem vigintiquinque annorum , quod uno verbo compendisse resoluit Monterroso folio 59. dum inquit annumerando casus Curiæ , los menores de veinte y cinco años , aunque sean ilustres , que sean huerfanos de padre , y no basta lo uno sin lo otro : & Villadiego in Politica libro primo , capite primo , numero 90. quod antea prædixit Speculator titulo de instrument. edit. §. nunc verò , versic. Et scias secundo , & Imola in capite significantibus , de officio delegati , Rolandus à Valle consilio 76. numero 39.vbi alios refert.
- 17 Ex qua resolutione animaduertendum , errare eos , qui in quibusunque casibus admittunt minores , qui per casum Curiæ , vt actores non distinguentes , neque aduertentes , hoc non procedere, si patrem viuum habeant: nam licet pupilli , & minores sint , non gaudent foro Curiæ , ex Couarruia , & Monterroso vbi supra . Si tamen pupillus , vel minor vigintiquinque annis contra patrem suum litigasset , tunc ex ratio-
- ne cessantis causæ , & defensionis , cuius cura in filio pupillo , vel minori est , erga eius patrem crederem locum habere casum Curiæ , & hoc casu admitti posse , quia pupillus , & minor in ætate supradicta constituti carerent prædicta defensione , & paterna protectione : nam ius prouidet in similibus casibus remedio æquivalenti , arguento in §. finali , instituta de curatoribus . Et quando tutor litigat cum minori , aliis prouidetur curator ad causam pupilli agendum , vel defendendum , pari modo si litigat contra patrem , dabitur casus Curiæ : extenditur hic casus ad pupillum , vel minorum patre orbatum , tametsi diues sit , ex adductis à Couarru. dicto capite sexto , numero secundo , & post eum optime ab Andr. Gail libro 1.practicarum obseruationum numero 39.ex doctrina Panormitani in capite significantibus , numero sexto de officio delegati , vbi distinguit inter miserabiles personas , quòd quædam sunt miserabiles habitu , sed non actu , vt viduæ & pupilli diuites : quædam verò habitu , & actu , vt viduæ & pupilli pauperes , & huiusmodi personæ , & pauperes , & miserabiles solent communiter premi ; & ideo Regi omnium maximè conuenit eas contra omnem iniuriam & molestiam tueri: est

est textus ordinarius, quem ad-
ducit Abbas & Gail dicto nu-
mero 39. capite primo obser-
uationum in capite Regum, &
in capite administratores 23.
quæstione quinta, ibique addu-
cit quæstionem, an huic foro
renunciari possit, quod infra di-
cemus numero Excluditur à

- 22** casu Curiæ, & eius priuilegio
minor vigintiquinque annis; ma-
ior autem viginti, vel fœmina
maior decem & octo annis, si
impetraverint ætatis veniam,
quia maiores sunt in omnibus,
& per omnia, præter quam quod
immobilia alienare non pos-
sunt, quare illis denegatur re-
stitutione, ut resoluit Boerius de-
cisione 350. numero quinto,
Caldas Pereira de restitutione,
23 verbo, implorare, numero 47.
Quare nimur si denegetur
aditus ad casum Curiæ, tum
etiam quia per extensionem hoc
priuilegium ex sententia Do-
ctorum, quos citauit, & commu-
ni praxi cuiuslibet Regij Sena-
tus, competit minori vigintquin
que annis patre orbato, quia
sua tueri non potest: quod ces-
sat in eo, qui tametsi minor sit
rebus suis administrandis, ex
Principis rescripto & gratia ha-
bilis fuit effectus, & reputatus
maior, denegata ei restitutione,
qua si careat, debet etiam non
vti casu Curiæ competenti *al
menor y huerto.*

Extenditur priuilegium præ
dictum ad causam communem
cum pupillo & vidua, seu Ecclæ-
sia, vt possint in causa commu-
ni alij, qui dicto priuilegio non
gaudent, illo vti ex vi commu-
nitatis causæ: quod intellige, si
individua sit, vt in seruitute, pa-
tronatu, & cæteris rebus incor-
poralibus, quæ diuisionem non
recipiunt. Secus verò in diui-
nibus, & in quantitate debita, in
hereditatis petitione, in qualibet
alia reivendicatione, in usufru-
ctu, & alijs similibus casibus
diuiduis, sic resoluit Gregorius
Lopez ita intelligendus, & de-
clarandus in dicta l. quinta, ti-
tulo tertio, part. tertia, glossa 4.
& post eum Villadiego sine di-
stinctione prædicta locutus di-
cto capit. primo suæ Politicæ,
numero 90. dum inquit: *Y en
caso que el uno solo sea priuile-
giado, tambien goza el que no lo
es del priuilegio del que lo es, por
ser la causa individual:* aut enim
voluit dicere, *siendo la causa
individual:* aut est intelligendus
cum dicta distinctione Grego-
rij Lopez, quem in margine ci-
tat. Obstat tamen his quæ dixi-
mus non parua difficultas, ex
eo quod cum sit vnum, idem
que ius eorum, qui ex eodem
principio, & iustitia pendet,
quando est causa commuis, est
notabile inconueniens, vt cum
vna parte (tametsi ipsa causa

Tractatus practici & quotidiani.

diuidua sit) determinetur à Dominis de Consilio , vel Chancellaria , & cum alia à iudice inferiori , & diuersæ sententiæ super uno , eodemque facto , & iure pronuncientur , & vna eademque res diuerso modo forsan , vel intelligatur , vel diffiniatur sub diuersis iudicibus , & ita continentia causæ diuidatur , & eius contextura. Quare omissis prædictis , & reiecta distinctione quam facit glossa quarta in dicta l. quinta , titulo tertio , part. tertia , sic est resoluendum , etiam si causa diuidua sit.

Imprimis post tradita per Doctores in cap. final. per tex-
tum ibi de rescriptis , & in l.
prima , ff. de quibus rebus ad
eundem iudicem eatur , vbi plu-
ra glossa in verbo , eundem iu-
dicem , textus in l. nulli , C. de
iudicijs , & ibi communiter Do-
ctores , & in capite ex tenore ,
& ibi elegans glossa , in verbo ,
negotio de rescriptis , cum his
quæ utiliter & compendiosè ad-
duxit Parladorus libro secundo
rerum quotidianarum , capite
nono , ex numero secundo , post
Afflictum decisione 354. nume-
ro 13. vbi Cæsar Vrsilius , est
tenendum , quod si plures sint li-
tis consortes , quorum vnu stan-
tum immediate , reliqui verò
mediate habent casum Curiæ ,
omnes in Regio Senatu , seu

Chancellaria forum in prima instantia sortiuntur , ne conti-
nentia causæ diuidatur. Hæc est
praxis Cameræ Imperialis , quam
adducit Andr. Gail libro 1. ob-
seruationum , obseruatione 32 .
numero secundo , aplicando il-
lud quod ibi dicit de Imperio ,
& eius Camera Imperiali ad
Regna hæc , & eius Chancel-
larias , & Regios supremos Se-
natus , eamque obseruatam a-
pud nos vidi , vt cum vnu ex
consortibus actiue , hoc est , *sien-
do actor* , habeat casum Curiæ ,
& eius participatione , omnes
alij vtuntur eodem foro , & pri-
uilegio. Quod ipse iterum com-
probo : nam magis dignum tra-
hit ad se minus dignum , vt
est vulgare , & aliqua possim
habere ab alio , quæ à me ipso
non , leg. Aristo , vbi aliæ con-
sonantes , ff. qui potiores in
pignore habeantur , Vrsilius ad
effectum , decisione 350. nume-
ro quarto : & ex duobus socijs ,
qui incapax est ad legatum ac-
quirendum , vel hæreditatem
propter capacitatem alterius ,
etiam in re diuidua capit in con-
sequentiam , ex textu celebri in
l. si is qui duos reos , ff. de li-
beratione legata , cuius argu-
mentum magnopere ad no-
strum hoc propositum condu-
cit. Rursus etiam , quia domi-
nus Rex est fons omnium iuris-
dictionum , vt adducit & resol-
uit

Tractatus I. de casibus Curiæ.

10

uit Auend.de exequen.mandat.
cap.1.num.2.lib 1.eamque supe-
riorem , & supremam,quæ sibi
competit,exercet in Chancella-
rijs,& Senatibus per suos Audi-
tores , & Senatores, eo adhibito
moderamine , vt vnuſquisque in
prima instantia apud suum iudi-
cem , & domicilium conuenia-
tur , nisi in casibus Curiæ excep-
tis in dicta l.quinta , titulo ter-
tio,part.3.& in l.octaua , titu-
lo tertio , libro 4. Recopilatio-
nis , & in l.21.titulo secundo,li-
bro quinto , ibi : *Salvo si la causa*
fuere de caso de Corte , quod in-
telligendum venit in eo , qui ha-
bet casum Curiæ ex se ipso , vel
in alio qui eo vti , & potiri po-
test , ex vi communitatis qui il-
lum habitat,& participem di-
cti priuilegij facit,vt est in argu-
mentum d.l. si is qui duos reos,
ff. de liberatione legata , quam
nos inducimus , & allegamus.
Ex quibus firmata manet prædi-
cta conclusio , casum , scilicet ,
Curiæ extendi ad omnes confor-
tes causæ , siue indiuidua vel di-
uidua sit , & in tetminis ita re-
soluit Tuschus sub litera C. se-
cundo tomo , conclusione 975.
numero septimo , vbi inquit:
Quòd si plures sunt rei ex ea-
dem causa & obligatione,vnicà
sententiâ debent omnes termi-
nari,quia continentur dicuntur
causæ,& valet appellatio,si vnuſ
solus conuenitur coram vno , a-

lius coram alio iudice,& ius ap-
pellari potest, allegat Ioannem
de Imola conf.44.in fin.

31

Declarātur prædicta volenti-
bus litis confortibus, carentibus
dicto priuilegio fori Curiæ , vti
eo propter participationem , &
identitatem cause cum priuile-
giato,quia si nolunt, cùm sint a-
ctores,non compelluntur ex vul-
gari axiomate beneficium,scili-
cet,non conferri in inuitum,& si
ipse minor ex persona sua , vel
vidua valent non vti dicto pri-
uilegio,intentando actionem in
prima instantia coram iudice or-
dinario , & non in Curia possent
& sic virtualiter ei renunciare,
multò fortius qui non habent
prædictam prærogatiuam ex se
ipsis:& hæc quæ diximus proce-
dunt in casibus Curiæ , quando
sunt litigantes actores,ne repug-
net regul.text.in cap.quod fau-
re de regulis iuris lib.6.vt tamen
cum maiori claritate proceda-
mus,omissis his quæ adducit Par-
lador.dict.cap.9.lib.2. quæ qui-
dem attinēt ad actorum accumu-
lationem post cœptas causas.
Nos autē agimus de actionibus
propositis accumulandis,& decli-
natoriæ propositione,& eius va-
lida exceptione , & quando ob-
stat dicta exceptio,ne continen-
tia causæ diuidatur,vt casus Cu-
riæ incipiat,terminetur, & finia-
tur coram ea:

32

Primus itaque casus est ratio-
ne

33

Tractatus practici & quotidiani.

ne plurium personarum , quando videlicet eiusdem causae plures sunt rei sub diuersis iurisdictionibus , & ad eundem finem agitur , veluti si plures sunt socij , vel fratres sub diuersis iurisdictionibus domicilium habentes , & inter eos contentio sit de communi hereditate adhuc indiuisa : quo casu non coram diuersis , sed omnium superiori iudice conueniendi sunt coram Rege in Regia , scilicet eius Chancellaria , de qua quidem continentia loquitur titulus , ff. de quibus rebus ad eundem iudicem eatur , & obtinet non solum in ciuilibus , sed etiam in criminalibus causis , Baldus in capite primo de controv ersia seu di apud part. termin. Iaso. in l. nulli , numero tertio , C. de iudicijs , Andr. Gail. dicto capite 32. libro primo obseruationum , numero quarto . Cuius dictum ad nostrum intentum applicatur , quando unus ex consortibus causam Curiae habet , siue ciuilis sit , siue criminalis , ut in proposito omnes concurrant in Curia , ne causae continentia diuidatur , adducit Tusclus dicta conclusio ne 975. numero septimo , sub litera C. quæquidem obtinent , siue consortes litis , siue vel partem rei , vel hereditatis habentes sint actores , vel rei : & est limitatio ad regulam quod actor sequatur forum rei contra iura

expressa , scilicet legem final. C. vbi in rem actio . & in l. in criminali , C. de iurisdictione omnium iudicium , & in l. 3. C. vbi causa status agi debet.

Secunda causæ continentia est ratione generalis actionis , quando diuersæ res , vel causæ , continentur omnes sub una actione generali , putat sub actione tutelæ , vel negotiorum gestorum , de qua loquitur Iason. in dicta l. nulli , post glossam tertiam : item si res litigiosæ sub diuersis iurisdictionibus , & in diuersis locis sitæ sint , & una actione petantur , ita Andreas Gail dicta obseruatione 32. numero quinto , & numero sexto , adducit tertiam continentiam causæ , & eius divisionem , quæ ex instantiæ mutatione inducitur , ut solus coram uno iudice pendeat , non debet quis ad alium iudicem vocari , ut ex vulgata l. vbi cœptum , ff. de iudicijs , & alijs ordinarijs allegationibus comprobatur : & incurritur pena amissionis causæ , si coram diuersis iudicibus quis petat in duabus causibus ; primus fauore libertatis , l. prima in fine , C. de assertione tollenda : alius fauore militum , l. tam collatores , §. finali , C. de re militari , libro 12. Ad hanc continentiam , & eius prohibitam divisionem expectat litis præuentio : nam lite coram uno iudice præuento pen-

34

35

Tractatus I. de casibus Curiæ.

ii

dente non potest (coram alio iudice concurrentem, & æqualem iurisdictionem habente conueniri, ex text. in capite cum plures de officio delegati, libro sexto.

36 Quarta autem continentia, cuius diuisio prohibetur, est iudiciorum, quando scilicet duo iudicia ad eandem rem competentia, licet diuersis vijs, vt est possessorium, & petitorum: ista quidem iudicia diuidi non debent, & coram uno iudice possessorium, coram alio petitorum intentari, textus in capite primo de causa possessionis & proprietatis, dicta l. nulli, C. de iudicijs, cum vulgaribus. Ratio autem rationis est, ob quam istæ causæ continentia sunt ad ean-

37 dem rem competentes: nam finis possessorij est principium petitorij, Baldus eleganter in l. 1. numero secundo, ff. vti possidentis, Gail dicta obseruatione 32. numero 11. quia cognitio vnius affert intelligentiam alterius. Limitatur vero hæc quartæ continentia impedita diuisio, vt non procedat, si diuersi processus facti sunt parte non opponente, Innocentius in cap. cum M. Ferrariensis, numero 10. circa finem de constitut. Felin. in dicto cap. cap. 1. de causa possessionis & proprietatis. Itaque hæc exceptiones mutationis, vel diuisionis iudicij, seu continentia causarum,

ante litis cōtestationem opponi debent, & oppositæ litis ingressum impediunt, textus in capite inter monasterium de re iudicat. Secus si nō opponantur, quia processus valet, vt ex Baldo in d.l. nulli, numero tertio, Alexandro numero 4. Iaso. n. 6. & ex alijs docet Gail. dicta obseruatione 32. num. 13.

39 Ne forsan insurgat aliquis, declara primò, prædicta non procedere data in capacitate fori in possessorio, & petitorio, vt iam vidi, & s̄epe habui, consulere, per textum in cap. finali de iudicijs, cuius decisionem extende, non solum prædicto casu, sed in alio quolibet, in quo subsistat diuersitas, & incapacitas fori, de qua in dicto cap. finali, secundum eius verum intellectum. Secundò declara & limita præcedencia de non diuidenda continentia causæ, vt non procedat in causis & litibus executiis, quia etiam pendente lite, & ea cœpta coram uno iudice, potest, coram alio intentari, non obstante exceptione litispendentiae, quod sub dubio tenuit Ias. in dict. l. nulli, numero 8. sed decisus idem Ias. consilio 28. numero 3. libro 2. tenet in executiis non habere locum dictam regulam, ne continentia causæ diuidatur, quam communem opinionem firmat Thusc. conclus. 976. num. 4. ex Bonacosa lib. 1. cōmun. fol. 439.

40

& Ca-

Tractatus practici & quotidiani.

& Castrensi consilio 87. libro primo, numero 3. ex nostratis bus ita tenet Paz in praxi 4. part. capite secundo, numero quarto, licet contrarium teneat Parladorus cap. finali, 5. part. §. 11. numero 21. vtrumque refert Joannes de Euia secunda part. §. 1. Curiæ, numero 3. eos & alios Amador Rodriguez de via executiua, capite sexto, ex numero 19. Opinio autem Gundisalui Suarez de Paz est vera, praxique obseruatam semper vi-

41 di. Quæ quidem resolutio venit declaranda, & sublimitanda, ut licet non obstante exceptione litispendentiæ, possit causa eadem executiua cœpta coram uno iudice, coram alio intentari, quoisque solutio fiat: non tamē permittitur, vt ambas easdem causas sub diuersis iudicibus uno eodem tempore auctor prosequatur: quia inconueniens est, tum propter diuersitatem quæ esse posset in sententijs: tum etiam, quia duo specialia in uno casu concurrere non possunt, ex l. prima, C. de dotis promissione, essetque si omissa prima lite executiua, alia coram alio iudice inchoaretur super eadem re, & quantitate, quod permittitur ob fauorem breuioris solutionis. Altera esset specialitas, si vtriusque causæ primæ & secundæ profecutio, coram di-

uersis iudicibus admitteretur, quod non est permittendum, quia ex eo prouenirent plura inconuenientia, & dubium cursus de duabus solutionibus, de vna eademque quantitate contra bonam fidem prohibentem bis exigere, & diuersæ forsan sententiae latæ à duabus iudicibus de eadem re eodem tempore, quod est notandum. Cum verò in vna parte bona non subessent, vel esset aliud impedimentum, tunc in alia incipere potest actor causam executiuanam quoisque sibi solutio fiat, et si non fit, ad alium iudicem, & alia bona de nouo recurrere cum exhibitione testimonij de bonis incertis, vel de solutione non facta, vel integrè non recepta: quod adnota, quia quotidianum, & à nostris Regnocolis, quos viderim, non tamē. Praxis autem erit pro iunioribus, que si el acreedor tiene escritura publica, executoria, confession, o conocimiento reconocido, sentencia arbitaria, o parecer de terceros confirmado, aniendo por virtud de qualquiera de las dichas cosas, pedido mandamiento de ejecucion, y fechoso, y traulado se ante un juez ordinario, podria cesar hasta ser pagado de la misma escritura ante otro juez que lo sea competente, para pedir ante el ejecucion conforme a la distincion de casos, y fueros.

fueros ejecutivos que declara la ley final, tit. 21. lib. 4. Recopilat. que es la que llaman la pragmática de las sumisiones.

Empero lo dicho se ha de entender sacando la escritura original del primer proceso ejecutivo, quedando en el tanto della autorizado, ó si tiene clausula de poder sacar traslados, como se usa en las Indias, en virtud de la una pedir ante un juez, y por el otro traslado ante otro que lo sea competente, conforme a la dicha ley. Derniera que el instrumento ó recaudo que se presentare ante el segundo juez, ha de ser ejecutivo de por si.

Lo segundo se aduerte, que, como está resuelto, no se puede a un mismo tiempo ante diuersos jueces seguir una misma causa ejecutiva, sino que dexando el primero, se ha de seguir ante el segundo, y si no parecieren bienes, y no hubiere orden de cobrar en todo la deuda, o alguna parte que falle, con testimonio dello, se puede recurrir y proseguir, continuando la primera causa; argumento textus in l. à Diuo Pio, §. sed & illud, ff. de re iudicata, ibi: Sed illud debet dici, ubi controvuersia est de pignore, illud dimitti debere, & capi aliud si quod est sine controvuersia; & quod ibi inquit textus de controvuersia pignoris intelligatur etiam de dubio exactionis. Lo dicho se ha de declarar y entender que no procede quando el primer juez ante quien de su principio la ejecucion se pidio, da requisitoria para que se haga mejora en bienes de otra jurisdicion, que pertenezcan al

deudor: porque por esta mejora los pregones se han de dar a los bienes en el lugar de la jurisdicion donde estuieren, y despues boluerte a embiar al juez requirente, para que haga el remate, no aniendo legitima oposicion del deudor por excepcion prouada que lo impida: salvo si la requisitoria fue para que el juez requerido mande dar los pregones, cite de remate al deudor, y de en la causa sentencia, como se acostumbra en partes longinquas: pero entonces se ha de llevar la escritura original, conforme a la mejor y mas verdadera practica, para que el deudor ejecutado, viendola, pueda ser oydo y defendido: lo qual no seria, si por solo el testimonio que estuiere inserto en la requisitoria, fuese compelido a pagar, aunque en efecto de traerse la escritura original, haviendo y puede auer diferentes practicas. Y quando la requisitoria fuese para poder llegar a sentencia, y hacer pago, procedera lo que tengo dicho, que no podra seguirse la causa ante dos jueces a un mismo tiempo, por la multiplicacion que puede auer de pagas, costas y daños en venga de bienes: y lo q̄ peores, diversidad de sentencias en una misma cosa. Quod iura abhorrent, ex l. 1. C. quando prouocare non est necesse, & nullitas quæ causatur ex diuersitate, vel contrarietate duplicitis, diuersæque sententiæ diffinitiæ latæ à iudicibus diuersis ordinarijs, coæquilibus super eadem re, diuerso loco, tempore, & processu distinto, & sic manet declaratus articulus quotidianus, & frequentissimus

Tractatus practici & quotidiani.

simus dubius propter diuersitatē opinionum Doctorum indistincte loquentium.

- 44 Decimus Curiæ casus est, *me pobre*, ex dict. l. 5. tit. 3. p. 3. vbi Gregor. glos. 5. ex locis Sacræ Scripturæ admonet, & comprobat quanta cura sit de pauperibus, & eorum causis tenenda, & quod vox eorum acclamat corā Deo. Quis autem pauper dicitur, omisla resolutione Didaci Co uar. cap. 7. practicar. quæstionū, num. 3. est tenendum arbitrio do minorum de Consilio, vel Chancellaria relinquī, & quis dicatur pauper attenta qualitate regio nis, & prouinciæ, vbi habitat, & quantitate bonorum quæ ibi pos sident; nam in quibusdam partibus diues, & non pauper erit, qui in alijs eādem pecuniæ quantitatē possidens pauper existimabitur, quod obtinet in his Indiarū Reg nis. Itaque arbitrarium erit, vt ex Menochij resolutione colligitur de arbitrarijs iudicum, casu 65. num. 7. vbi quamplures auctores hoc idem tenentes citat, & num. 8. nobilem iuxta suam conditio nem pauperem iudicamus, etiā si in bonis mille habeat: & è contra diuitem credimus rusticum, qui centum habeat: inops autem mi nus habet quām pauper, vt Do ctores, quos Menochius citat, cō cludunt; Decius præcipue in au thentica præterea, C. vnde vir & vxor, num. 16. vers. Sed potest sal uari, Afflict. decis. 179. Ias. in l. si

constante, num. 14. ff. soluto ma trimonio.

Sed est quæstio vtilis, & quotidianā, an ille qui non habet vnde se alat, nisi alimenta quæ ei fuerint assignata, possit dici pauper ad effectum casum Curiæ obtinē di in suis litibus. Cui respondetur negatiuè, vt concludit Petrus Sur dus de alimentis, tit. 7. quæst. 37. num. 7. Pauperem illum non dici, qui habet à quo alimenta petere possit: si igitur hæc subsidiaria actio excludit nomen paupertatis, multo fortius qui assolutus est alimenta ei assignata pauper dici non potest.

Quodquidem pia & benigna interpretatione accipiendum est, vt declaretur non procedere, quando pecunia ad alimenta as signata adeò tenuis sit, & in parua quantitate, vt adhuc alimen tatus sit in summa egestate, per textum, & eius expressam ratio nem in l. si quis à liberis, §. item rescriptum, ff. de liber. agnoscen. cuius verba sunt: Item rescriptū est hæredes filij ad ea præstanda quæ viuus filius ex officio pie tatis suæ dabat inuitos cogi non oportere, nisi in summatum egestatem pater deductus sit, & ibi Cor doua de Lara ex num. 11. dispu tat, & resoluit, quando monaste rium teneatur alere filios monachi. Circa quæ cùm ad propositū nostrum non attingant, non insi sto: hoc enim solum ex hoc textu percipiens, illum, qui alimenta

48

reci-

recipit, nō est dicendum esse pauperem simpliciter, nisi constitutus sit in summa egestate, quodquidem casu continuatur obligatio alimenta dandi ab herede defuncti: si autem sit constitutus in summa egestate alimentarius, vel ex eo quod alimenta sint tenua, vel quod plures filios, & uxorem habeat, quibus alimenta non sufficiant, pauper est iudicadus alimentatus, si alium de bona non habeat, & sic constitutus in pauperie casum Curiae ex capite paupertatis habere poterit, alias non, ex his quae ex dicto textu, & opinione Petri Surdi de alimentis dicto titulo 7. quæst. 37. numero 7. adduximus, qui licet alleget Bartolum in dict. §. item rescriptum, non legit illum Bartolus, ne quicquam dixit in lectura totius legis supradictæ, si quis a liberis, cum suis §§. ex his, atque illum allegat Surdus prædicto numero 7. textus verò in dict. §. item rescriptum, probat intentum Surdi, & eius resolutionem, nec valet allegatio, quae cotidiana est Aduocatis, y para intentar caso de Corte por pobre, lo fundan en que viue de alimentos, quia hoc non sufficit, sino es que se præve sumariamente, y en la manera que resuelue Couar. cap. 8. practicarum. num. q̄ es pobre, porque aunque se le dan alimentos, no tiene otros bienes, y los que se le han señalado son en tan poca cantidad, que no bastan para poder

49

por pobre, lo fundan en que viue de alimentos, quia hoc non sufficit, sino es que se præve sumariamente, y en la manera que resuelue Couar. cap. 8. practicarum. num. q̄ es pobre, porque aunque se le dan alimentos, no tiene otros bienes, y los que se le han señalado son en tan poca cantidad, que no bastan para poder

sustentarse a su muger y hijos, si los tiene, y assi está en miserable estado, vt statim dicemus.

Vndecimus Curiae casus ex d. l. 5. tit. 3. p. 3. est, o muy cuya dada, 50 qui deducitur ex l. 1. C. quando Imperator inter pupillos & viudas, ibi: Si pupilli vel viduæ aliquæ fortunæ iniuriæ miserabiles iudiciu nostræ serenitatis optauerint, præsertim cu alicuius potentiâ perhorrescut, cogantur eorum aduersarijs examini nostro, seu copiâ facere, cui concors est l. 20. tit. 23. p. 3. & est speciale in causis pupillorū, viduarū, & miserabiliū personarū, vt possint reliquo iudice ordinario huiusmodi personæ adire Principē, vel eius senatū, qui eū repræsentat, Bart. in l. AEmilius, in f. ff. de minorib. & probatur in d. l. vñica, C. quādo Imperator inter pupilos & viudas, quia vt dicit ibi Bald. Princeps est mediatus protector huiusmodi miserabilium personarū. Sub hoc tamē verb. o me cuiado, cōprehēdūtur sequentes, senes decrepiti, & diurno morbo fatigati, & debiles, & omnes hi, de quibus natura mouetur ad miserēdū, ex ratione d. l. 2 tit. 23. p. 3. Afflct. decis. 257. n. 1. & hoc per textum in dict. l. vñica, resoluit Rolan. à Valle, consil. 76. libr. 1. num. 44. Andreas Gail obseruat. 1. lib. 1. n. 39. nec exempla arctant regulam circa has causas miserabilium personarum, & quae dicantur. Etenim

Tractatus practici & quotidiani.

- 53 iudicio meo ille dicetur misera-
bilis, qui omnibus eius bonis, si-
ue maioratu, per sententiā fuit pri-
uatus, & restituere coactus, ex d.
l. 20. ibi: q̄ sōmuy descārdos del estat-
54 a o en q̄ soliā ser. Itē cui aliquod in
cēdiū, vel naufragiū superuenit,
ex quo perdiderit omnia bona
sua, vēl maiore partē eorū, quia
ij omnes, & eis similes, sunt, de
quibus natura ipsa mouetur ad
misérēdū, vt ex Afflict. Roland.
& Andræa Gail prædiximus.
- 55 Denique omnes comprehensi
in titulo, ff. de curatore furioso,
prodigo, vel alijs extra minores
dando, & in eius rubro, & nigro,
& inter cæteros apud nos ego cō
numero quēlibet Indū, siue diues
56 sit, siue pauper, qui omnes ex cō
muui praxi, & stylo Regij Sena-
tus Limēsis habēt casum Curiæ,
quia sui mentis cōpotes nō solēt
esse, & pro minoribus reputātur,
suntq; eorū causæ cōtētē in d. rū
bric. ff. de curat. furio. Et misera-
bilis dicitur, qui proprias causas
administrare non potest, vt est
text. in l. 1. in fin. ff. de postulan.
Rolan. vbi sup. n. 47. dict. consil.
76. lib. 1. & post eū, & Matth. de
Afflict. cōpendiosè Tuschi. con-
clus. 273. sub lit. M. vbi refert pu-
pillos, viduas, senes: decrepiti, &
dūturno morbo fatigati dicun-
tur miserabiles, & omnes alij, vt
prædiximus, quibus natura com-
58 mouetur ad misérēdū. Item pe-
regrini, orphani, pueræ nobiles,
qui secūdū cōditionē viuere ne-
- queūt, publicè pœnitētes, liber-
ti Ecclesiæ, manumissi, infantes
expositi, cæci, mutilati mēbris,
leprosi, carcerati, vt ex Rebuf. ad
ordinationes Franciæ, tit. de sen-
tētis prouisionalibus, art. 3. glo-
fin. in principio, adducit Tuschi.
vbi sup. conclu. 273. num. 1. & 2.
& num. 3. enumerat mercatores
quando sunt in itineribus, sunt
miserabiles personæ, idēt eis fa-
uēdū, ex Alex. conf. 130. super eo
in fin. lib. 7. Pro quibus est nota-
bilis lex 47. tit. 2. p. 3. vt contra
eos excludantur malicioſas deman-
das, y no se espere a ſu partida, quod
quotidie habemus in praxi.
- Deinde Aethiopes, qui litigant
apud nos, los morenos, o negros na-
cidos en Guinea, o en este Reyno, y los
mulatos y mulatas, esclavos, o horros,
tendran caso de Corte por misera-
bles, y que tamen litigar con Eſpa-
ñoles, y tener contienda con ellos,
en particular ſi aquellos a quien con-
viene y demandan ſon poderosos, o
que no lo ſean: & ita procedit ra-
tio textus in dicta l. vnica, in
illis verbis: Præſertim cum a-
licuius potentiam perhorrefac-
tant, cogantur eorum aduer-
farij examini nostro ſui co-
piam facere, cum ſuperiū addu-
ctis: & quia vt in pluriū ſunt
pauperes, liberti, vel libertini.
Si autem ex ſupra dictis AEthio-
pibus, vel eorum filiis Hispano-
rum, & AEthiopum diuites eſ-
ſent, & bona, vel domum, prout
etiam ſapè accidit, haberent, &
ſic

Tractatus I. de casibus Curiæ.

14

sic cessat ratio miserationis, per-
cōsequens cessabit priuilegium
casus Curiæ.

62 Ex quibus deducitur duode-
cimus casus Curiæ, scilicet, in
causa libertatis, quam intende-
rit in possessione seruitutis con-
stitutus, vel si sit reus in posse-
sione libertatis potest petere, ut
in Senatu Regio intentetur, & ad
eum remittatur, quia est, & repu-
tatur causa libertatis, & habe-
tur ut pia.

Et ex prædicta ratione mife-
rationis, quia miserabilis ille
qui ex seruitute ad libertatem
proclamat, vel cum sit pro libe-
tero existimatus, ad seruitutem re-
digi petatur, erit quælibet cau-
sa libertatis Curiæ, siue agendo,
siue defendendo ex parte procla-
mantis ad libertatem, vel procla-
mati ad seruitutem.

63 Decimus tertius casus Curiæ
quotidianus erit in causis, & li-
tibus viduarum, dict. l. vnica, C.
quando Imperator, ex prædicta
l. 20. titulo 23. part. 3. ibi: *Viu-
das, o huérfanos si huuieren alça-
das, ó otros pleytos porque ayan de-
venir a la Corte del Rey:* & quia
signanter & benè Dominus Præ-
ses Couarruias de hoc agit,
cap. 8. practicarum, est ad eum
recurrentum, & ad Rolandum
dict. consil. 76. lib. 1. ex num. 39.
Andream Gail dicta obserua-
tione 1. libro 1. numero 39. & 40.
Azeued. in l. 8. & 9. titulo 3. li-
bro 4. Recop. ex num. 7. Monte-

rroso tract. 5. de Chancillerias, fol.
59. numero 11. Cessatque ex cō-
muni & forensi praxi opinio eo-
rum, quos refert Roland. dict.
consil. 76. ex numero 44. tenen-
tium, priuilegium fori Curiæ lo-
cum non habere in vidua diuite,
quia quantumuis diues sit forum
Curiæ in prima instantia forti-
tur, ex ratione dict. l. 20. tit. 23.
p. 3. & adductis à Couar. vbi su-
prā, & melius à Rolando, qui sic
concludit dict. consil. 76. in fine,
& præ cæteris Gail dicta obser-
uatione 1. numero 40. vbi addu-
cit viduas, & pupilos diuites es-
se miserabiles habitu, licet, non
actu; pauperes verò, & habitu,
& actu, & sic competit eis quod
solo habitu sunt Curiæ casus, ut
iam in pupillo resoluimus suprà
num.

64 Si verò lis cœpta & contesta-
ta sit coram Iudice ordinario,
non habet locum Curiæ casus
quoad primam instantiam, nec
pœnitentia admittitur, ut post
Couar. adducit Azeued. in l. 1. 8.
tit. 3. lib. 4. n. 5. & 6. Ratio autem
rationis est, quia in iudicijs quasi
contrahitur, & per contestatio-
nem transiuit iudicium ad con-
tractum quoad eius prosecutio-
nem, in ordinatione, & diffini-
tione causæ, ex vulgata l. 3. §. idē
scribit, ff. de peculio, & num. 7.
Ipse idem Azeued. resoluit lo-
cum non habere casum Curiæ
contra aliam viduam, vel æqua-
liter priuilegiatum, & quando

Tractatus practici & quotidiani.

prouisio fit, & datur viduæ, & alijs, Curiæ casum habentibus, quæ vulgo dicitur, la ordinaria del fuero, vt retulit compendiosè author practicus libri, qui inscribitur de Monterroso, vbi inquit: Vi duæ quæ elegit forum Curiæ, siue agendo, siue excipiendo, dari prouisionem, por la qual se inhibe a todos los juezes inferiores a las supremas Audiencias, aunque sean Alcaldes de Corte, y Chancillerias, entre-
66 tanto fuere viuda, y viviere honestamente, excepto en seis casos, y causas, conuiene a saber en causa criminal, o marauedis pertenecientes al Rey, o sobre execucion de carta executoria, o contrato quarentigio, que trae aparejada execucion, o si contesta la demanda ante el Juez inferior, sin declinar juridicion, o de diez mil marauedis abaxo, o con persona que tenga igual privilegio que la tal viuda, y han de ir exceptados estos seis casos en la dicha ordinaria.

Non verò vt authoris cuius dicta præfata sonant, sed vt docti, ac grauis Senatoris Pinciani sunt accipienda, ideo vnumquemque de dictis sex casibus declarabimus: præmittendū tamē est huius ordinariæ fori solere, & esse quotidianū fieri prouisionem, præstarique non solū viduis, sed pupillis, & minoribus, orphanis, miserabilibusq; personis, additis addēdis, & detractis detrahē dis. Secūdō, permittendū sub viduæ nomine, etiā quoad dictum Curiæ forum admitti mulieres,
67

quæ habet maritos inutiles, vel lōga absentia impeditos, seu ad trirremes, vel ad exiliū condemnatos, ex doctrina Fel. in c. significatibus, n. 8. de offic. delegat. Couar. in pract. c. 7. n. 4. resoluit Gail. d. obseruat. 1. n. 44. etenim propter naturalē cōmiserationē dignæ sunt, ob fortunæ, seu calamitatis, siue aduersæ erumne iniuriā, & euētū miserabiliū, seu vi duarū numero contineri, tametsi nuptæ sint, pro quo facit text. in c. 20. §. sed nec istud, de translatione Episcopi, vbi habetur, quod Ecclesia dicitur viduata, quæ habet Episcopum, sed inutilē, ex plicat Gail vbi supra. In ea verò quæ nunquam maritum habuit, celebsque est, adeſt maior dubitandi ratio, tamen verior, praxi quæ recepta à nostratis, est resolutio domini Præsidis Couar. in pract. cap. 7. n. 2. cum pulchra limitatione, sic eam appellat ex exteris illum sequutus Gail vbi suprà n. 44. obseruationis primæ lib. 1. Limitatio verò est, vt in fœmina honesta, & graui ætate, quæ ne castè vixerit locum habeat casus Curiæ: si verò dictæ qualitates non concurrant, contrariū est obseruandum ex mente Couar. & Gail vbi sup.

His præmissis, excipitur in ordinatione prouisionis ordinariæ del fuero, no siendo causa criminal, intellige hoc procedere in casu, in quo vidua, seu priuilegiatus reus sit, vel vidua accusata, de-

Tractatus I. de casibus Curiæ.

15

nunciata, vel inquisita de aliquo crimen, quia non poterit à iurisdictione ordinaria declinare, ut contra Matthæum Afflictis resoluit Cardin. Tusch. sub litera M. conclus. 274. num. 7. Secus vero erit si actrix sit, quia hoc non tollit enumeratio casuum Curiæ, quæ fit in l. 8. tit. 3. lib. 4. Recop. vbi fit prohibitio, ne quis in prima instantia coram dominis Prætoribus, qui in Curia Regia, vel Chancellarijs assistunt, leuocetur, sed in proprio foro ordinario, qui cuilibet competit: & prosequitur lex: *Salvo en aquellos casos que se devuen librar en la nuestra Corte y Chancilleria, que son estos segun antiguo estilo, muerte segura, muger forçada, tregua quebrantada, casa quemada, camino quebrantado, traycio aleve, riepito* (qui casus iam non extat ex Còcil. Triden. ses. 25. cap. 14.) *pleyto de viudas, y huérfanos, y personas miserables, o contra Corregidor, o Alcalde ordinario, o otro oficial del tal lugar, y sobre caso en que pueda ser conuenido durante el tiempo de su oficio:* huc usque lex per illa verba: *Pleyto de viudas y huérfanos, y personas miserables, quæ vniuersalia, & indefinita sunt, vel saltem generalia, comprehenduntur lites viduarum, & pupillorum, siue sint criminales, de quibus præcipue lex agit, siue ciuiles, in quibus viduae actrices sunt, siue pupilli actores, nec impedit loqui illam legem de Prætoribus, & cum eis, quia hoc magis affirmat in*

causis criminalibus coram eisdē, dum sint viduarum agentiū, vel accusantiū, locum habere casum Curiæ, alias superflua esset generalitas illorum verborum, *Pleyto de viudas, y huérfanos,* posita post enumerationem aliorum casuum, qui suapte natura propter eorū grauitatem, & atrocitatem, *son de Corse.* Et ut saluemus stylum à Monterroso relatum de exceptione causæ criminalis, *en la ordinaria del fueron necesario*, dicendū est, intelligi, quādo vidua est rea, vel contra ipsam, vel pupillum minorem, ne patre orbatum, procedatur: secus vero erit, dum ipsa vidua, vel pupillus accusant, vel querelam proponunt criminale iniuria Regis, vel Chancillaria, ut contra Affictum, quem Tusc. adducit d. conclus. 275. num. 7. iam resoluimus.

72

Quod iterum extendendū est ad quilibet, vel quālibet, casum Curiæ criminalē habentem, siue ex persona miterabili, ex eodem Tusch. vbi proxime n. 6. & 7. vel quia reus potens est ex officio, quod exercet, siue per se ipsum, quia nimis diues, & cui iustitiæ ministri fauent, itaque ab eo ius, & iustitiā actor timeat non se cōsecutū, nā prædictis omnibus adstipulantur verba dictæ legis vnicæ, C. quando Imperator & eius mens, & ratio quæ maximè obtinet in criminalibus actionibus, quæ grauiores sunt causis & negotijs ciuilibus, vt testatur

73

Tra&ctatus practici & quotidiani.

74 Julius Clarus in procœdio ante quæstiones criminales, cùm non, vt ipse inquit, de tritico vel oleo legato, sed de hominum fortunis, existimatione, ac capite agatur, quibus rebus nihil est in orbe terrarum pretiosius, & in quibus perhorrescunt actores iustitiam petere contra potentes, & tunc, vel ipse dominus Rex suumque supremū Consilium cognoscit, vel causam, querela præsentata, delegat, dando Pesquisidor, o Alcalde de Corte, ò remittendolo, si el caso no requiere mas, a la justicia ordinaria, no embargante aya empezado a conocer el juez ordinario, se suelen dar Pesquisidores de oficio, ò por la querella de la parte: esto por ser el caso de Corte, por su atrocidad, ò gravedad del, y de las personas que litigan, ò por otras justas consideraciones: quæ omnia latè adducit Bobadilla lib.2. Politic. cap. 21. ex num. 6. videndus, cùm casus occurrat.

75 76 Nec ex eo quod non sit querela præsentata coram persona domini Regis, & eius magni Cōsilij, impeditur pars litigans eam proponere in Chancellaria Regia coram Præside, & Prætoribus eiusdem Regij Senatus, qui cognoscunt, & cognoscere possunt eam delegare, iudicemque dare ad eam diffiniendam per sententiam, vt patet ex l.4. tit. 7. lib.2. Recop. Bobadilla vbi supra num. 11. quia hoc est proprium, & reseruatum magno Cō-

filio Regis. In nostra autem Chācellaria, & in cæteris Indiarum Occidentalium, quarum ordinatio[n]es sunt vnæ, eædemque, extat ordinatio 17. per quam facultas tribuitur Præsidi, & Auditribus, ad delegandas causas criminales in his rebus, quæ euenerint extra quinque leucarum spatiū, dummodo sit prouisio iusta, & quando committitur causa, est ad ordinationem processus, non verò ad diffinitiuam sententiam proferendam: nonnunquam tamen prouidemus iudices delegatos, quos vulgo, Pesquisidores dicimus, si causæ qualitas hoc requirit, & timor non asseverandæ iustitiæ coram ordinario iudice, maximè præcedente querela partis, vel promotoris Fiscalis cum delatore: quod ita obseruatum est, præcipue in Chācellaria Limensi, & sic procedit l. filius, ff. de falsis, ibi: Sic audiui Senatum censuisse cum similibus. Et credo hoc ex Regio rescripto processisse, quia hæc facultas dandi iudices delegatos ad causas criminales cognoscendas, & diffiniendas, Præsidi, & Auditribus competit in Limensi Senatu, & est referuata; non verò Præsidi, & Prætoribus eiusdem Chancellariæ: in nostra verò cū sit Prætorialis, & in ea Senatores sumus Auditores, & Prætores, hac eadem facultate quæ in Limensi vti possumus, & hoc iure vtimur.

77

78

Secun-

Tractatus I. de casibus Curiæ. 16

79 Secundus casus exceptionis ad ordinarium fori est, *en marane dis pertenecientes al Rey*, quia non debet expectari, ut per Curiæ causum petantur, & cū Rex sit fons iurisdictionum, vt iam diximus ex Auendan. cap. 1. num. 2. 1. p. de exequen. mandat. Nimirum si hunc casum eius Senatus, & Regia Chancellaria excipient, ne protrahatur, & differatur exactio debiti Fiscalis.

80 Tertia exceptio est, *ò sobre ejecucion de carta executoria, o contrato guarentigio, que trae aparejada ejecucion*. Offert se nobis utilis, & ardua quæstio resoluenda, an pro executione contractus, & scripturæ publicæ, siue sententia latæ à dominis de Consilio, vel Senatu Regio, possit coram eisdem intentari casus Curiæ, & peti executio in prima instantia circa sententias latae in Regio Consilio, vel Senatu. Sunt distinguendi duo casus: primus, quando confirmatur sententia inferioris iudicis, & tunc ei est devolvenda executio, si sit intra quinque leucas, & si extra eas dandæ executoriales Regiæ literæ, hoc voluit expresse lex 6. tit. 17. lib. 4. Recopil. vbi Azeued. ex num. 3. bene distinguit inter causam criminalem, & ciuilem: nam in prima est remittenda executio iudici primo, hoc est, loci delicti. In secunda, si sit confirmatoria, est iudicis à quo: si reuocatoria, iudicis ad quem: quod insinuat

l. 27. tit. 23. par. 3. Semper autem de stylo Chancellariæ remittitur executio iudici à quo, nisi ex iusta causa retineatur, quod docuit Guido Papæ decil. 436. num. 29. quæst. 35. latius prosequitur Azeued. vbi supra. Pro iustis auté causis considerare possumus omnes eas, quas retulimus in negotijs, & litibus attingentibus ad vi duas, pupillos, & miserabiles personas, in quibus cum adsit casus Curiæ, licet lis ordinaria iam finita cœpta fuerit coram ordinario iudice, executio iuste fieri potest à iudicibus superioribus Chancellariæ, quia militat ratio textus in dict. l. vnica, iam saepius repetita, ibi: Perhorrescunt, &c. Idem etiam si reus, contra quem executio facienda est, sit persona potens, & à quo cum difficultate iustitiam consequetur actor coram ordinario: nam in his casibus quoad executionem ex propria vi & natura casus Curiæ à iure & legibus inducti est obseruandum: quod per pactum sumissionis in contractibus, & publicis instrumentis fit per contrahentes, per l. 20. tit. 21. lib. 4. Recop. §. 1. Quando adest sumissio ad dominum Præsidem, & Auditores, sunt, si casus sit Curiæ, possit dare executor, vel prouisio, ut executio fiat coram ordinario iudice: non tamen negat hæc lex, posse etiam fieri executionem per dominos de Consilio, vel Senatu, & Regia Chancellaria; quia hoc

Tractatus practici & quotidiani.

hoc est iuri consonum, & recep-
ta resolutio, quia potius agitur
ex termino sententiae confirmatae,
quam ex confirmata, & ita
regulariter executio de iure co-
muni expectat ad iudicem ad
quem, Bartoli in l. fin. C. de iudi-
cijs, Bertachin. relatus à Tusch.
sub litera E. conclus. 475. num.
14. Et fieri potest in executione
sententiae, vel contractus, si con-
tineant debitum quantitatis, vs-
que ad sententiam addictionis,
vulgo, *de trancce y remate*, & solu-
tionem, maximè si sit debitor in
Curia, vel intra quinque leucas,
quia si ita, fieri potest per quem-
libet ex Prætoribus Châcellariæ,
in ea, vel intra quinque leucas,
multò magis causa probabile
subsistente ab ipsa vniuersa Chan-
cellaria, vel quolibet quarte-
rio eius, vulgo, *la sala donde se pi-
diere la ejecucion*, vt sit in potesta-
te, & arbitrio Senatus, vel eam fa-
cere, vel remittere. Cui resolutio-
ni non obstat lex 27. tit. 23. p. 3.
& l. 6. tit. 17. lib. 4. Recop. & for-
tiùs lex 11. tit. 5. lib. 2. quæ insi-
nuant casus Curie, & eorum cog-
nitiones tantummodo compete-
re Præsidi, & Senatoribus in cau-
sis ordinarijs: non verò in execu-
tiuis, dum inquit text. dictæ le-
gis 11. *Mandamos que todos los pley-
tos que son sobre casos de Corte por pri-
mera instancia, que se han de aver or-
dinariamente por via de proceso or-
dinario formado entre partes, sea el
conocimiento y determinacion en las*

nuestras Chancillerias, quia non pro-
hibet hæc lex, & dict. l. 27. & 6. ti-
tulo 17. lib. 4. posse ex iusta cau-
sa retineri per dominos Chancel-
lariæ, & fieri executionem, *hasta*
dar sentencia de remate, y hacer real
*pagas a la parte executante de su deu-
da deuida por contrato, o sentencia, o*
en otra manera que ay al lugar la via
executiva, siendo con justificacion de
auer caso de Corte, en que se pudiera
intentar la accion ordinaria en la Châ
*cilleria, tambien el derecho de la cau-
sa ejecutiva*: quia quemadmodū
diximus, hoc à dictis legibus non
prohibetur, quæ loquuntur re-
gulariter, non verò quando intē-
tari potest casus Curie, qui quē
admodum competit ad conue-
niendum, *en demanda y accion*, po-
test & debet admitti ad exequen-
dum, vt iam probauimus: & in Re-
gijs, Senatibus Limensi, & no-
stro de Panamà hoc receptū est,
& subest ratio decisionis, quam
adducit Guido Papæ decis. 436.
num. 29. quia plures sunt perso-
næ miserabiles, & rei, vt in pluri-
mum potētes, contra quos iusti-
tiam actores ad exigenda debita
non assequuntur: atque ideo hoc
iure utimur, *que en auiendo caso de*
*Corte que se pudiera intentar si la cau-
sa fuera ordinaria, se admita y reciba*
*en las ejecutivas por escritura, o sen-
tencia, o conocimiento reconocido, o ex-
ecucion de sentencia arbitraria, que pa-
ra la de las cuentas confirmadas por*
*el juez ordinario para la confession ju-
dicial clara, por ser y caer sobre juzgio*

empie-

Tractatus I. de casibus Curiæ. 17

empeçado ante el ordinario, aura mas dificultad admitirse por Corte, pero tales pueden ser las causas que se den, que cabie en esto se admitiesse, & hoc iure vtimur. Et aliquando datur commissio para hazer la execucion, sustanciar la causa, y conclusa para sentencia de remate embiarla a la Audiencia.

In Regalibus Senatibus Vallisoletano, & Granatensi, & Audience Hispalensi, & Regni de Galicia, seruanda sunt, quæ constant ex d.l. 20. tit. 21. §. 1. lib. 4. Recopilat. quæ, vt aduertimus, non loquitur de executione sententiæ, & ita etiam in dictis Senatibus, Vallisoletano, & cæteris Castellæ, & apud nos seruandæ sunt, & poterunt, si dominis de Consilio, vel Chancellaria videbitur doctrinæ adductæ à Tuscho conclus. 476. ex num. 18 sub litera E. in casibus quos constituit. Primus nāque erit si sententiæ, tam prima, quam confirmans sint absolutoriæ, quia frustra queritur de executione, quia secū illā sententiæ trahunt. 90 Secundus casus ex Tuscho, si sententia prima est condemnatoria. Secunda absolutoria, quia idem est obseruandum. Tertius, si prima fuit absolutoria, secunda condemnatoria, quia agitur ex secunda, quia prima est reuocata. Quartus dubius, & non bene declaratus casus est, quando ambæ sententiæ, vel tres sunt cōformes: de quo est videndus Fe-

linus in cap. cum Ioannes, ex n. 14. de fide instrumentor. per tex tum ibi, iuxta distinctionem quā facit prædictus Cardinalis, quod si secundus Iudex fuit motus ex nouis probationibus, & causis, at tendatur secunda sententia confirmatoria quo ad vim, & effectū executionis, si verò ex primis causis, & probationibus dicendo sententiam primam esse iustam expressè, tunc ex glos. in c. pastoralis, §. præterea de offic. delegat. resoluti, Iudicem superiorem debere exequi, num. 23. dict. conclus. 476. Apud nos verò seruanda est prædicta l. Regni 6. tit. 17. lib. 4. Recop. Et quæ superius diximus in eius declaratione, si autem sententia partim fuerit confirmatoria, partim verò reuocatoria, vt plerumque evenit, vel modificata prima per secundam, tunc equidem executio erit superioris Iudicis, quia, vt iam prædiximus supra num. 85. potius agitur ex termino cōfirmante, quam ex confirmato, atque ideò executio regulariter spectat de iure communi ad Iudicem ad quem, ex Bart. in l. fin. C. de iudicijs, & Bertachino relato, & sequuto à Tuscho sub litera E. conclus. 475. n. 14. Tum maximè, quia nouus ordo, & altera forma iudicandi adest, quādo per superiores Iudices detrahitur, additur, vel mutatur, in his quæ in prima sententia, vel secunda fuit dictum, seu omissum, atque

Tractatus practici & quotidiani.

que ideo cum ex sententia reuisionis sortiatur effectum, formā, & modum res iudicata, per quā finis cōtrouersijs imponitur, ex l. 1. ff. de re iudicata, & actio iudicati ex ea proueniat, nimirū, si executio competit dominis de Cōsilio, Chancellaria, vel Audentia iudicanti, atque ideo executio, quod est nostrum intentum remitti, vel retineri possit à dominis prædictis, prout arbitrium iustum, æquum vè dictauerit, non obstante dict. l. 6. tit. 17. lib. 4. quia etiam extante omnimoda confirmatione sententiæ, ab inferiori latè non prohibet retineri posse executionem, vt prædiximus ex decisione Guidonis Papæ 436. num. 29. quæ celebris est pro hac resolutione, & limitatione prædictæ legis 6. quæ vel fit ab ipsis dominis, vel remittit iudici ordinario, vel datur executor ex praxi legis 20. tit. 21. lib. 4. §. 1.

Transeamus iam ad limitationes exercendi Curiæ casus, etiam à priuilegiatis, qui forum Curiæ sortiuntur, & ex Cardinali Tuscho sub litera in conclusione 274 ex num. 17. Repe-

92 tendæ sunt sequentes limitationes, quarū prima est subsistente æquali priuilegio, vt in duabus personis pauperibus, vel miserabilibus, qui altera alium trahere non potest ad Curiam, secus verò erit si priuilegiatus conuentus sortiatur minus priuilegium,

ex Afflito decis. 56. vbi Vrsil. allegat legem contra pupillum 54. §. qui ad maius Auditorum, ff. de re iudicat. In pupillo autē, quia sua natura & ætate est miserabilis, consideratur hæc ratio, vt præferatur miserabili ex accidenti, quia causa naturalis præfertur accidentalī, vt ex Afflito resoluit Tuschus, quod ex vi maioris cōmiserationis, quoad alios, pupillo excepto, procedit in viduis, vt ipse conuenire possit in Curia alios miserbiles, & pauperes, quia priuilegium earum, & pupillorum nititur, & fundatur in iure communī expresso in eis, ex dict. l. vni- ca, C. quando Imperator, cæteri verò per interpretationem, & miserationem, quod procedit in terminis iuris communis. Quod verò attinet ad ius nostrum Regium diuersum est, quia ex eo fit extensio, atque ideo tenendū est viduam contra pupillum, vel è contra, pupillum contra viduā, vel pauperem, siue pauper contra prædictos, non habere iure Regio attento casum Curiæ, admittendamque esse fori Regiæ Chancellariæ declinatoriā, vel Supremi Consilij, si apud illud agant, quod est ex ratione, & decisione legis 5. tit. 3. par. 3. ibi: *O por pleito que demandasse huerafanos, ome pobre, ò muy cuytado*, & ex l. 20. tit. 23. eadem part. 3. ibi: *Vindas e huerafanos, &c.* vbi æquallance tribuitur dictum fori pri-

93 uile-

Tractatus I. de casibus Curiæ. 18

uilegiū, atque idc reiecta quo-
ad nos Afflct. Vrsil. & Tusch. re
solutione, tenendum est contra-
rium cum Couar. in pract. cap.
7. num. 4. Et sic quemadmodum
viduitas pupilli, orphanitas pau-
peris, & miserabilis lites, & cau-
sa tribuunt iurisdictionem, ita è
contra, æqualis eiusdemque pri-
uilegij opositio à legibus parti-
tarum expressi erit causa impe-
ditiva exercitiij iurisdictionis cō-
tra alium Curiæ casum haben-
tem, ut iam resoluimus, & ex no-
stratis non relatis, nec expli-
citatis prædictis fundamentis, re-
soluit Gregor. Lop. alijs adductis
in dict. l. 5. tit. 3. par. 3. glos. 2. li-
cet in fine glossæ insinuet vince-
re causam viduæ cōtra alios pri-
uilegiatos pro casibus Curiæ: &
licet authoritas dicti glossatoris
sit multum considerabilis, con-
trarium in iudicando, & consu-
lēdo est tenendum, ex fundamē-
tis quæ ipse met antea in eadem
glossa adducit, & est expressa de-
cisio Neapolitana Vincen. de
Franch. 188. per totam, ubi ex
ritibus suæ Curiæ, ques citat, di-
cit hanc vanam esse dubitatio-
nem, & iuridicam resolutionem
negatiuam, quia vt ipse inquit,
postquam pupilli, & viduæ, & a-
liæ miserabiles personæ sunt suf-
fultæ priuilegio eiusdem legis
vno, & eodem tempore priuile-
gia prædicta confunduntur, nec
vnuin erit potentius altero, &
ius commune seruabitur, scili-

cet, quod actor sequatur forum
rei, vt ex Andrea de Isern. &
Matth. de Afflct. in constitutio-
ne statuimus, resoluit, quos & a-
lios ex nostratis adducit Co-
uar. in pract. cap. 7. num. 5. vers.
8. hanc interpretationem, & li-
cet Vincen. de Fran. dict. decis.
188. num. 2. dicat, non esse insi-
stendum in his quæ refert dictus
dominus Præses, eius distinctio-
nes in praxi obseruādæ sunt, quæ
in substantia continent hanc eā-
dem resolutionem cum declara-
tione quam ponit dict. num. 5.
vers. Sexto, deinde poterit con-
tingere, & sequentibus, vñque ad
finem.

Decimus quartus casus Curiæ
est, *contra algun poderoso de que no
pudiesse tambien alcançar derecho,* 94
vt comprobat præcipit a lex 5.
tit. 3 p. 3. Hic est casus frequens,
quotidianus, & in quo merito do-
mini de Consilio Regio Senatu,
& Chancellaria summa cum ra-
tione brachium, & Regis domi-
ni potestatem, & iurisdictionem
exercent. Solent communiter
practici nostri temporis ad iu-
risdictionem praxis, & imme-
morialis consuetudinis, qua ob-
tentum est, posse à Rege cognos-
ci per viam violentiæ, in causis
Ecclesiasticis allegari, text. in c.
Regum officium est, & in cap.
administratores, & in cap. Prin-
ceps saceruli 23. quæst. 5. de quo-
rum iurium interpretatione, &
vera praxi, dixi in cap. 6. §. 3.
num.

Tractatus practici & quotidiani.

num. 19. & 20. & adducunt in theorica alij plures quos cito, tamen applicando Diui Hieronymi dicta in dict. cap. Regum, ad rationem, & decisionem dict. l. 5. tit. 3. p. 3. est congrua & propria allegatio, ut processus à Rege fiat, *contra aliquum* *poderoso*. Sed

95 in primis supponendum cū Bald. cons. 151. in prin. lib. 1. in conspectu Principis nō esse potentior rem vnum altero, quia non est in Principe Supremo consideratio personarum, ita Tusc. concl. 463. sub lit. P. num. 18. Et quod

96 de persona Principis dicemus, extendendum est ad Supremum eius Senatum, & Regias Chancellarias, quia eius vicem gerūt, & repräsentant, ut cōcludit bene Parlador. lib. 3. differen. 10. num. 21. & 22.

97 Secundò cum eodem Tuscho loco superius citato, num. 7. ex Bald. dict. cons. 151. circa finem, vers. Hæc quæstio, supponitur etiam quod an quis dicatur potentior, vel non, consistit in facto, & residet in arbitrio iudicis, verba Baldi sunt. Hæc quæstio cōsistit multū in facto, & in iudicis arbitrio consistit, tametsi loquatur in cessione facta à quadā muliere vidua, & vetula cuidam Chācellario, & quia potēs erat, nō solum ab exercitio cessionis, sed à munere simplicis procuratoris consuluit esse arcendū, itaque quoad nostrum propositum erit regula, ut omnis ille cui

propter potentiam ex officio, & alia qualibet causa est comprehensus in prohibitione tituli, in rubro, & nigro, cap. ne liceat potentioribus, & in cap. 1. de alienatione iudicij mutandi causa facta erit, etiam ex capite potentatus, seu maioris potentiae, subnixus casui Curiæ in prima instantia, quod æquali modo est intelligendum, data scilicet capacitate iurisdictionis: nam si clericus, Ecclesia, vel Religionis Cōuentus, seu Religiosus fuerit, patet ex defectu, & in capacitate iudicium sacerdotalium, non posse apud eos in prima instantia conueniri: & cùm latissimum sit, nō solum arbitrium, sed etiam officium ius dicentis, iuxta legem primam, ff. de iurisd. omn. iud. opportunum erit aliquos præcipuos casus, qui sūt Curiæ, adducere ex comprehensione in hoc decimoquarto; ex generalitate iusti, & æqui arbitrij, quod constituimus deducti erit primus, & decimus quintus in ordine priori huius capituli.

In Ducibus, Comitibus, & Mar chionibus, qui possunt conueniri coram Rege in prima instantia, & eius Senatu Supremo, vel Chancellaria Regia, & in Senatu Galleco.

Decimus sextus in dominis 99 vassallorum, etiamsi non sint titulati, quia potentes sunt, & qui de facile non conueniuntur.

Extende, etiamsi sint pupilli, 100 & mi-

& minores vigintiquinque annis Duces, Comites, & Marchiones, ac domini vassallorum, & etiā si sint fœminæ viduæ, & virgines, quia conueniri possunt coram Rege, & eius Senatu, & Chācellaria, quia potentiorum causa præualet, & præponderat, magisque consideratur, quam vi-duas, & orfanos esse militat, & vrget ratio tex. in l. vnica, C. quādo Imperator, ibi: *Perhorrescunt &c. & quod principaliter vrget, attendendum est, l. si quis nec causam, ff. si certum petatur, & hæc extensio concernit eos vt reos, vt declinare non possint in prima instantia Curiae forum, non tamen per hoc, vt actores, si pupilli, & minores sint orfani, & orbati, vel viduæ, est intelligendum, cessare priuilegium, quod habent, vt agere & conuenire possint in prima instantia in Curia, por caso de Corte, quod, licet à nemine inuenerim tactū, notandum est.*

101 Decimus septimus casus Curiae erit, *en las justicias y oficiales della, sub quo comprehenduntur, vt rei, los señores Presidentes, y Consejeros de los Supremos Consejos, Presidentes, y Oydores, Alcaldes y oficiales de las Reales Chancillerias de España, y de las Indias, quia habent casum Curiae passiuè in Regijs Consiliarijs, quia in Curia coram Principe assistunt, per Regium rescriptum aſignantur*

Iudices, qui de causa cognoscant, postulante actore contra Cōſiliarium. Quod verò attinet ad Præſidem, & Senatores Regiæ Chancellariæ Pincianæ & Granatensis, obſeruāda eſt l. 5. tit. 3. lib. 4. Recopilat. ibi: *Que ninguno de los Oydores y Alcaldes que residen en las nuestras Audiencias, y Chancillerias, no traygan alas Audiencias adonde residen pleyos suyos, ni deſas mugeres ni hijos, demandando, ni defendiendo en primera iſtancia por caso de Corte: quod intelligendum eſt, retento illo verbo, No traygan, hoc eſt, ad petitionem eorum, non tamē, vt credo, ad petitionem actoris, & aduersarū partis, quia Senatores, vel eorum vxores, vel filios vult conueniri per casum Curiae in eadē Audiencia, vbi aſſistūt, quia hoc eis non prohibetur. Et extat dispositio d. legis 5. tit. 3. part. 3. ibi: Contra alguno poderoso. Itaq; vt me vno verbo explicem, domini Senatores dictarum Chancellarium ſortiri poſſunt in eisdem Audiencij, vbi aſſistunt, easum Curiae paſſiuè, altera instantē parte, non tamen aſſiuè, hoc eſt, eisdem Senatoribus volētibus, quia r eſiſtit diſt. l. 10. tit. 3. lib. 4. Recop. quam iam citauimus cum clausula irritante, vſquè adeò, vt ſi etiam altera pars conſentiat, & reſpondeat a la demanda que el Oydores le puso en la Audiencia, donde aſſiste, ſin declinar juridicion, erunt acta nulla, quia non*

D da-

Tractatus practici & quotidiani.

datur prorogatio iurisdictionis,
quando lex eam tollit , limi-
tat , vel inhibet in Iudice , ma-
xime cum clausula annullativa,
vt post Baldum in l.finali , C.
de iurisdictione omnium iudi-
cum , Felinum in cap. cum or-
dinem de rescript. Iason consi-
lio 103.libro primo, numero se-
cundo, & in l. age cum Geminia
no , C. de transactio. Vrsilius
ad Afflict. decisione 41.numero
quinto,& sexto, adducit Rugi-
nelus nouissime, cap. 44. pract.
numero 14.& resoluit etiam ac-
cedente partium consensu non
valere iudicium , quia non da-
tur prorogatio diuersæ speciei,
ex adductis à Cardinali,& Feli-
no in cap. Pet. G. de officio de-
legat.colum.3. Marsilius in l.fi-
nali , ff de iurisdictione omnium
iudicum numero 197. Ragine-
lus dicto numero 15. apud nos
in Indiarum Occidentalium Re-
gis Praetorijs obseruanda est or-
dinatio .27. cuius verba sunt:
*Item, que nuestro Presidente, y Oy-
dores no puedan traer a la Au-
diencia en primera instancia pleyo
co alguno suyo, ni de su muger, ó
hijos, y destos pleyos conozcan los
Alcaldes ordinarios, y vengan en
grado de apelacion al nuestro Con-
sejo de las Indias, siendo la causa
de molt p'sos arriba, y si el parti-
cular quisiere apelar para la nues-
tra Audiencia, y no para el Con-
sejo, lo pueda hacer mas el Oy-
dor, ó su muger ó hijos no sen-*

gan la tal election.

Declaratur tamen praedicta 109
ordinatio , vt non procedat in
appellatione, quæ interponitur
ab executore excedente suæ
iurisdictionis limites per res-
criptum sibi concessum, vel co-
missionem, quantumuis inhibea-
tur Regale Auditorium Prouin-
ciæ , in qua executio fit , argu-
mento textus ordinarij , in ca-
pit. Pastoralis , §. quia verò, de
officio Delegati , & quæ ibi à
Doctoribus traduntur, & ex no-
stratis loquendo de execu-
tore Apostolico , qui excedit,
tenet Flores Diaz libro primo
variarum quæstionum, quæstio-
ne 12.n. 44. & 45. vbi resoluit
quod dato dicto excessu iuris-
ditionis contra Iudicem , vel
ex alia legitima exceptione quæ
allegetur appellationem inter-
ponendo, quæ habet utrumque
effectum deuolutium, & suspen-
suum , quo casu excedatur: si
nihilominus persistat, in execu-
tione Iudex, pars damnificata
potest ad Ordinariū recurrere,
seu ad superiorē executoris,
qui est Regale Auditorium , &
petere , vt causam retineat , &
cam ab iniusta vexatione exe-
cutoris defendat, quod constat
ex conf. Hieron. Grat. 36. libr.
2. quæ allegat dictus author Flo-
res Diaz, & sic quoad nostrum in-
tentum, si aliqua comisio datur
cōtra aliquē Auditorē, & Iudex
Comillarius in eius viu excedit,

non

non obstante inhibitione, de qua in dicta ordinatione 27. & in comissione expressa Regius Auditor poterit causam ad Audentiam, in qua est Senator, deferre, apelando deréchamente para ante su Magestad en su Real Consejo, y por via de exceso de juridicion para ante su Real Audiencia, quæ poterit declarare, si excede ò no de las juridicion de su comision, el Juez que cosa della, y si excede impedirle, y prohibirle el exceso, y no dar lugar a ello, maximè si sit extra limites suæ iurisdictionis, vel intra eam ex aliqua ex causis quas adducit Flores Diaz dicta quæstione 12. numero 45. Quod apud nos ultra dicta, & tradita in dicto §. quia verò magis suadetur, quia necessitate, vel periculo, more instantे, plura permittuntur, quæ alias non admitterentur ex doctrina quæ adducit Tiraquel de retract. libro 1. §. 26. glos. 1. numero 18. Matienço optimè in l. prima, titulo 10. glos. 21. numero 20. &

112 21. Hinc apud nos prouenit praxis recepta, & sine contradictione stabilita, que de las executorias que se dan en el Real Consejo de las Indias, si sobreasieren algunas resutas, ó terceros que se opongan, ó otros qualesquier articulos, las apellaciones se llenen a las Audiencias en cuyo distrito tae la comision y Juez, no obstante la ley 20. titulo quarto, libro secundo Recopilation. que dispone lo

contrario, quod fundatur in his quæ adducit Matienço ubi suprà, vt Regius Senator, & præclarus in Regia Chancellaria Argentina, qui licet inter loquē dū videretur hebes, & rudis ingenij, prout audiui ab his qui eum viderunt, & quotidie alloquebantur: calamo tamen assumptione fuit elegans, optimus quæ author in suis operibus dialogi, scilicet Relatoris, & super quinto Recopilationis ad instar alterius Iasonis fuit præstantissimus in iure cōmuni, & in nostro Regio, hæc sufficient pro explicacione nostræ ordinationis 27. & praxis qua utimur, en las apelaciones que procede de las executorias que se despachan en el Consejo Real de Indias, quod sæpè sæpius sum expertus: y llevandose alguna causa al Consejo por su mucha calidad confirmarse los autos de la Audiencia, y otros reoscárse, pero no darse por nulos por defecto de juridicion de la Audiencia, como fue en la ejecutoria de los Largas contra don Rodrigo de Esquibel, sobre unos repartimientos de Encomiendas de Indios, y otros casos que despues de executoriados por el Consejo, en grado de segunda suplicacion, sobre la liquidacion de las executorias, y otros articulos se feneieron en la Audiencia de Lima.

Decimusoctauus casus Curiæ est, que las justicias ordinarias de las ciudades y villas del Reyno, y provincias, quæ habentur sub

Tractatus practici & quotidiani.

ditione, & iurisdictione Regiae Chancellariæ, probat dict. l. 5. tit. 3. p. 3. & quod attinet ad causas criminales, attinentibus ad officium, est expressa l. 11. tit. 1. p. 7. Cuius suspensio in criminalibus, quæ committunt magistratus extra causam officij, non extenditur ad minores Iudices, qui in vicis assistunt, quia sunt minores magistratus, de quibus d. l. 11. nō loquitur, sic intelligenda ex sententia Gregor. Lop. ibidem glo. 1. concors est l. 8. tit. 3. lib. 4. Recop. dum in finalibus verbis inquit: *O contra Corregidor, o Alcalde ordinario, o otro oficial del tal lugar, y sobre caso en que pueda ser concurrido durante el tiempo de su oficio, ex illo verbo, O otro oficial del tal lugar,* deducuntur causas Curiæ sequentes.

Erit itaque decimusnonus, *en el Teniente de Corregidor, o Alcalde mayor*, qui licet non referatur, & declaretur in praedicta lege ex identitate rationis, *del Corregidor*, cuius vicem gerit ex lege suggerente, C. de officio eius, qui vicem alterius gerit cum adductis ab Auendan. de execu- mandat. & maioritat. *del Alcalde ordinario*, qui sub locumtenente agit officium iustitiae, eique est subiectus comprehendi debet, argument. legis Gallus, s. & quid si tantum, ff. de liberis, & posthu. ibi: Isti enim causas, & omnes in quibus filius post mortem, scilicet, qui nascetur, non pertinet

ad legem Velleam, sed ex sententia legis Velleæ, & hæc omnia admittenda sunt, ut ad similitudinem mortis cæteri casus admittendi sunt: prætereo à Doctoribus maximè à Iasone tradita in authentic. quas actiones, C. de sacrosanct. Eccles. de extensione legis ex maiestate, vel identitate rationis, & Barbosa in l. si constante in princip. num. 103. cum pluribus sequentibus, ff. solut. matrimon. Vincen. de Franquis, decisione 1. 4. parte ex quorum communi & vera resolutione, & eorum quos allegant constituo, ex vi comprehensions causas sequentes.

Erit itaque vigesimus casus Curiæ in executore iustitiae, seu Alguacello maiori, quia ut in plurimun, siue à Rege prouideantur per donationem, vel venditionem eis factam, siue à Correctore durâte suo officio creetur, sunt potentes, & à quibus iustitiam petere, & eam consequi perhorrescit pauperes, & quoscumq; atque idèo procedunt quæ suprà tradidimus num. 94. & 97. ex l. vni, C. quando Imperator, & ex l. 8. tit. 3. lib. 4. Recop. in Alguacellis minoribus, quos vulgo dicimus, *Tenientes de Alguacil mayor*, est distinguendū, quia aut nominatur à Correctore, seu Assistance iustitiam exercente, & habebunt causum Curiæ pas- siuè, quia semper sunt, & eis solent de familia eorumdem

117

119

correctorum, vel eis valde commendati, atque ideo eis fauent, siue ipsi correctores, vel eorum locumtenentes, ut correctoribus non displaceant, quod erit cogitandum, & arbitramur a dominis de Chancellaria, circa rerū, & personarum qualitatem, & cū regula in hoc certa constitui non valeat, erit arbitrarium: aut enim sunt nominati ab Alguacello maiori, prout evenit in Hispalensi ciuitate, & alijs, & in Indiarum Regnis, ubi venale est officium, *del Alguacil mayor*, & tunc non erit locus casui Curiæ contra Alguacellos minorēs, seu commentariēses, qui ab eisdē Alguacellis majoribus nominantur.

130 Vigesimus primus casus Curiæ praxi sine controuersia receptus est in Decurionibus, vulgo, *Regidores*, & *Ventiquatros*, quocumque nomine appellantur, siue perpetui, siue annales sint. Comprobatur hæc praxis ex ratione legis iam præcitatae, quæ est 8. tit. 3. lib. 4. Recopil. ibi; *O otro oficial del tal lugar*: in Tribunis ciuitatis, quos vulgo, *Jurados*, dicimus, maior potest esse dubitatio, quia nec sunt potentes *por oficio*, nec eis ordinarij iudices fauent, imò odiosos habent propter contradictiones, quas quotidie eis faciunt. Erit itaque arbitrarium, ut iam in proximiori casu diximus, & ubi non sunt Tribuni deputati, adiungit alij, quos

dicimus, *Sesmeros de la ciudad o villa, o de su tierra, o procuradores del comun aca en las Indias*, in quibus est idem tenendum, quod de Tribunis plebis diximus, ut relinquatur arbitrio minorū Regalis Senatus.

132 Vigesimus secundus casus praxi receptus, & admissus est in tabellione Concilij ciuitatis, vulgo, *el escribano del Cabildo*, & *Ayuntamiento*, & *Consejo*, diuerso enim nomine in diuersis ciuitatibus appellatur, & si sit unus tabellio, vel duo, habebunt casum Curiæ pauciùè, ut conueniri à quocunque, & quomodo cumque in Curia Regis, eiusquæ Regio Senatu, etiā si, qui eos conuenerit, sit Decurio, vel aliud officium in Republica gerat, quia tabelliones *del Cabildo*, sunt & esse solent omnibus potentibus potentiores, atque ideo vrgit maior, & fortior ratio: & omnia quæ adduximus sup. num. 114. & alijs,

133 De alijs tabellionibus numeri 134 rarijs, qui vulgo dicuntur, *publicos*, y *del numero*, qui quidem non sunt tabelliones Concilij ciuitatis, est distinguendum, quia aut sunt eius qualitatis, & conditionis, ut contra eos iustitiam petere perhorrescat, & eam assequi, sit difficile coram ordinarijs iudicibus, vel quia eis fauent, vel sunt diuites, vel litigiosi nimis, & tunc habita aliquali informatione de

Tractatus practici & quotidiani.

prædictis, vel de qualibet re, & causa alterutra, ex his quas retulimus, & tunc conueniri possunt apud Curiam Chancellariæ in prima instantia, quod ex eo procedit, quia dominus Rex est fons iurisdictionum, ut adduximus ex Auend. de exequen. mandat. cap. 1. lib. 1. n. 2. Ac propterea ex iusta causa, nō obstante prohibitione nostrarum legū, quantum impediunt, ne quis conueniatur nisi in suo foro, redimus ad ius cōmune, & res, dicta causa existente, reuertitur facile ad sui naturam, quia scilicet dominus Rex, non solum est ordinarius iudex inter omnes, sed superior omnium, caputque & fons vniuersarum temporalium iurisdictionum in suo Regno.

135 Si autem tabellio numerarius, nec diues sit, nec à iudicibus ordinarijs faueatur, non erit cōtra eum ius, ut conueniatur in prima instantia per casum Curiæ, quod vel ex eius nimia potētia, vel ex litigiosa inhibitione quæ semper laborare solent aliqui tabelliones, seu notarij, vel ex cordia, ignavia, seu remissione iudicis, sub cuius iurisdictione fuerint, animaduertēdum erit à dominis Senatoribus, vt Curiæ causas prouisionem faciant, vel eā denegēt, moti ex sobrietate sciētia, & experientia iudicis ordinarij, quæ omnia in his dubijs sunt attendenda.

136 Vigesimustertius casus erit

in omnibus, qui sunt de familia potestatis, vel iudices, inter quos comprehunduntur vxor & filij, & famuli potestatis contra quos est casus Curiæ, tam ex cap. potentium, quam ex inhibitione à lege inducta, quoad causas eorum, ut de eis non possit esse iudex potestas, ex l. qui iurisdictioni, ff. de iurisd. omn. iud. cum ad ductis à Morla in emporio ad titulum de iurisd. omn. iud. num. 206. dixi cap. 9. ex num. 47. plures & plura ex nostratis adducens.

137

Nec satisfacit, si dixeris locū tenentem iudicare posse casus prædictorum, si sint liberi, vel famuli correctoris, & econuerso corrector, si sint locumtenentis, quia per hoc non est consultū, & prouissum iuri partis petētis, & sub eo est magna suspicio, quæ præstat legitimam causam ad eundi Regiam. Curiam contra supradictos in prima instantia: verumtamen si non adeatur, tunc est vtendum prædicto remedio, ut alius iudex iudicet instante auctore, si coram eo compareat: & etiam non comparente causa filiorum vxoris, & cuiuslibet famuli correctoris, siue ciuilis, siue criminalis sit, est remittenda alteri iudici, ex præfata inhibitione, & tituli in rubro, & nigro, cap. ne quis in sua causa iudicet, vel ius sibi dicat, quæ sic veniunt intelligenda cū his quæ adnotauimus ex d. n. 47. per

138

139 per l. 9. tit. 4. par. 3. extende
ad ciuiles, & criminales causas,
quicquid in contrarium sentiat
Gregor. Lop. in eadem l. 9. glo. 3.

140 Vigesimus quartus casus Cu-
riæ erit in Syndico Republicæ vul-
go, el mayordomo de la Ciudad, o del
Concejo, quia expressè comprehé-
ditur in illis verbis dictæ legis 8.
tit. 3. lib. 4. ibi: *O otro oficial del lu-
gar, & si eius expressio non esset
clara, sed dubia, dubitari nō pos-
se, ex capite de ser persona poderosa
por oficio, cōueniri posse in prima
instatia in Curia Regia, pro qua
resolutione, & omnium, quæ su-
pra adduxi, faciunt, quæ relata
sunt decimoquarto, & decimo-
quinto casu præcedentibus, ex
Baldo cōf. 151. lib. 1. & Cardinal.
Tusch. qui eum sequitur.*

141 Vigesimus quintus in exacto-
ribus tributorum vulgo, el Recep-
tor del servicio y pecho Real, qui per
prouincias, & caput earum no-
minatur, quia potens est ex offi-
cio, quod exercet.

142 Vigesimus sextus in Recepto-
re alcaualæ Regiæ, quem vulgus
nominat, el Tesorero, quia eadem
ratio, quæ in præcedenti casu mi-
litat, & forsam fortior, quia ad
eum pertinet soluere annuos red-
ditus césuū, quos Rex ex suo pa-
trimonio soluit, vulgo los juros
situados, & ex hoc, & potestate
quam habet exigendi, alcaualas,
& conductoribus earum, siue ab
ipsa ciuitate, auiendo encabezamie-
to, potens nimis est, & in his duo-

bus vltimis casibus conducunt,
quæ in anteriori, & præceden-
tibus sunt adducta.

Vigesimus septimus in Castel-
lano alicuius Castelli, seu eius Ca-
pitaneo, vt cōsiderat Gregor. Lo-
pez in l. tit. part. 3. Sed ho-
die cum adsit priuatiua iurisdi-
ctio Capitanei generalis per Re-
gia rescripta, quæ dicimus, la ce-
dula de la jurisdicion de la guerra,
quæ extant apud nos cum inhi-
bitione Senatus Regalis sunt ob-
seruanda, nec datur casus Curiæ
in negotijs, vel delictis militari-
bus, & non militaribus, quia om-
nia comprehendunt dicta rescrip-
ta, ibi: *El dicho mi Virrey, Gouerna-
dor, y Capitan general, que es, o fuere
de las dichas Prouincias del Piru,
como tal mi Capitan general, conoz-
ca y determine de todos los delitos, y
casos, y causas, que en qualquier ma-
nera tocaré a los Generales, Capita-
nes, oficiales, y de la demas gente de
guerra de aquel Reyno, que me sirvie-
ren a sueldo, data in Mantua Car-
pentanorum secunda die Decem-
bris, anni de 1608. Eadem Regia
iussio huic anterior est misa Pre-
sidi, & Magistro militum huius
Regni de Tierra firme, & ciuita-
tis de Panamà, in alijs verò Pro-
uincijs seruanda sunt, quæ Regijs
decretis sunt stabilita per Regiū
rescriptum anni 1620. excipiun-
tur, las resistencias a las justicias, o
desacato injurioso: quia de his cog-
noscunt iudices ordinarios con-
tra milites apud nos.*

143

144

Vige-

Tractatus practici & quotidiani.

145 Vigesimus octauus casus Curiæ erit in causis denegatæ iustitiæ, quando inferior iudex iustitiam denegat, quia tunc superior adiri potest, ex cap. licet ex suscepto, c. ex transmissa, & in c. ex par. B. de for. compet. Andre. Gail obser. 1. n. 21. ex ordinacione Cameræ Imperialis, quā allegat, quæ est 2. tit. 26. & ut hunc casum ad actum practicum reducamus, est aduertendum, quod licet duo textus, quos allegavi, loquantur in causa feudi, cuius dominus est competens, iudex per hoc, quod distulerit iustitiam exhibere, est reuersus ad superiorem, qui in gradu appellationis cognoscere alias poterat; itaq; in actu pratico, quod ad nos attinet, si inferior iudex iustitiam denegauerit, *no proveyendo a las peticiones de la parte, mayormente si es del actor, o dilatando el proveer sobre ellas con conocida dilacion y malicia*: tunc equidem domini Senatores Regalis Prætorij, si de hoc eis constet *por testimonio, o denegandole por informacion*, possunt causam ad petitionem partis, cui iustitia denegatur, retinere, vel auocare per casum Curiæ, & hæc denegatæ, vel dilatæ iustitiæ erit iusta causa auocationis per casum Curiæ, ex adductis a Gail dict. obseruat. 1. num. 21. & ad prædicta reduces, quæ resolut Auendaño de exequend. mandat. cap. 5. num. 12. versic. Negligentia autem, qui requirit

prius esse monendos iudices ordinarios per prouisiones, quæ dicuntur monitoriæ, seu incitatiæ, ante quam ab eis causæ pendentives auocentur: nam si denegent iustitiam, & eam differant, & ius partibus reddere, ac ministrare sufficiet, per exhibitionē testimonij eiusdem causæ, & querellæ, cum exhibita auocationem, vel retentionem petere, in cuius articuli determinatione audiri debet pars aduersa, quemadmodum quando petitur retentione, quia citatur per ordinarij decreti citationis prouisionem, vulgo *dar traslado, y señalar termino para ello*: Tanta verò poterit esse remissio, & negligentia iudicis ordinarij, quæ ex facto processus, & eius copia, & testimonio colligatur, vt ex eo solummodo procedi possit ad causæ auocationē, seu retentionem, absque aliqua citatione: idem dicere, si constaret exhibitam coram iudice aliquam petitionem, seu libellū, & ei non respondisse, nec iudicasse, quod solemus dicere *denegacion de justicia, y del oficio del juez*, quo casu propter euidētem iniquitatem sine dubio, si constaret de remissione notoria ex testimonio presentationis, *y denegar proveido, aunque se pidio, ab eo est causa auocanda, eiusquæ cognitione iuste priuatur, & ad hos terminos, & casus reducenda sunt, & practicanda iura allégata, & adducta ab Auend. de exeq.*

149

147

148

- exequen.mand.lib.1.cap.19.n.
2.vers. Si verò,& expressa est de-
cisió text.sic probantis , in dict.
cap.ex transmissa , & in cap. ex
parte B.de foro comp.quibus nō
oberunt,quæ adducit,et resoluit
150 Couar.in pract. cap. 9. num. 3.
vbi inquit: Regios Auditores nō
posse litespendentes coram infe-
rioribus aduocare,quia illud est
verisimum causa legitima non
existente,ea verò subsistente,ex
rationibus,& fundamentis, quæ
adduximus licita & iusta , imò
conueniens erit aduocatio,& re-
tentio , & sic venit declaranda,
& explicanda resolutio Andr.
Gail,quam in hoc vigesimo octa
uo casu adduxi,& intinuat Aué-
dan.in dict.cap.5.num.12. vers.
151 Negligentia in fine,dum inquit:
Et ita negligentia arbitrio do-
minorum Regij Consilij com-
mittitur,quod etiam intelligas,
& extendas ad dominos Regiæ
Chancellariæ Auditores , qui-
bus competit causarū,& locorū
cognitio, sicut antea compete-
bat Consilio Supremo , y en to-
dos los pleyeos que son sobre casos de
Corte,ex l.11.tit.5.lib.2. Recop.
153 Quo quidem eodem iure in om-
nibus,& quod omnia vtūtur Re-
galia Prætoria harum Indiarū
Occidentalium , vt comprobat
nostra ordinatio tertia, cuius &
aliarum omnium est vna, eadem
que copia in omnibus Chancel-
larijs huius noui orbis , absque
mutatione , vel discrimine : in-

quit itaque predicta ordinatio:
Item ordenamos,que los dichos Oydo-
res conozcan en las dichas causas ciui-
les,y criminales,segun y como pueden
conocer los Oydores , y Alcaldes de
las nuestras Audiencias de Vallado-
lid,y de Granada, y puedan traer y
traygan varas de justicia , como las
traen los Alcaldes de las dichas nues-
tras Audiencias de Valladolid y Gra-
nada. In Mexicano , & Limensi
Regio Senatu sunt Auditores,
& Prætores diuersi , in cæteris
Chancellarijs,extat dicta ordi-
natio tertia,atque ideò vtroque
munere fungimur , prout in ea
præcipitur , suntque Audientiæ
Prætoriales præter Mexicanam,
& Limensem.

Diuersitas est etiam in secun-
da supplicatione,quia apud nos
obseruatur authentica , quæ sup-
plicatio,C.de precibus Impera-
tori offerendis , à qua desumpta
est nostra ordinatio quinta, quæ
ad supplicationis interpositionē
non requirit pœnam , & fideiuf-
sionem de las mil y quinientas do-
blas, sed sententia lata ab Audi-
toribus executioni mandatur,
data fideiuffione de restituēda
quantitate,fundo,vel specie, seu
genere quæ virtute executionis
recipitur,ad cuius interpositio-
nem requiritur , vt sit quantitas
de seis mil pesos de oro, y dende arri-
ba, siendo antes de diez mil pesos de
oro,los quales se reducen y entienden
oy los dichos seis mil pesos, o la causa
si su valor fuere desta cantidad a seis
mil

Tractatus practici & quotidiani.

mil pesos de plata ensayada, de a quattrocientos y cincuenta maravedis cada peso, que hacen dos quentes y setecientas mil maravedis, ad dictam quantitatem de seis mil pe-

158 sos de oro, fuit facta taxatio & reductio ab inuictissimo Carolo Quinto Imperatore, & Hispaniarum, & Indianarum Rege, die vigesimo octobris anno 1545. per Regium rescriptum Consiliario inter alios existente, & subscribente doctissimo Gregor. Lop. nec attenditur quantitas petitionis, sed condemnationis, atque ideo non viget in hoc lex, cum quædam puella, s. finali, ff.

159 de iurisd. omn. iud. sed lex in offerendis 35. C. de appellation. ibi: Quantitate ex ipsa sententia Iudicis discernenda, quod etiam est tenendum ad excludendam supplicationem, en pl. ytos de menor quantia, aunque la demanda sea sido de mayor.

A prædicta fideiussione contenta in nostra ordinatione supra excusabitur reus, si actor secundam supplicationem interponat ex doctrina glossæ celebris quæ uno verbo hoc dixit in dict. authen. quæ supplicatio, C. de precibus Imperatori offerendis, dum inquit text. sententia non aliter executioni mandabitur, nisi victrix pars dignam fideiussionem præbuerit, glo. verò, verbo, victrix pars dicit, scilicet actor, atque ideo si reus vincitur, & ab eo res, vel quantitas

aufertur, q. & sit dicti valoris de seis mil pesos ensayados, actor debet præstare fideiussionem, non verò reus, si se da por libre por sentencias de l'Audiencia, y el actor suplica, porque al reo no se le danien regañada en ejecucion de la sentencia de revista de la Audiencia, aunque de parte del actor se suplique, y aya grado de segunda suplication, quod apud nos in Indianarum Regnis sine dubio procedet: in Regno verò Castellæ, & Legionis, ut cūq; sit siue ab actore, siue à reo indistinctè obseruandæ sunt leges 1. & 2. & aliæ tituli 20. lib. 4. Recop. & præstanta obligatio, & fideiussionio mille & quinquaginta duplarum, quod patet ex l. 1. ibi: Que la parte que suplicare de la dicha segunda sentencia, se obligue y de fidadores dentro de los dichos veinte dias ante los dichos Oydores, de pagar un mil y quinientas doblas, & infrà. Y esta pena sea partida en tres partes: la una parte para aquel por quien fue dada sentencia: quod determinatum respicit actorem, vel reum in cuius fauorem lata est. Y la otra tercia parte para los Oydores que dieron la sentencia. Y la otra tercia parte para nos. Et cū hæc poena de iure communi nō fuerit introducta, sed à legibus Regijs iusquè commune seruetur, ex dicta authentica apud nos in Indianarum Regnis, nec extet poena aliqua si sententia confirmetur, recurrimus ad doctrinam prædictæ glossæ in dicta authenti-
ca,

ca, verbo, victrix pars, quando reus absolvitur, & auctor suppli-
cat, ut non præstet reus fideiis-
sionem, de qua in dict. authen. &
in ordinatione §. quæ ab ea de-
sumpta est.

162 Est etiam apud nos in obser-
uantia, l. 7. d. tit. 20. lib. 4. in fina-
libus verbis, ibi: *I q̄ se en los ple-
tos que se comiencan en el Consejo è
Audienças por nueva demanda, y no
por vía de restitucion, ni reclamaciō,
ni nulidad, ni en otra manera,* cūqua

163 concors est lex 1. eiusdem tituli, ibi: *Començadas nuevamente en las
nuestras Chancillerias.* Vnde si cau-
sa retineatur ante sententiam di-
finitiuam, cum ea cœpta fuerit,
quomodounque, coram ordina-
rio Iudice locum non habebit se-
cunda supplicatio, vt contra A-
uendan. resolutus Azeued. in eadē
l. 1. ex num. 1. cuius dicta in hac
l. 1. sunt consideranda ad exclu-
dendum secundæ supplicationis
remedium quando directo, & ex
suo initio causa non fuit cœpta
in Regia Chancellaria, & ultra
ea quæ adducit dictus glossator
insistendo in illis verbis: *Vltimis
verbis d. legis 7. ibi: Ni en otra ma-
nera alguna, est aduertendū, quod
dicta verba non solum excludunt
remedia de iure cōmuni, sed etiā
omne priuilegium, glos. in l. cum
pœna, ff. de recept. arbitr. Tiraq.
de retract. Lignag. §. 1. glos. 7. n.
23. & etiam omnem dispensatio-
nem, Nauar. in cap. si quando de
refcrip. fol. mihi 88. quia dictio*

nullo modò excludit omne viā
iuris & facti, per quam disposi-
tio posset impediri, glos. notabi-
lis in Clementina hi qui, verbo,
nullo modo, de ætate & qualita-
te, Anania in cap. qualiter, col. 6
de accus. Ex quibus deducitur ve-
rissimam esse assertionem tenen-
tium, etiam causa per retentio-
nem ingressa in Regia Chancel-
laria non esse locum secundæ sup-
plicationi, vt iam conclusimus
ex prædictis fundamentis, quæ
adduximus, & relatis ab Azeue.
in d. l. 1. qui merito opinatur cō-
tra Auend. sibi contrarium, &
eandem resolutionem, quam asse-
ueramus, tenet Gut. in pract. lib.
3. q. 38. num. 1. & 6.

Si autem per remissionem fa-
ctam à Iudice inferiori Regiæ
Chancellariæ causa ingrediatur
in ea est distinguendum, quia si
à cognitione causæ remissæ est
Iudex ordinarius inhibitus, pro-
ut est lis super Commenda Indor-
rum, quæ ex ordinatione de Ma-
linas, cum suis declarationibus
competit in prima instantia Re-
gio Senatui, quoad ordinationē
si fuerit *de mil ducados, y de ahí pa-
ra arriba, y si de menos*, quoad ordi-
nationem, & decisionem salvo iu-
re secundæ supplicationis, quod
est declaratum per Regium re-
scriptum anni 1610. Tunc equi-
dem remissio facta operabitur,
quoad Iudices ad quos fit, quia
eis competit, nec præstauit im-
pedimentum principium coram
in-

Tractatus practici & quotidiani.

inferiori, cum de iure supposita inhibitione prædicta non sortiantur effectum, atquè ideò non entis nullæ erunt qualitates ex iuribus vulgaribus: si verò causa legitime, coram ordinario incipere partes possent, & data prima petitione, seu lite pendente remissio (quæ de iure regulariter prohibetur, nec solet admitti à dominis, nisi legitima causa existente) facta fuerit dominis de Chancellaria, & ab illis admissa, quia habuit principium apud inferiorem, coram quo potuit intentari, tunc equidem locus erit verbis ultimis prædictæ legis 7.

166 Et ad membrum primum huius distinctionis reduces quamlibet causam Fiscalem, vel Regij patrimonij, quæ in Chancellaria, vel Consilio contra Fiscum Regium debet intentari, ex titulo in rubro, & nigro, C. vbi cause Fiscales, vel diuinæ domus, Gail obseruat. 1. num. 25. vbi allegat quasdam ordinationes Curiae Imperialis, in quibus ita disponitur.

167 Nec tenetur, imò non potest Regius procurator Fiscalis Fiscum suo proprio foro Regio superiori priuare, intentando aliquam causam coram inferioribus iudicibus, imò Fiscus causas etiam inter priuatos pendentes, coram ordinarijs auocat, & attrahit ad suos Iudices, etiam si sit dependens ex causa euictionis, ut post Bald. & alios quos citat,

resoluit Peregrin. de iure Fisci, lib. 7. tit. 1. num. 6. & 9. vbi contra Couar. & Cauallin. ex mēte aliorū, quos citat, cōcludit, etiā si compareat pro suo interesse Fiscus, seu Regius Fiscalis causam coram alio pendentem ad suos Iudices auocare, resoluit dominus Francisc. Alfar. de offic. Fiscalis, glos. 16. num. 21. vbi plura bene congesit, & glos. 18. num. 31. & 34. num. 211. & ita praxi receptum, quod sæpè habui, & obtinui in Tribunalis sanctæ Cruciatæ Limési, in quo per octo annos per titulum Regium, consultatione Consilij Cruciatæ præcedente, Fiscalis procurator Regius extiti, nec Regij Fiscales possunt citari, nec vocari coram alijs Iudicibus, præter quam in Chancellarijs, nam eorum tituli sunt restricti, & redacti, & eoru exercitiū ad Regias Chancellarias, & facilius est attrahere causas alibi pendentes (ut de iure, & communi sententia praxi recepta cōclusimus) quam coram inferioribus comparere: quod si aliquando contrarium à Fiscalibus fit, est coram exactoribus tributorum, vulgo, *Oficiales Reales*, qui Iudices sunt Fiscales, vel etiam iusta causa interueniente coram Prætoribus Regiæ Chancellariæ præfectis causarum criminalium, vel coram Iudice generali, *de bienes de difuntos*, quia sunt de gremio eiusdem Chancellariæ, quæ cum praxi conueniant,

niant, nec ita dilucidè tractata inueni pro iuuenibus conscripsi.

¹⁷¹ Quatenus verò Azenedo in dicta l. i. numero quarto ad finem dicit, quod Rex posset de gratia partes audire in gradu secundæ supplicationis, licet lis cœpta fuerit coram Ordinario, quod hoc posset, non est dubium de hac Principis potestate Suprema & Regalia specialissima quæ ei competit, quæ fundatur in l. quarta, titulo 25. par. 3. ibi: *Fueras ende si el Rey le quisiesse ha
cer merced como señor, quod vel
numquam, vel rariissime fit, &
tunc si Rex audiret, & sententia Chancellariæ reuocaretur contra actorem, in cuius fauorem executioni mandata est, non extendetur eius executio contra tertium, iuxta textum in authentica idem de Nestorianis, C. de Hæreticis, Ioannes Garcia de nobilitat. glos. 6. §. 1. numero 43. Ratio autem potissima est, quia coram Principe non habet locum exceptio rei iudicatæ, Bald. optime in cap. studiisti, numero quinto de officio Legati, Burgos de Paz. conf. 40. n. 23. & differētiā, & effectus inter restitutionem gratiæ, vel iustitiæ colliges ex adductis ab Emanuel Costa in l. Gallus, §. & quid si tantum, 2. par. ex n. 42 usque ad num. 49. ff. de liber. & posthum. in explicatione text. difficilis in l. quod si minor, §. Scæuola, ff. de minor.*

¹⁷² *Anais auer recebido una cedula
la mia de 26. de Mayo passado de
mil y seiscientos y ocho, en que os em-
bie a mandar proueyessedes como a
los pleytos que vienen al dicho mi
Consejo en grado de segunda supli-
cacion, remission, o en otra manera
proueais, como se citen las partes.
I dezis, que aunque por otra cedu-
la està ordenado que no se declare
en la audiencia que ay grado, el
estilo que se tiene es, que en los ca-
sos que os parece, que ay grado, man-
dais citar a las partes: y quando os
parece, que no le ay se manda dar un
trallado del a la parte que interpone
segunda suplicacion, sacado con cita-
cion de la otra parte, pero que no es
esto para que venga en prosecucion,
por no obligarle a que haga gastos,
hasta que el dicho mi Consejo prueba
lo que convenga: y ha parecido or-
denaros, como lo hago, que cum-
plays lo que por la dicha cedula se*

Et quia hic recursus ad supe-
riorem, scilicet, ad Regem num-
quam, & in nulla causa tollitur,
ideò apud nos inductum est per
Regium rescriptum emissum Re-
gali Senatui Limensi, vt sem-
per partes citentur, *con señala-
miento de los estrados del Real Con-
sejo: tenor autem dicti rescripti,*
quia notabilis mentique tenen-
dus, sic se habet cum eius ins-
criptione, cuius copia autoriza-
ta fuit, *carta de su Magestad en
Madrid a diez y siete de Enero de
611. años, a su Presidente, y Oydores
de la Audiencia de los Reyes.*

¹⁷³ *Anais auer recebido una cedu-
la la mia de 26. de Mayo passado de
mil y seiscientos y ocho, en que os em-
bie a mandar proueyessedes como a
los pleytos que vienen al dicho mi
Consejo en grado de segunda supli-
cacion, remission, o en otra manera
proueais, como se citen las partes.
I dezis, que aunque por otra cedu-
la està ordenado que no se declare
en la audiencia que ay grado, el
estilo que se tiene es, que en los ca-
sos que os parece, que ay grado, man-
dais citar a las partes: y quando os
parece, que no le ay se manda dar un
trallado del a la parte que interpone
segunda suplicacion, sacado con cita-
cion de la otra parte, pero que no es
esto para que venga en prosecucion,
por no obligarle a que haga gastos,
hasta que el dicho mi Consejo prueba
lo que convenga: y ha parecido or-
denaros, como lo hago, que cum-
plays lo que por la dicha cedula se*

Tractatus practici & quotidiani.

177 **manda**, quod quidem Princi-
pis rescriptum, hoc est, ut par-
tes citentur in prædictis caſibus
vim legis habet in omnibusquæ
Regalijs Chancellarijs India-
rum Occidentalium est obſer-
uandum: nam Princeps quod
vni ex Præſidibus rescripsit, cæ-
teris rescriplſſe censendus est,
I. finalis, C. de legibus, & melior
I. prima, ff. de constitution. Prin-
cipum, Rebus in tractatu de
alienatione rerum Ecclesiæ, nu-
mero 44. ex noſratibus bene
quoad noſtrum propositum lo-
cutus Burgos de Paz in proce-
mio legum Tauri, à numero
450. viſque ad 455. vltra com-
munem & vulgatam allegatio-
nem doctrinæ Bartoli in I. re-
legatorum, §. interdicere, ff. de
interdictis, & relegatis, nume-
ro tertio, Iaf. in dict. I. prima,
numero 3. Gutierrez in I. nemo
potest, numero 391. Azebed.
in rubrica, titulo quarto, libro
tercio Recopilation. Parlador.
in secunda part. libro secundo,
cap. finali, quinta par. §. 10. nu-
mero 26. Gaspar Rodriguez de
redditibus, libr. primo, quæſtio-
ne 12. numero 4. colum. 2. Vi-
dendus est melius cæteris di-
ſtinguens Cæſar Ruginellus in
præct. cap. 29. per totū, & quoad
intentum num. 15. 16. & 18.

178 Nec per prædictum rescriptū
Regium est aliquid innouatum
in legibus præmaticis, & ordi-
nationibus loquentibus de inter-

positione ſecundæ ſupplicatio-
nis, & quantitate ad eam requi-
ſita, & qualitate, que ſe empiece en
la Audiencia por nueva demanda,
ſolummodo actum & prouifſū
fuit, ut quomodo unquæ cauſa
ad Consilium Indiarum defera-
tur, ſint partes citatæ ex Regali
Chancellariæ præcepto, ut com-
parere poſſint, & ſi ſit cauſa in
qua habeat locum ſecunda ſup-
plicatio ſit citatio facta, & cui-
tentur plures, & longæ dilatio-
nes, ſin verò non ſit, & Rex ve-
lit audire ex gratia, ſint etiam
partes citatæ: tum etiam quia
recurſus ad ſuperiorem nunquā
tollitur, & eſt ſicut appellatio,
Menochius post alios de arbi-
trarijs, quæſt. 67. numero 14. &
melius quæſt. 70. n. 19. & quando
non eſt locus appellatiōni,
nec ſupplicationi, habere poſteſt
locum hic recurſus; quia ſem-
per auctoritas ſuperioris cenſe-
tur excepta, I. vltima, ff. qui fa-
tis d. cogan. cum adductis per
text. ibi in dict. authen. quæ ſup-
plicatio, C. de precibus Imper.
offer. Menoch. dict. num. 14. &
29. dixi ſi velit audire, quia licet
hoc, ut conſtitui, & patet ex d.
I. 4. tit. 24. part. 3. poſſit domi-
nus Rex, quia tamen per leges
nouiores nouæ Recopilationis
eſt data forma, & ſumma decla-
rata in Castellæ, & Legionis Reg-
nis, & apud nos, de los ejf. pesos de
oro, y de ay arriba, y que las cauſas ſe
empiecen en las Chacillierias, ſi cōtra

179

180

181

b96

Tractatus I. de casibus Curia. 26

hoc dispensauerit Princeps ex sua suprema potestate, quia parti, quæ sententiam revisionis habuit pro se, est ius acquisitum per eam, lisquæ finita, & fit dispensatio contra prædictas leges, & contra legem causas, vel lites, C. de transactionib. & vniuersum

182 fere titulum, ff. de re iudicata, & effectu sententiarum, & cap. sententiam rescindi non posse, & adducta latè per Ias. in l. iustitia, ex num. 11. ff. de iustitia & iure, & ex exteris videndus est Tuschus sub litera R. conclusione

183 314. tomo 7. qui latè & bene ad hanc reuisionis materiam attinentia adducit, & Doctores, sed in proposito nostro, quia leges plures obstant, eonsulto omitto adducta per Menochiū casu §2. numero decimo de arbitrijs, & plura quæ refert compluresquè, quos citat Tuschus ubi proximè, neque extant apud exteris prohibitiones, quas nos habemus, & sic requiritur magna causa ad dictam dispensationem contra tot, & tantas leges, tum maximè, quia lex partitæ 4. titulo 24. part. 3. & totus titulus, C. ne liceat tertio prouocare, maximè lex finalis, contra quas dispensatur, sunt omnia prædicta redacta ad leges primam & septimam, titulo 20. libro quarto Recopilation, atquè ideo, si sine causa sufficien ti, vel probabili, & verosimili dominus Rex concederit, vt si-

nita lis secundum leges Regni, iterum suscitetur, erit culpæ mortalis reus, vel ut melius dicam, peccabunt mortaliter domini, qui de hoc consilium ei præstiterint: nam negari non potest, per hanc reuisionem causæ concessam derogari legibus dictis primæ & septimæ, titulo 20 libro 4. & cæteris, quas retulimus, in quo requiritur causa sufficientiæ, quando ius relaxatur, alias Princeps, siue Ecclesiasticus, siue sæcularis peccat, quando derogat sine causa iuri positivo, Abbas & Decius in c. quæ in Ecclesiarum de constitutib. in quo si in alicuius præiudicium fiat, nulla prorsus est dubitatio, ut ex his quæ eruditè tradit Fortunius Garcia in l. Gallus, §. & quid si tantum, numero 295. ff. de liberis & posthumis, ponderat bene dominus Francis Sarmiento, libro 1. selectum interpretationum, cap. 8.

185

numero 16. nam quod dicitur, Principem, ea quæ iuris ciuilis sint, tollere posse, & mutare, ut in §. sed naturalia, instit. de iure naturali, iuncto §. sed & quod Principi eiusdem tituli, eo pertinet, ut lex ciuilis per aliam legem generalem tolli possit, & mutari Principis voluntate, vel in fauorem alicuius, sine præiudicio alterius, dixi latius cap. sexto, §. quarto de concessione decimarum, ex numero tertio, nec oberit, si replices,

186

187

Eæ leges

Tractatus practici & quotidiani.

leges Castellæ, per dictam legem quartam, titulo 24. part. 3. esse intelligendas, & limitandas in casu speciali, in dicta l. partitæ prouisum & reservatum, de quando el Rey como señor quisiesse hazer merced, quod est idem quod dicere, audire ex gratia, quia iam hoc temendum est sublatum iure ordinario, & nouiori, quod deci- sum est in prædictis legibus Recopilationis prima, & septima, titulo 20. libro quarto, & melius per legem tertiam, titulo 17. eodem libro, ibi: *I que por las dichas sentencias se entiendan ser feneccidos y acabados los pleytos, para que no se puedan bolarer a tratar, ni suscitar en manera alguna, conducunt enim que iam diximus in numeris præcedentibus, maximè num. 173. & sequentibus, præcipue numero 181.*

Itaque extictum fuit ius illud ordinarium, *de oyr por via de gracia para suscitar los pleytos acabados por sentencias de revisa de las Audiencias, en caso que no aya grado de segunda suplicacion:* manetque supremum extraordinarium ius potestatis Regalis ad audiendum, quod non potest esse, nisi cum dispensatione prædictarum legum Recopilationis, quas citavi, quia directo repugnant legi 4. tit. 34. part. 3. iam citatæ, cuius qualitas, & facultas audiendi non est repeti-

ta in legibus Recopilationis: si igitur requiritur virtualis, & effectiva dispensatio contra leges nouiores, hæc requirit causam sufficientem, & ea non existente aderit peccatum ex parte Regis dispensantis, vt iam funda- uimus.

Et vt nihil omissum sit in hoc articulo, causas legitimas, & sufficientes has iudicare: in primis si lis sit arduissima, vel multum ardua quantitatis, vel valoris magni. Secundo, si euidentis, vel apparens suspicio contra Iudices qui fuerunt in Chancellaria, vel Consilio allegetur, & probetur, vel moraliter de ea constet domino Regi, & Consiliarijs quorum Consilium sibi dare demandauerit, *sobre si ha de oyr tercera vez o no, o mandar reuer.* Tertio, si forsam pars victrix potes nimis fuit iniqua- lis victo qualitate, vel potesta- te, & diuitijs, vel cui Iudices sententiæ reuissionis præsumatur fauorem præstasse, hæc & alia circumspecte sunt inspicienda, & consideranda, vt Regi domino Consilium secu- rum præstetur, ita vt adsint legitimæ causæ, & verè, realiterque existant, possit reuissionem præstare, non obstan- tibus dictis legibus: sin autem non subsistant, vt in plurimum euenit, denegetur, ne partes immortalibus litium susci- tionibus, earumque expensis

vexentur, & quæ iam finitæ, & extinctæ sunt, suscitentur, quæ si prudentia quidem perdocta, & Christiana prouideantur, vt semper fuit à dominis de Consilio, Deus Dominus illicis erit Adiutor, & non errabunt, & nunquam vidi, etiam si pluries fuerit intentatum audiiri, in Supremo Indiarum Regio Consilio, quando *derecha-*
mamente la causa nova en grado de
segunda supplicatione, imò semper denegatum, quantumuis ardua causa sit.

Solet quando non est gradus secundæ supplicationis dari Regium rescriptum, vt per duas, vel tres, seu quatuor Aulas Regiæ Chancellariæ videatur processus & sententiæ ab omnibus 190 dominis Senatoribus proferantur, quod idem obseruatum est, etiam Rege non præcipiente à suis Vicerregibus in Limensi Senatu, quantumuis reluctante uno ex Senatoribus, qui defendere conabatur Vicerregis, & Præsidis potestatem ad hoc non extendi, quia iurisdictio est diuisa per quartaria à Rege, hoc est, *por salas,* *segun los pleytos se reparten*, & non posse Vicerregé contrarium disponere, hoc est, quod omnes Iudices ad aliquam causam adjungantur.

Sed contrarium praxi, & stylo utili est receptum, à quo non est recedendum, cum vi-

deamus in magna Curia Vicariæ Regni Neapolitani, & eius magno Consilio, hoc passim ex mandato Prorregis illius Regni admitti, vt adducit sèpè Vincentius de Franquius in pluribus decisionibus. Neapolitanó autem Prorregi non est impar Piruanis, nec minorem potestatem habet, dixi latè in tractatu super concursu duorum Vicerregum in Regno, & ante receptionem ingressus guernare possit, prædecessore existente, in capite eiusdem Regni.

Vigesimusnonus casus Curiae, qui colligitur ex his quæ in præcedenti diximus, est in causis Fiscalibus, quia generaliter omnes causæ Fiscales ad Regiam Chancellariam spectant, prout de Camara Imperiali testatur Andreas Gail obseruatione prima, numero 25. quem iam citauimus, & est textus in l. prima, & secunda, C. ubi causæ Fiscales, vel diuinæ domus, est distinguendum: nam plures sunt reseruatæ Consilio Fiscali, seu sacrarum largitionum, *que es el Real Consejo de Hacienda*, quædam Supremo Castellæ Consilio: quædam vero Chancellarijs Granatensi, & Pincianæ competunt apud nos omnes indistinctè ad Regias Chancellarias Indianarum deferuntur, & extrahuntur ab alijs Iudicibus Regio Fiscali petente, vel ex officio

Tractatus practici & quotidiani.

si expedit exceptis his, de quibus ratione sui officij cognoscunt exactores tributorū, & administratores rerum Fiscaleum, vulgo, *Oficiales Reales*, à quibus siue per Fiscalem, vel per alias partes appellatur ad Regias Chancellerias, quemadmodum *de los Juzges, Letrados, y de los de la casa de la contratacion de Sevilla al Real Consejo de las Indias*, iuxta suas ordinationes.

194 Trigesimus casus Curiæ est, in exigendo salario tabellionū, vulgo, *Escrivanos de Camara*, & Receptorum, necnon Relatorū, qui assistunt in Regia Chancellaria, pro eo, inquam, salario, & stipendio debito ex labore processus, qui apud dominos Chancelleriæ tractatus fuit, vel pendet hunc casum adduxit Monterroso, qui est octauus in suo ordine tractat. 5. fol. 59.

195 Trigesimus primus in salario Aduocatorum, & Procuratorū, ex Monterroso vbi proximè Andr. Gail obseruat. 1. num. 37, in cæteris verò officialibus Cameræ, seu Chancelleriæ id intelligens, & extendens, prout est in Receptoribus, & alijs Commissarijs, quos *diligencieros* dicimus rationes constituens ex continetia causarum, & quia partes ratione salarij dicti in Camera, vel Chancellaria quasi contractasse videntur, quæ rationes sunt bonæ, ac considerabiles, licet quoad Aduocatorum salaryum

aliquando sine causa legitima vi di dubitari ab aliquo Iudice, est enim certissimum per monitorium, vt affirmat Gail, hoc est, *por provision Real*, debere præcipi, vt fiant hæ solutiones salary Ad uocatorum, vel Procuratorum, in Chancellaria degentium, si sit solutio facienda extra quinque leucas, si verò intra eas, & pars rei in Curia præsens sit, vel coram Regali Senatu, vel Iudice Prouinciae, seu Ordinario peti potest, quod intellige, siue sit salaryum constitutum, pro quolibet anno Aduocato, seu Procuratori Chancelleriæ, vel pro aliqua lite, si ipsa lis in gradu appellationis, vel per casum Curiæ in Regio Senatu fuerit ventilata, in eaq; Ad uocatus suum patrocinium, vel Procurator suas operas præstiterit, siue honorario non conuenio, taxatio eius fiat à Regali Auditorio, *por el Oydon semanero a quien se remite*, quia qualitercumque peti potest in eadem Chancellaria. Secus verò si non fuerit salaryum annuum assignatum, nec lis ad Chancellariam devoluta, 197 vel in prima instantia introducta per casum Curiæ, quia tunc cessat ratio continentia, & dependentia eiusdem causæ, quam adducit Gail dicta obseruat. 1. num. 37. Et hæc, quia quotidiana in praxique sèpius contingentia notanda sunt, quæ etiam extende ad Regium Supremum Consilium, pro Aduocatis Procura-

toribus, qui in Curia, ubi Rex aſſiſtit, ſuum munus exercent, & in omnibus in hoc & proximiori caſu dictis, & in quolibet Re-gio Consilio, ſive Indiarum, vel Aragoniæ, aut Portugaliæ, ut ra- tio præſtiti patrocinij in aliqua lite, coram eo pédente, ſit cauſa attributiua iurisdictionis ad pe- titionem, & præceptum de ſoluē do ſalario, ratione continentiaæ, & connexitatis cauſæ, quam ad- ducit & ponderat Gail dicto nu- mero 37.

198 Extende etiam, quoad aulam cauſarum criminalium in Chan- cellaria, nam ſi pro lite ibi pen- dente conuentio ſalarij fiat, do- mini præfecti ibidem exiſtentes poſſunt dare prouiſionem Re- giam, aut mandatum, ut ſolutio eius fiat, ſecus ſi annuū ſit, quia eſt petendum *en la ſala de Oydo- res*, vt iam cum diſtinzione dixi per connexitatem, & dependen- tiā eiusdem cauſæ.

Sunt etiam alii caſus Curiae, vel Regio Consilio competētes ratione rei, etiam ſi partes priuilegium non habeant, quorum erit.

Trigesimus secundus in feu- do, text. in cap. 1. de controuer- ſia feudi, ubi Matth. de Afflīct. num. 4. & communiter feudistæ, text. in c. 1. §. prætereà ſi inter, de prohibita feudi alienatione per Federic. Abb. in cap. cæterū, num. 13. de iudicijs, Felin. ibi n. 20. ubi tractat materiam, quis di-

catur Iudex competentis in cauſa appellationis, quando à do- mino feudi appellatur, Andr. Gail obſeruat. 1. num. 54.

Apud nos verò Commendæ Indorum ſunt temporales ad vi- tam, ſciličet, primi Commenda- tarij, & eius primi filij, vel eo de- ficiente filiæ vel nepotis per de- fectum ſucessionis vxoris in Re- gnis, & Prouincijs *del Perù*, per duas vitas, & in Noua-Hiſpania per tres, & quandoque per qua- tuor ex Regis concesſione, ſunt enim feuda, vel eorum naturam ſortiuntur, ex his quæ adducit Ioan. Matienço Regius Chan- cellariae Argentinæ Regni *del Pe- rù*, Senator in l. 6. tit. 10. glos. 2. num. 19. lib. 5. Recop. & ſequen- tibus numeris.

Et per Regiam ordinationē, quam vulgo dicimus, *la ordenan- çā de Malinas*, cum suis declara- tionibus extat ſtabilitum, ut hæ cauſæ quo ad ordinationem, quā do ay demanda de parte de *Encomie- da de Indios en propiedad, o poſſeſſiō*, ſe ponga en la Audiencia Real, en cu- yo diſtrito cae el repartimiento, y con- clufa y ſuſtanciada, ordenado el pro- ceſſo hasta la conclusion, ſe remita al Real Conſejo de Indias, deixando a las Audiencias ciertos caſos de reſti- tucion de los despojos deſtos Indios, ſi ſon de parte a parte, y ſi por el que go- uierna ay mas duda, porque no eſta tan clara la ordenançā, aunque tam- bién en ésto ſe entiende que por cedula Real el Audiencia puede interponerſe, y ref-

202

y restituyl et despojo hecho por el Gobernador, o Virrey, entenderse ha,
 203 quando es notorio. Nec in his casibus, vbi reseruatæ sunt causæ, nō habet locum præuentio coram alio judice, quia fit præiudicium iurisdictioni, ut notabiliter resoluit Gai Iobseruat. 29. lib. 1. n. finali. Tum etiam, quia vbi ad est priuatiua iurisdictione, nihil operatur consensus partium in a lium Iudicem, ut ex l. testamento omnia, C. de testament. & alijs fundamentis resoluit Ruginellus in practicis quæstionibus, cap. 44. ex num. 4. At verò quando summa valoris Cōmendæ, super qua litigatur, es de mili ducados de renta y de ay abaxi, Regalis Senatus cognoscere poterit, & diffinire causam, en vista, y remota, salvo iure secundæ supplicationis & declaratio de Malinas, data anno 1610. quæ conueniens nimis fuit, nam plures lites, & earum iustitiam amittebant partes propter expēsas, & longas dilationes adeundi ad Regium Consilium, & sic habes trigesimum tertium casum Curiæ, qui competit Regio Consilio Indiarum, in quibulcunque Commendis Indorum, & pensionibus super eis appositis: dum tamen excedant summam mille ducatorum, quia de minore quātitate si sint cognoscit Chancelleria, & causam per sentētiā determinat, quæ computatio debet fieri, por los precios de la cassa

en plata, y especies, y no computarse el beneficio que llaman destas especies, que son el trigo, mayz, o ropa, que pagan estos Indios, que beneficiado, y vendido, es de mas valor que la cantidad, por la qual se le da apreciado al Encomendero por los Indios, para en parte de pago de su tributo, porque el venderse, o beneficiarse es diligencia del señor de la Encomienda, & sic quo ad summam prædictorū mille ducatorum non est computandum prædictum beneficiū quod ex labore, & industria cōmendatarij procedet.

Trigesimus quartus casus Curiae, seu Rege Consilij est super interpretatione priuilegij à Rege concessi, quod est declarandum ab ipsomet Rege, si aliqua superueniat dubitatio circa illud: nam solus Princeps, qui priuilegium dedit, de eo cognoscere, & iudicare poterit, text. in cap. cū venissent de iudicijs, glos. ibidē, in verbo, iudicari, cap. 1. de lege Cōradi, in vsibus feudorū, Baldus in præludio feudorum, num. 18. facit lex cum de nouo, C. de legibus, quo fit, esse litigandum in his dubijs, & violatione priuilegij à Rege concessi, vel eius obseruantia, apud illud Regiu Cōsilium, cuius voto fuit expeditū, quod insinuat Gai dicta obseruatione 1. num. 7. vbi inquit: Cameram Imperialem (quæ est cada, quæ in Regno Castellæ Consilium Regium) quoad contentiosam iurisdictionem Regem

re-

206

207

208

Tractatus I. de casibus Curiæ. 29

repræsentare, vnde super redditi-
bus annuis à Rege venditis, &
impositis, & eorum dubitatio-
ne, si qua est, recurrentum al-
Real Consejo de hacienda, y en los
demas priuilegios y mercedes a los
Reales Consejos, con quien su Ma-
gestad los despachò, ex dicto cap.
cum venissent de iudicijs, & eius
ratione.

209 Trigesimus quintus casus Curiæ notabilis erit, si causa fuerit
magni momenti, & valoris, quia
tunc etiam non dato priuilegio
ex parte actoris, nec potentia ex
parte rei, locus est foro Curiæ, si
actor velit intentare in prima
instatia, *por nueva demanda*, suam
actionem in Regia Chancella-
ria, de hoc licet loquatur in Se-
natu Galleco, & sub eius titulo
est expressa, l.4.ti.1.lib.3. Recopilat. ibi: *Salvo si el caso fuere de grande importancia*, & reiecta o-
pinione Gregor. Lop. in l.5.tit.3
par. 3.glos.2. Sic resoluendū est:
nam intellectus dictæ glossæ re-
pugnat verbis & rationi dicti
textus: nam primo ponit regu-
lam in Senatu Galleco intenta-
ri posse casum Curiæ contra Cō
silium ciuitatis, vel vicinū illius
Regni, qui conueniri aliàs pos-
sit, nec in Chancellaria Pinciana
esse admittendam proposi-
tionem *de casos de Corte del distri-
to de Galicia*.

Et prosequitur lex declaran-
do, *Salvo si el caso fuere de grande im-
portancia*, atque ideo quemadmo

dum cuilibet casus Curiæ, potest
intentari in dicto Senatu, ita
etiam, *siendo caso de grande impor-
tancia*, nam aliàs superfluū esset
repetere dicta verba, si require-
retur, vt esset Curiæ casus ex per-
sona actoris, vel rei sufficit, ita-
que ut sit Realis ex rei qualita-
te est facultas intentandi in Au-
dientia & Senatu dicti Regni,
vel Chancellaria Pinciana, vn-
de cum respiciat dicta lex ca-
suum qualitates, quos ibi refert
suapte natura potius, quam ex
personis erunt competentes Cu-
riæ: & sic habemus iam hunc tri-
geum quintum casum Realē
ex magna rei qualitate, qui est
extendendus ad aliam quālibet
Chancellariam Regiam, quia
lex si sit uniformis, & generalis
ad alia ampliatur eius disposi-
tio, etiam si illa eadem lex, sic
particularis, hoc est, ad partem
aliquam emissā, comprobat hāc
assertionem, l. regula, §. 1. & ibi
Bart. Ias. in l. id quod, num. 7. ff.
de legat. 1. & ratio depositionis
est ipsa dispositio, l. emptor, §. fi-
nal. ff. de reivendicat. Bald. in c.
dilectus filius, num. 2. de rescrip.
Tiraq. in tract. cessante causa, à
num. 54. Matienço in Dialogo
Relatoris 3.par. cap. 15. num.
17. vbi videoas, & p̄r̄ cæteris Bur-
gos de Paz in l. 3. Tauri n. 180.
Tum maximè, quia fit extensio
legis ex identitate, & tunc nō est
extensio, sed comprehensio, vt
benè adnotat Joan. Garcia de
nibili-

Tractatus practici & quotidiani.

nobilitate in divisione, num. 48 & vbi militat ratio contenta in lege, sit eius extensio, et si correctoria sit, glos. in Clement. 1. verbo, eligatur, de electione, ibi: In contrarium constat de mente constituentis, Doctores in authentica quas actiones, C. de sacrosanct. Eccles. Anton. Gom. 1. tom. cap. 15. num. 1. Gut. de tutellis, cap. 23. num. 18. plura & plures per longas membranas retulit Montealegre, quapropter sentimus sub meliori censura, casus expressos in dict. l. 4. tit. 1. lib. 3. Recop. posse intentari in Curia, & qualibet Chancellaria in prima instantia ex natura rerum, quae in eadem lege exprimuntur, etiam si non sit priuilegium Curiæ in actore, nec causa

in reo, ut conueniri possit, sed ex qualitate rerum, quas ipsamet lex exprimit, quod & magis, magisque suadetur, nam causæ graves maiores Iudices requirunt, l. non distingueamus, §. de liberali, ff. de receptis arbitris, tradit in terminis nostris Gail observatione 1. num. 32. dum inquit: quo pertinet, quod causæ magnaæ maiores Iudices requirant textus iam citatus, quem dicit ad hoc singularem in d. l. non distingueamus, §. de liberali, ff. de receptis arbitris, & in cap. 1. sub titulo, apud quem feudi controversia definiatur, l. 2. in fin. C. de pedaneis Iudicibus, vbi gl. verbo, dijudicent, text. in l. iam

dudum, C. vbi causa status agi debeat, quod iterum resolut idem Andreas Gail obseruat. 29. numero 2.

Erit itaque, ut diximus, 214 sus Curiæ trigesimus quintus, si el caso fuere de grande importancia, ut si in quantitate, vel proprietate, & rei valore excedat triginta millia ducatorū, vel viginti mille saltem, nam tunc ob rei magnitudinem erit locus casui Curiæ, ò de un patronazgo de importancia, ò juridicion, ò preheminencia grande, y muy considerable, ex fundamentis quæ adduximus, nec obserbit, si dicas, per hoc cessare dispositiones expressas in legibus nostris, maxime l. 21. tit. 5. lib. 2 & legis 11. tit. 5. lib. 2. & l. 2. & 8. tit. 2. lib. 4. quæ iura proclamant in prima instantia, quemlibet esse conueniendum in suo foro Iudicis ordinarij, quod intellicitur, nisi dato casu Curiæ, hoc est ex priuilegio actoris vel potentia rei, quod iterum suadetur ex dict. l. 4. tit. 1. lib. 3. quam alle gamus: quæquidem primo loco admittit propositionē litis, quæ sit Curiæ casus in Senatu Gallico, & non alibi earum, scilicet, litium, quæ in illo Regno, & Provincia ventilantur, deinde ponendo eadem lex exceptionem quæ debet esse de regula, lege nam quod liquidè, ff. de penu legata, inquit: Salvo si el caso fuere de grande importancia, & sic repetita censetur in secunda parte qualitas, quæ

quæ antea prædicta fuit, *deser el caso de Corte*, & in secunda in casibus quos enumerat, præstat electionem, *de poder intentar los casos que refiere por de Corte en la Audiencia de Galicia, o Chancilleria de Valladolid*. Fateor quidem maximè vrgere hanc rationē, vt semper repetita prædicta prima qualitas, *del caso de Corte*, censeatur prout intellexit Gregor. in dict. l. 5. tit. 3. par. 3. glof. 2. nihilominus ex rerum enumeratarum, in dict. l. 4. tit. 1. lib. 3. qualitate in qua magis insistit eadem l. & fundamentis quæ adduxi maximè ex doctrina Andr. Gail, quem citavi, teneo contrarium, nec difiteor aliud etiam esse inconueniens *de la segunda suplicacion en casos de grande importancia*, & quorum exépla adduxi, in quo partes grauantur per dilationes, & expéfas pœnæ, & fideiïuisionis, *de las mil y quinientas*, in Castellæ Regnis, & apud nos per recursum *de auer de yr al Consejo de Indias*: tamen hæc non obstant attenta magna qualitate, prout videri potest.

215 In casu trigesimosexto, sobre bienes de mayorazgo, nam si actio super successione proponatur, aut est in possessorio, & in casu quem vulgo dicimus, *de tenura*, & sunt seruandæ leges 9. & 10. tit. 7. lib. 5. Recop. cum alijs declarationibus, quæ postea sunt latæ, id præcipue obseruado, quod adnotatur ex dicta lege 10. ibi:

Sobre bienes de mayorazgo, y bienes vinculados, quæ bona in hoc casu à pari procedunt, cessatque opinio eorum, qui ante a contrarium tenuerant, maximè Gomeij in l. 45. Tauri, num. 116. Estq; contrarium verius, vt aduertit eius additionator dicto n. 116. Itaque si proponitur actio, por demanda de parte a parce de algun mayorazgo, o vinculo, aut fuit præcedente causa possessoria in Regio Consilio, super eodem maioratu, cum facultate, vel sine facultate Regia condito, & tunc est causa proprietatis competens Chancellariæ ex dicta l. 9. & 10. tit. 7. lib. 5. Recop. aut proponitur absque eo quod præcesserit cognitio, & diffinitio possessoria in Supremo Consilio, & tunc contra possessorem, vel detinentem maioratum, seu vinculum, & ex prædictis fundamétils, & rei qualitate, & remissione quam faciunt dictæ leges, *de la causa de la propiedad a la Chancilleria*, credere posse intentari, coram Iudice ordinario competenti, por primera demanda, vel in Regia Chancilleria, etiam non existente casu Curiæ personali in actore, vel reo, sed subsistente tantum reali ex natura & grauitate, qualitateque eiusdem rei, super qua est litigandum, quod etiam venit intelligendum, & sublimitadū, si magnæ qualitatis, & quantitatis maioratus sit ad arbitriū dominorum de Chancellaria: si

Tractatus practici & quotidiani.

verò paruæ quantitatis , tunc quia cessat ratio dictæ legis 4. tit. 1. lib. 3. Recop. ibi: *S*alvo si el caso fuere de grande importancia, nō est admittendus in Curia, sed remittendus Iudici ordinario.

218 Si verò petantur bona maioratus à singulari posseffore , qui illa possidet, & detinet per emptionem vel alienationem, ve ex alia qualibet causa, quæ non sit successionis, & vocationis eiusdem maioratus, eadem distinctio quæ in proximo superiori casu erit constituenda, ex fundamētis quæ adduxi , quod comprobat dicta lex 4. tit. 1. lib. 3. dum inquit: *A*sí como sobre bienes de mayorazgo , indistinctè loquuta, siue petantur à successore, qui prætendit esse vocatum, siue ab extraneo emptore , vel donatario, seu quolibet alio qui illa possidet.

219 Trigesimus septimus casus Curiae erit, sobre vassallos , ex d. l. 4. iam citata.

220 Trigesimus octauus, sobre fortaleza, ex eademmet lege.

221 Trigesimus nonus, sobre muerte o heridas de algun Canallero principal, hi omnes, & ei similes assignantur in dict. l. 4. tit. i. libro 3. Recop.

222 Quadragesimus meo ordine erit apud nos in Indiarum Regnis, sobre la paga de tributos que se pidan a los Indios encomendados q̄ paguen, quod iam habui in praxi pro excellentissimo domino, ac

domino meo Petro Fernandez de Castro Comite de Lemos, que tiene encomendada por dos viudas el repartimiento de Collana Aymará, en el distrito de la ciudad de Guamanga del Perú, y estando por la caja del Virrey don Francisco de Toledo obligados a pagar parte de sus tributos en especies, que acá se llaman así los generos en que deuen tributar de trigo, mayz, ropa , carneros de la tierra, &c. Conforme a la disposicion de su Preuincia, y a sus labradas, y crianzas , segun cedulas de su Magestad, estos Indios se comunicarō con el Encomendero, que antes tuvieron, a pagar en dineros las dichas especies, valiéndose tambien de que alegauan tener incomodidades para satisfazer , & obtinuerunt in iudicio possefforio contra dictum dominum Comitem nunc eorū Cōmendatarium, referuato iure proprietatis, contra quos proposta est actio in petitorio in Regia Chancellaria Limensi, & ab eius iurisdictione declinatū est per Indorum Procuratorem, cui respōdi ex grauitate, & qualitate causæ non esse proponendum coram Prætore Indorum allegabam dictum §. de liberali prædictæ legis non distingueamus, ff. de receptis arbitris , & obseruationem primam , & 29. Andr. Gail iam præcitus, & obtinere non potui, forsam quia Indi sunt miserabiles personæ, vt iam prænotauit supra num. 56 atquè ideò forus Curiae quem for-

fortiuntur actiūè, non debet cōtra eos retorqueri passiuè, ipsis reluctantibus. Hoc enim iuncto (parcant obsecro) indiscreto zelo, qui inuenitur in aliquibus Iudicibus, & Magistratibus ad fauendos Indos excedētes debitos iustitiae limites, causa fuit, ne obtinerem: fauetur enim Indis ex triplici causa: prima iusta, quia miserabiles quia Regnum fuit eorum, quod solent facere Vice-rreges, & Gubernatores, & Senatores, Prælatique Ecclesiastici, & Commendatarij non nulli: alia causa procedit ex nimio, & indiscreto zelo, quæ extitit in ca-
223su, quæ referto, & alijs pluribus: altera & tertia, quæ frequentissima omnium est in Prætoribus Indorum, & quampluribus eoru Parochis, vulgo, *Dotrinate*, qui ut melius sua negotia, & mercaturas exerceant, fingunt, vel procurant, illis fauere, & ut alios de terreant, dicunt esse damnosos, vel ut alios offendant, & suas vindictas sumant: quod quidem longo experimēto sum compertus, vt cumquæ sit, coram Chancellaria est litigandum in prima instantia, vel coram Prorege, quando agitur de quantitate & qualitate tributorum, que se deuen por las prouisiones de tassas de los Virreyes, assi en propiedad como en posseſſion, ex prædictis fundamentis: & quia pendet à cognitione cause, & donationis feudalis Cōmēdæ Indorum, quæ in Chancel-

laria, vel consilio est diffinenda, vt dixi supra numero 201. est enim quid dependens, & non remittendum Iudicibus inferioribus.

Et vltra quadraginta casus, quos constitui, colliges alios ex Andrea Gail dicta obseruatione prima, qui retulit triginta & quatuor inter eos plures, & aliquorum praxis apud nos non extat, sunt enim ex eo numer. 2. causa fractæ pacis, quem constitue pro quadragesimo primo ex nostro ordine 42. Item mandati de non offendendo mandati, sine clausula 43. & pignoratione 44. & cause priuilegiorū Principis 45. & securitatis præstite 46. & 47. in mandato de relaxandis captiuis, & 48. num. 26. dictæ obseruationis primæ, in decernēdis promotorialibus, item numero 27. in causis criminalibus ratione nullitatis processus, qui apud nos non extat, item erit ex ordine Gail numero 34. aliis casus, & ex nostro quinquagesimus, in vagabundo, quia ut ipse inquit: Ratione incertitudinis ad superiorem Iudicem remittitur huius casus, & remissionis praxis ad superiorem, nisi per viam appellationis, vel præventionis, apud nos non est recepta, & ex his vltimis, quos post quadraginta retuli, qui notabiles sunt Pignorationis, & causa priuilegiorum Principis, quia
224
225

Tractatus practici & quotidiani.

de eis ipse, & eius Consilium suo Regio nomine cognoscit, quod maximoperè conductit, para las deudas, concursos, y dificultades que se recreren en los priuilegios de ventia, ó merced de juros de hazienda Real, in quibus est recurrendū, al Consejo de su Magestad, y no a otros Inezes.

Quibus sic præmissis, expeditus manet hic vtilis, & quotidianus tractatus de casibus Curiæ, & eorū cognitione. An verò foro Curiæ illum fortientes possint renuntiare est constituenda, regula affirmatiua per vulgarissima iura legis, si quis in conscribendo, C. de pactis, & Episcopis & clericis, qua declaratur, vt non procedat, quando fuit præiudicium iurisdictioni priuatiæ, maxime iure prohibente, vt comprobatur ex ratione textus, in cap. si diligenti, cap. significasti de foro competenti, adducunt Ruginellus loquens de iurisdictione priuatiua competenti iudicibus mercatorum, qui apud nos, son el Prior y Consules, vt ei non præiudicet consensus partium ex Ruginel. vt dixi supra numero 203. capit. 44. practicarum quæstionum, ex num. 4. & maximè num. 14. & numero 15.

Vbi certi Iudices ad causas priuatiæ sunt constituti, non potest fieri prorrogatio in alias eorumquæ iurisdictioni non valent partes renuntiare, vt con-

stituit bene Tuschus sub litera M. conclus. 274. numero 17. loquendo de casibus Curiæ viduarum, & pupillorum, vt non habeant locum, vbi sunt Iudices certi priuatiæ destinati, & Ruginel. vbi suprà in causis mercatorum, loco proximè citato.

Itaqùe renuntiatio locum non habet, vbi fit præiudicium destinatæ iurisdictioni, ex quo dum essem assessor excellentissimi, ac Christianissimi domini Francisci à Borja, Principis Squi lachensis, Piruani Prorregis, & ex adductis à Ruginello vbi suprà defendebam causas guvernacionis esse priuatiæ iurisdictionis ex capite 72. De la institucion de los señores Virreyes, dum inquit: En las cosas que tocaren a la gevernacion, entenderéis vos solo conforme a las prouisiones, è instituciones que os he mandado dar, ex quibus verbis inducitur priuatiua iurisdictione, argumento text. expressi in l. testamento omnia, C. de testamen. quo fit, causas, & negotia guvernacionis del Perù, non posse in prima instantia intentari per casum Curiæ, ex prædictis rationibus quæadmodū nec causæ nobilitatis, quia certos & priuatiuos Iudices habēt, sed per appellationem ad Curiā posse trahi, vt est regulare, & de eo extat quām plura Regia rescripta, & dixi sup. num. 106:

Secundò, declaratur prædicta affirmatiua conclusio renun-

tia-

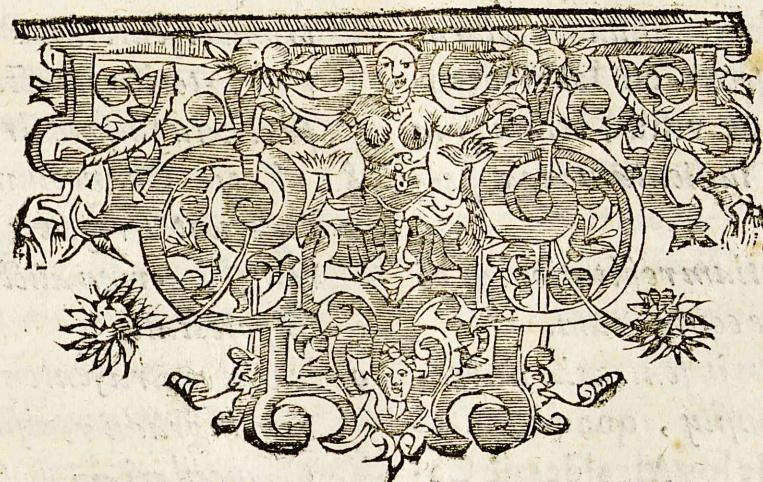
Tractatus I. de casibus Curiæ.

32

ciationis fori Curiæ cum distinctione, nam si fiat expressè à minori, pupillo, vel adulto admittetur restitutio, quemadmodū in cæteris casibus, in quibus læsio interuenit, si tamen tacite intentando casum Curiæ, coram Ordinario, & litem coram eo, inchoando post contestationē, quia res non est integra, non admittetur, ut iam prædictimus supra, in hoc eodem tractatu, n. 64. Quando intētatur casus Curiæ, admittitur praxis relata à Co- uar. cap. 6. practic. num. 3. siue ciuilis, siue criminalis sit casus, & quando est criminalis, & defertur causa ad supremum Consilium dando querelam coram domino Rege, con informacion del delito, hecha en sumario ante el Juez en cuyo distrito fue cometido, o ante otro qualquier Juez que suele ser de las villas o ciudades comarcanas, si sit timor suspicionis: y quando ya la justicia ordinaria ha sentencia de la causa, si no es muy grane, o no sié

do de calidad que aya aleatorias, o no sea entre personas poderosas, se sobre- see el dar Iuez pesquisidor, pero siendo con qualquiera de las dichas circun- tancias se provee, y comete.

Declarato casu Curiæ per do- minos Chancillariæ, siue ciuilis, siue criminalis sit, est locus sup- plicationi, que se admite por ser el primer auto, sin pleno conocimiento, y no hacer aquell instancia, y no auer sido oyda la otra parte, y assi se ha de guardar segundo auto, que es en sus- tancia pronunciarse los Señores del Audiencia por Iuezes, o no, con pleno conocimiento, iuxta legem quar- tam, tit. 5. lib. 4. Recop. quibus sic absolutus est iste utilis, fre- quens, & quotidianus tractatus, ad laudem Dei Omnipotentis, Santissimæ, scilicet, Trinitatis, neenon intemeratæ Virginis Mariæ, & eius sacratissimi spò- si Iosephi, & Beatæ Cath- rinæ martyris, cui dicatur.

F 2

S E.

S E C V N D V S . A N E X C L V S V M S I T
beneficium restitutionis in integrum contra sententiam latam in
gradu reuisionis per verba prolatā in l. 4. tit. 17. lib. 4. Recop. dum
illius legis textus inquit: Y que por las dichas sentencias se entiē
dan ser acabados y feneccidos los dichos pleitos, sin que se pue
dan, tornar a mouer, ni suscitar, ni tratar en manera alguna, &
quid de restitutione ex clausula generali, si qua mihi de instru
mentis de nouo repertis: de sententia contra sententiam: de errore
calculi, & alijs articulis, qui in casu, & ma
teria dicta leges non incongrue
adducuntur.

S V M M A R I V M.

- **R**ES Iudicata est, quæ fi
nè cōrrouersijs imponit.
- **S**peciale est in sententijs
Praefecti Pratorio, cuius vi
cem habent Chancellaria
Regia, ut semel lata senten
tia reuisionis, amplius de ea
causa non tractetur.
- **D**omini Senatores non pos
sunt regulariter suam sen
tentiam latam in gradu
reuisionis nullam declara
re: secus en las senten
cias de vista, etiam si in
rem iudicatam transie
rint.
- **E**t etiam restitutionem co
cedere contra eam.
- **S**ecus in sententia Supre
mi Consilij, quando se a
pela de los Alcaldes de Ca

- sa, y Corte, & in lit
bus de menor quantia,
quia non habet locum sup
plicatio.
- **S**ententia diffinitiua non
est, quæ aliam post se ex
pectat, & quid si dubitetur
an sit interlocutoria, vel dif
finitiua.
- **L**ex finalis in fine, C de fi
de instrum. adducitur, que
prohibet sententias Praefecto
rii Pratorio retractari, etiæ
prætextu falsi instrumenti.
- **R**egia Chancellaria suc
cesserunt Praefectis Prato
rio, & in eorum auctoritate,
& potestate.
- **A**n contra sententiam la
tam in gradu reuisionis per
Chancellariam possit ad
mitti

- mittire restitutio in integrum, est
ardua & difficultis questio.
- 10 Referuntur authores te-
nentes non admitti.
- 11 Et contrarium tenen-
tes, & defendantes.
- 12 Lex nostra quarta, tit.
17.lib.4.Recopil. est intelli-
genda secundum titulum,
sub quo inest de las senten-
cias y nulidades.
- 13 In casu decreti Conci-
lij Tridentini ses.25.cap.19.
admittitur restitutio in in-
tegrum, ut lasus vel lesa,
post quinquennium de quo
ibi admittatur.
- 14 Minor lasus propter
contumaciam, admittitur
per restitutionem contra la-
sum anni, de quo in l. 3. tit.
10.lib.4.Recop. contra con-
tumaces delinquentes.
- 15 Dubia magna, & diuer-
sa sententia fuerunt causa,
ut Regnum peteret decla-
rationem, an contra senten-
tiam reuisionis esset restitu-
tio admittenda.
- 16 Petiti Regni refertur,
& Regis breuissimum respo-
sum circa predicta dubia.
- 17 Confusum responsum
& dubium, quia ad utran-
que partem dubitationis,
- proposita potest adaptari.
- 18 Resolutio, & responsum
fuit partis negativa, hoc est,
que no se admira restitu-
tion contra sentencia de
reuista, & adducuntur ra-
tiones.
- 19 Rex noster habet sibi
referuatam declarationem
suarum legum, si dubium cir-
ca eas occurrat.
- 20 Semper author fui in
opinione, & defendi, resti-
tutionem non esse admitten-
dam contra sententiam re-
uisionis, per quam lis fuit fi-
nita ante responsum predi-
ctum.
- 21 Per verba prægnantia,
& qua tollunt omne reme-
dium restitutio excluditur.
- 22 Dubitatio cessat, ubi ad-
est casus legis.
- 23 Baldi doctrina celebris in
proposito ad litera refertur.
- 24 Restitutio in integrum
postquam indulta est, indu-
cit nullitatem, & est species
supplicationis.
- 25 Vbi remouetur exceptio
per statutum, ibi remouetur
in integrum restitutio.
- 26 Invectiva contra imple-
rantes, vel admittentes re-
stitutionem in integrum, co-

Tractat. II. an habeat loc. restit.

- tra sententias reuisionis per
quas lis fuit finita.
- 27 Iura communia, Ponti-
ficia, & Cesarea finem liti-
bus intendunt, & procurāt
rationes quae in proposito ad
ducuntur.
- 28 Restitutio ex clausula
generali, si quam mihi exclu-
sa est contra sententiam re-
uisionis.
- 29 Fauorabilior est resti-
tutio ex clausula genera-
li, quam eaqua conceditur
ex speciali fauore minoris
atatis.
- 30 Testamentum Pagani
firmius quam militare.
- 31 Firmior melioratio, &
magis perpetua quae ex do-
natione, vel testamento pro-
cedit, ut bona non alienen-
tur, & sint perpetuo vincu-
lata, quam ex facultate
Regia.
- 32 Resolutio præcedentiū,
scilicet, sublatam esse resti-
tutionem ex minori atate,
vel alio priuilegio; & ex
clausula generali locum nō
habere contra sententiam
reuisionis.
- 33 Ardua quæstio, an ex-
cludatur restitutio prætextu
instrumenti de nouo reper-
- ti post reuisionis sententia.
- 34 Refertur l. 19 tit. 22. p.
3. quo ad dictum propositū
instrumenti de nouo reper-
ti post sententiam.
- 35 Extensio dictæ legis ad
Remp. ad Ecclesiam, ad pri-
pillum, vel minorem, ad pri-
uatum maiorem per resti-
tutionem ex clausula gene-
rali.
- 36 Supradicta resolutio
procedit in qualibet senten-
tia, qua facit rem iudicatā,
sive ex eo quod non sit appel-
latum, vel supplicatum, &
contra tres conformes.
- 37 Idem est dicendum con-
tra duas sententias confor-
mes in foro Ecclesiastico in
Indiarum Regnis.
- 38 Pariter dicta procedunt
in sententia reuisionis lata
in Chancellaria, quando
della se suplicò segunda
vez, y ay grado de segunda
suplication, quia per dictā
sententiam reuisionis lis nō
est finita.
- 39 Intellectus ad legem se-
cundam, tit. 20. lib. 4. Reco-
pilat. & concordia cum lege
4. tit. 17. lib. 4.
- 40 Cessat hodie opinio
Ioannis Garcia de nobilita-

- te gloss. 6. §. 2. num. finali, & Gregor. Lop. in l. 19. tit. 22. par. 3. admittentium restitutio-
nem contra sententiā
révisionis per instrumentū
de nouo repertum.
- 41 Post sententiam Praefec-
torum Pretorio non admit-
titur oppositio falsitatis cō-
tra instrumenta in lite prae-
sentata.
- 42 Quando de veritate cō-
stat, est quandocumque iudi-
candum secundūm eam.
- 43 Remediū pro eo, qui post
sententiam révisionis, per
quam lis fuit finita, instru-
mentum reperit, in quo eius
ius, & iustitia fundatur.
- 44 Indebiti per sententiam
soluti non datur repetitio.
- 45 Rei indicata exceptio in-
ducta est propter rigorem
iuris conseruandum.
- 46 In iusta eſſet l. 4. tit. 17.
lib. 4. Recop. si instrumento
de nouo reperto post senten-
tiam révisionis, per quod
de solutione appareret, eſſet
sublatum remedium ex eius
verbis ad repetēdum inde-
bitum.
- 47 Intellectus legis prima,
C. de condicione indebiti,
ex Bald.
- 48 Intellectus legis nam po-
stea, ff. de iure iurando, ex
Donel. & conclusio praedi-
ctorum.
- 49 Ad repetitionem ex in-
strumento de nouo reperto
inducendam, debet eſſe cer-
tum liquidum, & indubi-
tatum.
- 50 Fiscus, instrumento de no-
uo reperto, retractat senten-
tiam révisionis, per quam
lis fuit finita.
- 51 Et etiam si nouos testes
pro ſe inuenierit post sen-
tientiam révisionis.
- 52 Quid de sententia cuius
executio eſt irretractabilis,
an suspendatur per restitu-
tionem.
- 53 Allegata iudicū corrup-
tione non retractatur sen-
tentiare révisionis, per quam
lis fuit finita.
- 54 Iudicibus pluribus exi-
stentibus eiusdem cauſa, ſi
alijs ignorantibus unus eo-
rum corruptus ſit, sententia
eſt nulla.
- 55 Præcedens nullitas non
admittitur contra senten-
tiam révisionis.
- 56 Contra sententiam révi-
sionis, per quam lis fuit fini-
ta, non admittitur nullitas,
per

Tractat. II. an habeat locū restit.

- per quam dicatur latam
fuisse per falsos testes, vel in-
strumenta.
- 57 Contra sententiam Pra-
sectorum Pratorio non ad-
mittitur, quod fuit lata per
falsos testes.
- 58 Nihilominus testes fal-
si, vel qui eos induxit, fal-
sumquè instrumentum pro-
ducit condemnantur, & pu-
niuntur.
- 59 Falsificans acta, perdit
causam: secus in producen-
te testes falsos.
- 60 Restitutio qua procedit
ex corruptione Aduocati,
vel Procuratoris contrarij
non admittitur contra sen-
tentiam revisionis.
- 61 Nullitates plures referū-
tur: prima ex defectu cita-
tionis, ad audiendam senten-
tiam, de qua in proposito nō
est curandum.
- 62 Secunda in casu contu-
macia: tertia si plus debito
sententia contineat: quarta
ex defectu iurisdictionis, seu
mandati comparentis, quā-
documquè de eo appareat,
etiam post sententiam.
- 63 Quinta nullitas ex def-
ectu citationis personalis,
qua admittitur contra sen-
- tentiam revisionis, & ratio
redditur.
- 64 Parimodo ea qua ex de-
fectu mandati, & qualiter
intelligatur.
- 65 Sexta, si petatur iurame-
num calumnia bis, & non
præstitum fuerit, qua non ad-
mittitur contra sententiam
revisionis.
- 66 Septima nullitas in non
obseruatis terminis substi-
tutalibus.
- 67 Nona, si appareat de ci-
tatione Procuratoris revo-
cati per alium Procurato-
rem.
- 68 Decima, si termini quos
incœpit Iudex seruare, non
inueniuntur seruati.
- 69 Undecima, ex defectu
mandati procuratoris fra-
trum, quia generalis Procu-
rator non potest pro uno Co-
uentu comparere.
- 70 Duodecima nullitas ex
defectu transportationis a-
ctorum, si integraliter non
sunt traducta, nec visa, qua
admittitur contra senten-
tiam revisionis.
- 71 Error iuris vel facti, red-
dit sententiam nullam.
- 72 Decimatertia nullitas
ob nō seruatost terminos sub-
stiales.
- 73 De-

- 73 Decimaquarta in sententia lata contra pupillum penitus indefensum, vel contra minorem vigintiquinque annis, cum distinctione.
- 74 Acta facta, & processus virtute mandati minoris absque curatore sunt nulla, nisi iuret non contravenire his quae gesta fuerint virtute, sui mandati.
- 75 Decimaquinta nullitas ex capite notoria iniustiae qua sententia continet, ea verò non admittitur contra sententiam reuisionis, immo puniendus, qui talia dixerit.
- 76 Ad reuisionem concedendum ex gratia per Principem que debeant concurre reremisiue.
- 77 Decimasexta nullitas est in sententia qua plures sensus habet varios, ita ut propter dubitationem causam indecisa maneat.
- 78 Praxis petendi declarationem in sententijs.
- 79 Declaratio est pars actus declarati, nec est noua dispositio.
- 80 Iudices qui habent declarare non possunt, nisi semel,
- 80 Si non est locus supplicazionis sententia, huius declaratio petitur, pariter nec ab ipsa declaratione supplicazionis relicit.
- 91 Iudices, Senatores, & Auditores, nec non Consiliarij ager ferunt, ut in eorum sententijs petatur declaratio, & praxis respondendi, quando eam non adhibent.
- 92 De sententijs per quas relinquitur via, para que quæde abierta la causa.
- 93 Reservatio nihil de nouo dat, sed visi quod competit, conseruat.
- 94 De effectibus quos sententia producat remisiue.
- 95 Sunt quadam sententias interlocutoriae, qua habent vim diffinitiæ, & alia diffinitiæ qua habent vim interlocutoriae, & quæ sint.
- 96 Si sunt plura capitula, non videtur Iudex in his quæ non pronunciauit, absoluere.
- 97 Si pronunciat super omnibus, impossibile est, ut valeat super unis sententia, & non super aliis.
- 98 Decimaseptima nullitas est, que resultat ex sententia contra sententiam quæ fecit rem iudicatam.
- 99 Quod

20 Tractat. II. an habeat locū restit.

- 99 Quod procedit parte opponente, et si non opponat, & admittatur, retractari prima potest.
- 100 Qua dicta sunt numeris proximis praecedētibus procedent in sententiā reuisionis.
- 101 Quod locum habet in cūilibus, sicut in crimina-libus, & ratio redditur.
- 102 Et quid si de innocentia rei appareat post latā sententiam reuisionis in causa criminali.
- 103 Decimaseptima allegatio quæ opponi potest contra sententiam reuisionis est error calculi, & eius praxis.
- 104 Error calculi, si subsit, nō solum semel, sed bis, & ter allegari potest.
- 105 Sententia iniqua, quoad Iudicem non transit in rē iudicatam.
- 106 Index per iniquam sententiam quam tulit, teneatur parti lāsa ad damna & interesse.
- 107 Differentia inter syndicatum, & reuisionem causā.
- 108 Syndicatus non datur contra sententiam latam,
- en grado de reuista, por Audiencia, ni de otros actos de juridicion, proueidos por los Consejeros, y Oydores en cuerpo de Audiencia, o Consejo.
- 109 Rationes resolutionis praecedentis numeri adducuntur.
- 110 Instar sacrilegi est dubitare, an dignus sit, quem Princeps elegerit.
- 111 Regij Senatores eliguntur ex pluribus unus, & ad huius dignitati celstitudinem, aut sunt ex educatis in Collegijs, aut aduocatis, vel indicandi officio, vel Relatoris munere, cū magna approbatione versati.
- 112 Methodus, & mos iudicandi causas, & lites per superiores Iudices.
- 113 Causarū varietates plures.
- 114 Pars grauata potest impetrarē reuisionem litis finita à Principe, quæcum magna difficultate conceditur, & debet subesse causa dispensandi.
- 115 Qualiter sit iudicandū in causa admodum dubia, & quod in ea sit bonum

- 115 *Judicem habere propiciū.*
- 116 *Sententia lata in qua fuit absolutus quidam Senator, de veynte y siete capítulos de lo proueydo por Audiencia, confirmata in Regio Consilio.*
- 117 *Exemplis Senatus Supremi Consilij indicādū.*
- 118 *Exceptiones modificatiua non sunt sublatæ, perl. 4. tit. 17. lib. 4. Recop. contra sententiam reuisionis.*
- 119 *Declaratur nō procedere in exceptionibus reiectis expressè vel tacite in causa principalī.*
- 120 *Si de eis non sit plenè cognitum in primo iudicio, repetuntur in secundo, maxime si reseruētur, quæ est secura praxis.*
- 121 *Doctrina & verba Ludouici Romani, & Antonij Fabri referuntur in proposito.*

TRACTATVS SECUNDVS.

1 N Primis supponendum est cum Iurisconsulto, in l. 1. ff. de re iudicata, rem judicatā dici, quæ finē controuersijs imponit, quod vel absolutione, vel condemnatione contigit: speciale tamē est propter auctoritatem Præfecti Prætorio, cuius vices in aliquibus, 2 vt postea dicemus, licet, excelētiori modo à Regijs Chancellarijs repræsentatur, vt semel lata sententia reuisionis à dominis de Chancellaria, siue in causa ciuiili, vel criminali sit, non posse amplius de ea re, & lite tractari, quia finis imponitur causæ & liti, per legem nostram in finalibus verbis, vnde cessat limitatio

quæ communiter à Doctoribus adducitur ad legem, Iudex postea quam, eodem tit. ff. de re iudicata, vt non procedat, quando nulla fuit sententia diffinitiæ lata, hoc siquidem nec extendendum, nec intelligendum est in sententia, quæ in gradu reuisionis fuit pronunciata à dominis de Consilio, vel Châcellaria Regia, vt ex legis nostræ contextura patet: securè verò erit in diffinitiua; quæ in gradu primæ vel secundæ instantiæ lata est, quæ vulgo dicitur, *Sentencia de revisita*, etiam si transierit in rem iudicatam, ex eo quod ab ea non sit supplicatū, poterit dici de nullitate, & restitutio peti, quod cōprobat lex nostra in eius principio, dum inquit: *Que en los negocios en que no huiere lugar oponerse de nullidad.*

Tractat. II. an habeat locū restit.

- 4 dad. Ergo à contrario sensu quo casu potuit supplicari, & nō est supplicatum, locus erit remedio nullitatis, & beneficio restitutio-
5 nis, quæ cessant, en las sentencias del Consejo, quando se apela al de los Alcaldes de casa y Corte, porque no se puede suplicar de la sentencia que los señores del Consejo dieren, y lo mismo en las Audiencias en pleitos de menor quantia. Est etiam supponendum, sententiam diffinitiuā non esse, quæ aliam post se expe-
6 ñet, Aluar. Valasc. consultat. 47. per totam, num. 1. 2. & 9. Farinat. in praxi criminali, quæst. 11. nu. 94. & 95, et si dubitetur, an sit diffinitiuā, vel interlocutoria, est supponendum, ut melius valcat, Menoch. post alios quos refert libr. 6. præsumptionum, præsumpt. 4. nu. 21. quod conduceit ad legis nostræ veram interpretationem, ut, scilicet, loquatur in eo casu, in quo, vel suapte natura sententia diffinitiuā gradu reuisionis fertur, vel quādo adest dubitatio, an interlocutoria, vel diffinitiuā sit, quo casu declaretur diffinitiuā ultima, lata in dicto gradu de reuista, habeat locum decisio, & determinatio nostræ legis, & quādo non est locus supplicationi, quia lis finitur per primam sententiam Consilij, vel Senatus Regij, eo casu quo aliam non expectet, vel expectare non posset: cum qua nostra lege eo casu quo lis est finita per sententiam Præfectorū

Prætorio non posse retractari, est casus expressus, & fere ad literam traducta, ex l. finali in fin. C. de fide instrument. cum addu-
ctis à Boer. decis. 307. num. 1. præsupponendo Præfectis Præ-
torio succeſſe Regales Chan-
cellarias, Guido Papè decis. 9.
& 50. Grammat. decis. 19. num.
13. Gregor. Lop. in l. 4. tit. 24. p. 3
Bobadilla alios referens, lib. 5.
cap. 3. num. 57. Parlador. diffe-
ren. 10. num. 1. vbi bene.

Magna tamen est inter scri-
bentes Aduocatos, & Iudices
contentio, & cōtrouersia, an per
dicta verba superius adducta,
relataquæ in dict. l. 4. tit. 17. lib.
4. Recop. exclusum sit benefi-
tium restitutionis in integrum
iure minoris ætatis contra sen-
tentiam latam in gradu reuisionis,
& in primis glossator eiusdē
legis Azeued. n. 5. & 11. in eadē
lege tenuit exclusum, & ultra ea
quæ adducit Azeued. alia pro
eadem parte infra dicentur, v-
tramquæ affirmatiuam, scilicet,
& negatiuam partem disputat
& refert, pro vna & altera argu-
menta adducens Ceuallos, lib. 3.
commun. opin. contra commu-
nes, quæst. 808: ex num. 37. &
num. 65. residit cum affirmatiua
resolutione, hoc est, restitutionē
admitti in prædicto casu senten-
tiæ reuisionis, & etiam contra
tres sententias conformes, Ioan-
nes Garcia de nobilit. glos. 6. §. 2
n. ultimo in fin. secutus doctrinā

Salicet. resoluit cum glos. in l. postquam liti, C. de pactis, & tenet, sublato remedio nullitatis, non censeri sublatam restitutio- nem, & in hac opinione, in casu, & quæstione nostra residet, dicēdo, non esse credendum, nec intelligendum, correctas fuisse leges partitarum, per dictam legem tertiam, tit. 17. lib. 4. Recop. quæ intelligenda est secundum titulum, sub quo est, *de las sentencias y realidades*, iuxta vulgarem allegationem legis Imperatores, ff. de in diem adiectione, sed non debet intelligi, nec extendi ad restitutio- nis exclusionem, cum nec de ea loquatur, nec sub eius titulo sit, quibus adstipulantur, quæ copiosissimè tradit Thomas Sanchez de matrimonio tomo 2. quæst. 37. numer. 22. verific. Sexto, quia ex verbis quantum generalibus non excluditur remedium hoc extraordinarium restitutio- nis, communē, hanc sententiam profitens ex Molin. de primogen. lib. 3. c. 13. n. 65. Didac. Perez in l. 1. tit. 8. lib. 3. ordinamen. Sfortia Oddus de rest. 1. p. q. 15. art. 6. num. 44. & 45. Pelaez Mier. de maiorat. 1. p. q. 1. n. 25. & sequētibus, Ma- tienço in l. 8. tit. 11. lib. 5. Recopil. glos. 12. n. 6. & 7. Caldas Pe- reira in l. si curatorem, verbo im- plorare, num. 45. Ican. Gut. lib. 2. pract. q. 88. n. 3. & lib. 3. q. 31. num. 15. vbi melius dicit cōmu- nem Sforcia Oddus vbi suprà n.

44. usque ad 48. quos omnes re- tuli, quia sequutus eorundem au- thorum sententiam, affirmatiuā partem tuerit Thomas Sánchez vbi suprà, & præter eum, & quos adducit est videndus Cardina- lis Tuschus, idem comprobant sub litera R. conclus. 296. num. 6. infert Thomas Sanchez ad quinquennium, de quo in Con- cilio Tridentino, ses. 25. cap. 19. Eius enim lapsus impedit agi de nullitate professionis, tamen re- stitutio admittitur, ut per totā disputationem 37. libro secūdo, iam citatam neuorse defendit idem Sanchez, in quo quia non attinet ad nostrum propositum, pro nunc non infisto, infert etiā ad pœnas contumaciæ, & lap- sus anni, de quo in l. 3. titulo 10. Recopilatio. ut admittatur re- stitutio minoris, propter ætatē, ex Ioanne Garcia de nobilitate glos. 6. §. 1. num. 24. Gutierrez libro 3. pract. quæstione 34. nu- mero 7. Azeuedo in eadem le- ge 3. tit. 10. libro 4. Recopil. nu- mero 6.

Fuit itaque adeò controuer- sa dubia, & difficilis interpreta- tio ad dictam legem quartam, in prædictis verbis, & an eorum ius extenderetur ad restitutio- nem in integrum, vel non, ut obligaret Procuratores ciuita- tum vniuersi Regni nomine, ad petendam declarationem à Re- ge, quia in varias itum fuerat sententias, & cū Regis responso

Tractat. II. an habeat loc. restit.

15 *absoluta est quæstio, tametsi breuiissimum, & confusum fere responsum dictum fuit, ut patet ex petitione data in Comicijs publicatis anno 1610. cap. 22. verba hæc sunt:*

16 *Por la ley quatro, titulo diez y sié se libro quarto de la Recopilacion, está ordenado e mandado, que en todos y qualesquier negocios en que no bauiere lugar suplicacion, se entienda a assymismo no auer lugar alegarse, ni oponerse de nullidad, aunque se diga y alegue, ser de incompetencia, o defecto de juridicion, o que della notoriamente conste del proceso, o autos del, o en otra qualquiera manera: y despues de la publicacion de la dicha ley, ha auido diuersas opiniones de Doctores, sobre si por las dichas palabras de la dicha ley se quita, o no el beneficio de la restitucion, y sobre ello ha auido diferentes sentencias, asi en el Consejo, como en las Chancillerias.*

Suplicamos a V. Magestad declarar, qual opinion se deua seguir, para que de aqui adelante cesen pleitos, gastos, y costas, sobre el entendimiento de la dicha ley. La respuesta fue: A esto vos respondemos, que esto está ya proueydo.

17 *Potuit quidem esse declaratio, ut admittatur, vel quod non admittatur, con quæ se ajustava lo que se respondio, que esto está ya proueydo, y parece (salua autoritate, & dignissima reuerentia Regi domino nostro, & mag-*

no & Supremo Consilio exhibida) venia tambien dezir, que no se admitea restitucion, o que se admitea, y assi esta respuesta equinocay dudosa, se puede adaptar a qualquiera de las dos opiniones que en el lugar ya ci rado trae Cenallos, y los demas que hereferido.

Sed nihilominus iudicio meo credo, & teneo illud verbum, *Que esto está ya proueydo, fuit dicere, que ex dispositione, & vniuersalitate verborum dictæ legis, quæ iam sunt repetita, & ex eorum energia & vi, illud verbum, Esta proueydo, esse referendum ad comprehensionem exclusionis remediorum, vt in ea insit etiam exclusio restitucionis: nam si vellet Legislator admitti, facillimum erat dicere: A esto vos respondemos, que con las palabras de la dicha ley, no se entiende auer quedado exclusa la restitucion, o decir, que esto está ya proueydo que no se excluya: sed insistendo, en dezir, que está ya proueydo, y parando alli tan breuissimamente, est dicere, prouisionem legis prædictæ extendi ad restitucionem, vt non admittatur contra sententiam de reuista, aliter non diceret dicta verba: Sino que se admite la restitucion, quod quidem deficit, & quod adest est repetere virtualiter verum intellectum eiusdem legis, ut ex eius decisione, & precipia exclusione remediorum, sic etiam*

etiam exclusum dictum restitu-
tionis beneficium , tunc ma-
xime cum non sit determina-
tio facta per legem nostram , vt
admittatur restitutio , & non ob-
stat , aliquas fuisse sententias de
admittenda restitutione , quia
est diuersum à legis interpreta-
tione , quæ à Rege , & non ab a-
lio fieri debuit , vt ipsa declara-
tio , & interpretatio sit lex no-
ua , vel additamentum legis anti-
quæ , vt probauit cap . 8 . numero
39 . ex l . leges sacratissimæ , cum
lege sequenti , C . de legibus , &
quo ad nos est expresa lex 3 .
Tauri , quæ est 3 . titulo 1 . libro
2 . Recopil . vbi Rex noster refer-
uat sibi declarationem dubiorum
occurentium interpretatione , &
declaratione legum sui
Regni .

20 Antea verò quam in publi-
cum ederetur dictum capitul-
lum Curiarum , & eius respon-
sum semper tenui , & defendi , nō
esse admittendam restitutioñ
contra sententiam reuisionis , &
omissis fundamentis ab Azeuedo
adductis in dict . l . 4 . num . 5 .
vsquè ad 11 . est tenendum , quod
per verba dict . legis quartæ , quæ
sunt prægnantia , & quæ tollunt
omne remedium , censetur etiā
exclusa restitutio in integrum ,
tam maiori quam minori exten-
satis concessa , & officium Iudicis ;
nam quando verba legis , vel sta-
tuti sunt inculcata generalia , &
prægnantia , etiam in integrum

restitutio competens minori cē-
setur sublata , vt ex Angelo , Are-
tino consilio 10 . loquens de sta-
tuto Brixiae , simili nostræ legi ,
resoluit Cardinalis Tuschus sub
litera R . conclusione 296 . Cum
qua sententia residet & dicit , An-
gelum plenè pro vtraquè parte
allegare , & hanc tueri , & licet
cesset dubitatio , & disputatio
cum dicto responso , del capitulo
de Cortes , quod vt iam proba-
uimus , est referendum ad com-
prehensionem exclusionis be-
neficij restitutioñ , tamen cum
aliquod dubium insurgere pos-
set , habemus pro hac partè ca-
sum expressum legis & decisio-
nis , cum qua cessat dubita-
tio l . ancillarum , C . de fur-
tis , & vltra id partem verio-
rem , & verissimam , vt resti-
tutio exclusa censeatur , ex d .
l . tertia , minori vel cuilibet pri-
uilegiato competens ex funda-
mentis veris & neuosis huius
partis , pro qua ne aliqua dubi-
tandi ratio supersit , & quæ in
proposito dici possint , addu-
cantur , est celebris Baldi do-
ctrina quæ forsam visa , & le-
cta est à dominis de Consilio Su-
premo , quando prædictum res-
ponsum est præstitum , nec illam
allegat , licet alia benè adducat
Azeuedo dicto numero 5 . in di-
cta lege 4 . ea enim est cons . 148 .
libro 1 . n . 11 . Cuius verba , quia
ad propositum maximopere co-
ducunt , hæc sunt : *Aduerte statutis*

22

23

Tractat. II an habeat locū restit.

24 dicit, quod non possit appellari de nullitate, dicit, vel supplicari, unde claudit iudiciorum copiam, et si nullum non potest dici nullum: ergo nec per restitutionis in integrum redi ad nullitatis effectum, quia restitutio in integrum inducit nullitatem postquam indulta est. ff. de fidei inservibus, l. si plures in principio: quare puto, quod restitutio in integrum peccati non possit, præsertim quia est quadam species supplicationis, ut ff. de minoribus, l. minor autem magistratus, & quadam species appellandi, ut C. de transactionib. l. si causa cognita, & quia remouere uno simili, intelligitur aliud simile remoueri, unde nec excipi posset & dicit dominus Cinus, quod ubi remouetur exceptio per statutum, ibi: Remouetur in integrum restitutio, quia per eam perveniret ad ius excipendi, ita notat, ff. de minoribus, l. si in causa secunda, in additionibus suis.

Vnde intrepidè est defendendum, etiam non extante dicto responso Regio ad Regnum, dum inquit: A esto vos respondemos que esto esta ya proueydo, hoc est, que no se deve admitir, non esse concedendam restitutionem aduersus sententiam reuisionis: nam qui contrariam partem tenebant, & litteres immortales fieri non timebant, nec ex eorum duracione plures expensas, vexationes, & damna, quæ proueniunt, eis non dolebat, & quasi negantes

27 potestatem Regis, qui limites potest ponere, & finem litibus, quod iura communia tam Pontificia, quam Cæsarea proclamant, suntquæ vulgaria, cap. finem litibus de dolo, & contumacia, l. properandum, C. de iudicijs, & alibi sèpè verba generalissima dictæ legis quartæ restringebant, quæ clariora sunt luce meridiana ad excludendam restitucionem contra sententiam reuisionis, nec illa ex authoritatibus contrariæ partis magis propria, solida, & vera est, quam ea quæ à nobis ex Baldo dicto consilio 148. numero 11. fideliter est traducta, plures autem ex his quos citat pater Thomas Sanchez dicta quæstione 37. numero 22. & ante eum Ceuallos quæstione 808 libro tertio, ex numero 37. vel scripferunt ante legem nostram, & ideò cum non viderint eius verba, nimirum si ita loquantur cum generalitate communi, & fauore restitutionis, & quod verius est, non loquutos in terminis adeò fortibus & exclusiuis, prout loquutus est Baldus loco quem cito, quem nec Azebedo, nec Ceuallos retulit, & nullus est qui melius & proprius loquebatur.

Infertur secundò, non esse admittendā contra sententiam reuisionis restitutio in integrū concessa maioribus ex clausula generali, quia licet fauorabilior sit quam

quam ea quæ minoribus conce-
ditur, vt adducit Caldas Pereira
in l. si curatorem, verb. per quod
pristinum ius recuperant, num.
51. fol. 429. differentiam consti-
tuens ex eo quod restitutio ex
causa minoris ætatis procedat à

- 29 iure speciali: at verò illa, quæ
maioribus ex clausula generali
conceditur à iure cōmuni, ita e-
tiam resoluit Ioan. Gar. de nobi-
lit. glos. 6. §. 2. n. 28. atquè ideò
30 fauorabilior restitutio ex clau-
sula generali, quemadmodum te-
stamentum pagani, magis faue-
tur, & sustinetur quam militare,
ex l. eius militis, §. militia mis-
sus, ff. de militari testam. §. quia
verosimile, in authent. de non a-
lien. qua ratione semper apud
31 nos mihi visum fuit fortiorem,
& magis perpetuam esse cau-
sam meliorationis, & vinculi,
por via deercio y quinto hecha en
testamento o contrato, que no por fa-
cultad Real, quæ cum non sit ma-
teria nostra, pro nunc in ea non
insisto: verissimū autem est, re-
stitutionem maiori competens
sublatam esse per verba dictæ le-
gis quartæ, & ex eorum vi, &
energia, ita resoluit Cardinalis
Tuschus, sub litera R. conclu-
sione 296. numero 8. & 11. ex
Angelo dicto consilio 10. quem
citat, & licet lex nostra expre-
sè non tollat omnem defensio-
nem per hæc directa verba, per
equipotentia illam amouisse est
censendū, dū inquit, *I que por las*

dichas sentencias se entiendan ser a-
cabados los pleytos, sin que se puedan
boler a mouer, tratar, ni suscitar en
manera alguna, intellige cōtra sen-
tentiam revisionis, per quam lis
fuit finita, vt statim declarabi-
mus.

Sed offert se nobis ardua, &
utilis dubitatio, an prædicta ver-
ba, & decisionem, & ultimam
eius declarationē anni de 1610.
sit sublata restitutio prætextu
instrumenti reperti ad retrahendam sententiam revisionis,
circa quam quæstionem est de-
cisiō legis 19. titulo 22. part. 3.
Cuius verba relata, etiam à Ioā-
ne Garcia de nobilitat. glos. 6. §.
2. talia sunt: *Maguer mostrassen*
despues cartas, o privilegios que o-
uiessen fallado de nuevo, que fueren a-
tales, que si el juzgador las ouiesse
revisitas antes que el juzgio diesse, juz-
gara de otra manera fueras si el juz-
gio fuese dado contra el Rey, o con-
tra sus personeros, en pleytos que per-
teneciesen a su Camara, o a su se-
norio.

Ex qua colliges duo axioma-
ta: primum, per beneficium re-
stitutionis non retractari senten-
tiam latam contra priuatū præ-
textu instrumenti, quod de nouo
sit repertum: secundum est re-
tractationem admitti dicto casu
in fauorem Fisci, extendit Beroi,
in causa Ecclesiæ pupilli, & Re-
publicæ, decis. 307. prope finē, &
in cuiuslibet priuati fauore præ-
textu restitutionis ex clausula

32

33

34

35

Tractat. II. an habeat loc. restit.

generali, si qua mihi, quod & idē tenuit Gregor. Lop. in dict. l. 19. tit. 22. part. 3. & post omnes plura & plures bene referens Cardinalis Tuschus sub litera S. conclus. 160. Cuius inscriptio est, sententia ex quibus sit retractāda, agit de nostro articulo ex numero 20. 21. & sequentibus, qui vidēdus est, cum casus occurrat, & ex nostratis Ioannes Garcia de nobilitat. glof. 6. §. 2. ex numero 5. vbi latè & abundè, cuius dicta & Boerij decis. 307. quē citar, intellige, & restringe ad sententiam quamlibet, quæ faciat rem iudicatam, & contra tres conformes, prout ipse tenet & fundat, & eadem ratione in duabus conformibus, in causis Ecclesiasticis in Indiarum Regnis, quæ executioni mandatur ex Bulla Gregorij XIII. data anno 1578. quia non excludit restitutionem, & quo casu contra tres sententias conformes ei locus erit, parimodo apud nos contra duas, conducūt, quæ adduximus ex Thoma Sanchez supra num. 13. & alijs: non verò contra sententiam reuisionis lata in Regali Chancellaria, vel Consilio, quo casu per eam lis fuerit finita, & supplicatio non admittatur, quia si est locus supplicacioni secundæ, con la pena y fiança de las mil y quinientas doblas, vel apud nostra Indiarum Prætoria, de ssis mil pesos ensayados, en que se aya empezado por caso de Corte el

pleito, tunc equidem contra sententiam reuisionis, *de la Audiencia, auiendo grado de supplication*, ea interposita, & de nullitate dici, & restitutio minoritatis, & ex clausula generali peti poterit, quia lis pendet, & non est finita, tum etiam quia deficit ratio, & dispositio dictæ legis quartæ, quæ excludit nullitatem, & alia remedia, *en los casos que no ha lugar supplication*. Ergo cum ei locus fuerit, non habent locum dictæ exclusiones, quod clarius infra dicit: *Pendiente el grado de la supplication ordinaria, por estar sentenciados en vista, o la segunda supplicación de la ley de Segovia, oponiéndose de nulidad de las dichas sentencias, en qualquiera manera que aquella sea, y se alegue se aya de reseruar y reservar para determinar sobre la dicha nulidad, juntamente con el negocio principal.* At verò, vt iam ex Baldo dict. cons. 148. lib. 1. num. 11. probauimus sup. num. 24. Restitutio in integrum inducit nullitatem, & est species nullitatis, eique similis, atque ideo nullitate exclusa excluditur dicta restitutio, vt iam fundauimus: nullitate verò non exclusa, sed admissa & data forma procedendi in ea, prout fit in casibus relatis in dict. l. 4. ad finem, admittetur pari modo restitutio.

Quibus & his quæ resoluimus non obstat lex 2. tit. 20. Recopil. dum loquendo, *de la vista y determinación de los pleitos de segunda*

suplicatione, inquit. Que los Juezes a quien las cometierenemos las rean y determinen de los mismos autos del proceso, sin recibir escrito, ni peticion, y sin dar lugar a otras nuevas alegaciones, ni prouanças, ni escrituras, ni dilaciones por via de restitucion, ni en otra manera alguna, quia illud intelligitur postquam reuilio, & determinatio causæ est commisfa, & delegata à Rege domino nostro: secus verò antequam introducatur coram eo, quia coram dominis de Chancellaria, contra sententiam reuisionis ab eis latam, quo casu interposita sit se cunda supplicatio gradu eius existente, antequam processus tradatur, potest dici de nullitate, & restitutio peti, vt iam prouauimus ex dicta lege quarta, & eius verbis: Non verò coram dominis Consiliarijs, Commissarijs, vel Delegatis ad causam difiniendam, quia debent eam videre, & diffinire, ex eisdem actis qui trahuntur à Chancellaria.

Itaque, vt ad rem redeamus, non debemus sequi opinionem Ioannis Garciae, dicta glos. 6. §. 2. num. finali, admittentis restitucionem, *contra la sentencia de resista*, quo casu lis iam sit per eam extinta & finita, nec sit locus secundæ supplicationis, quia in rigore, etiam quoad probationē solutionis antea factæ non admittenda est restitutio, tametsi instrumentum de nouo sit reperatum, & concurrent ea, quæ addu-

cit Boer. dict. decis. 307. & ipse Ioannes Garcia ex n. 5. & post eos Tuschus conclus. I 60. sub litera S. Cessatque iam resolutio Gregor. Lop. in dict. l. 19. tit. 22. part. 3. & differentia actoris, vel rei, quam Gregor. constituit, à quo disentit Ioannes Garcia ubi supra.

Siue igitur actor, vel reus sit, non restituetur contra sententiā reuisionis, eo casu quo diximus, etiamsi instrumentum quietationis, vel solutionis inuenierit, quod attentis verbis dictæ legis quartæ, & responsi anni 1610. Ad eius declarationem in iuris nostri rigore videtur exclusum, sicut antea in alio non minus fauorabili casu contra sententiam Præfectorum Prætorio fuit facta exclusio redargutionis falsitatis post eam latam in l. finali in fin. C. de fide instrument. vt Boerius resoluit dict. decis. 307. num. 1.

Resultare videtur ex hac propositione, quā asseueramus, maximè in tam euidenti, & fauorabili causa, & in qua siue actor, siue reus non potuit esse præuentus ad inueniendum instrumentum, quo nunc est vsurus, vt in casu legis admonendi, ff. de iure iurando, postquam causa est decisa, vt illa lex probat, & finaliter hæc resolutio, siue exclusio huius casus videtur nutritiva peccati, quia præstat occasionem, vt quis cum aliena iactu-

41

Tractat. II. an habeat loc. restit.

ra locupletetur, & quod si constet de veritate, quando cum quæ esse iudicandum secundum eam, exclamat partem admittendæ restitutionis sequutus Ceuallus dicit. quæst. 806. num. nec de his quæ adduximus in hoc casu speciali de nouis instrumentis repertis aliquam mentione fecit, pro quo ultra prædicta est casus, textus in l. qui agnitis, ff. de exceptionib. cum adductis mirabiliter à Bald. in l. 1. C. de condic. in debiti, num. 3. cuius dicta hodie ceflant, vt postea dicam: fateor equidem magnam continere difficultatem ex fauore huius partis, nec minorem ex fine litibus apposito à nostris legislatoribus.

Sed nihilominus in eadem cōclusione, quā dixi, resideo, & in casu instrumenti de novo repertilis moueri potest, & actio superest non ad retractandam sententiam reuisionis, eiusquæ executionem impediendam, etsi is in cuius fauorem condemnatio facta est reperiatur dolosus, quia ipse met, vel eius antecessor, à quo ius habet, quietationē fecerit, iuxta glo. in l. 2. C. de evictionib. vel solutionem accepit, nullum est necessarium restitutionis auxilium, sed ex conditione sine causa, vel conditione indebiti repetetur, quod solutum est ex virtute sententiæ reuisionis, ita post Ias. in l. Imperatores, ff. de re iud. concludit

videndus Ioan. Gar. de nobilit. glos. 6. §. 2. num. 8. vers. Simile, quod remedium tanquam ordinarium, & in noua actione nouisquæ scripturis fundatum cōpetit ex noua lite ad repetendū indebitè solutum, nec habet iam locum retractatio sententiae reuisionis, de qua idem Ioan. Gar. vbi proximè, quia est executio- ni mandanda, nec aduersus eam supplicatio admittitur, non ex- tante, vt iam diximus, gradu se- cundæ supplicationis, quia hoc semper supponitur: est etiā re- cursus ad Principem, vt audiat ex hac iusta causa, de quo per Bartol. Bald. Alexan. & Ias. in d. l. Imperatores, relati à Ioanne Garcia dicit. num. 8. maximè Boe- rius decis. 307. per totam.

Sed grauiter prædictis obstat 44 indebiti soluti per sententiam non esse locum condicione, vel repetitioni, quod est commune axioma, ex l. 1. C. de condicione indebit. & in l. Julianus verū debitorem 60. ff. eodem tit. vbi Bart. maximè, num. 17. resoluit magistraliter rei iudicatæ execu- tionem inductam esse propter ri- gorem iuris conseruādum, quod quidem maximopere respexit nostra lex 4. tit. 17. lib. 4. Recop. in finalibus verbis, iam sœpè re- petitis, quæ sunt, vt diximus con- formia iuri communi, maximè dicto textui in l. finali in fine, C. de fide instrumentor. ibi: Tunc satis durum est huiusmodi querel-

querelę indulgeri, ne in infinitum causae retractentur, & sopia-
ta iam negotia per huiusmodi
viam iterum aperiantur, & cō-
trarium nostro eueniat propo-
sito.

46 Sed profecto summa æquitas exposcit, vt in hoc casu repetitio detur, non obstante dispositione legis quartæ, iā allegatæ, quæ forsam iniusta, quatenus toleret hoc remedium, iudicari posset, quia in evidenti casu prætextu sententiae reuisionis locuples quis esset cum dolo, & aliena iactura, ad contrarium quod magis vrget de non repetendo indebito, ex causa iudicati soluti est respondendum, text. in l. i. C. de condicione indebiti,

cuius verba: *Pecunia indebita per errorem non ex causa iudicati soluti esse repetitionem iure condicione nō ambigitur*, cum Bald. in eadem l. 1. num. 7. dari remedium ei, qui post sententiam condemnatoriā inuenit instrumentum solutionis, verba Baldi sunt, quia notabilia: *Tertio queritur, an ei qui post sententiam condemnatoriā reperijs instrumentum solutionis, aliquo iure succurratur?* quidā quod sic argumēto dictæ legis admonendi, præsertim si ista solutio continet factum actoris, qui de suo facto debuit esse certus, vt in cap. ab excommunicato de rescriptis lib. 6. allegat Petrum de Bellapertica, & Iacob. de Aret. tenentes contrarium, quibus respondet: at verò textus in dict. l.

admonendi, ff. de iur. iurand. pōderandus est, dum inquit: Permitti ex integro causam agere, si quis noua instrumenta se inuenisse dicat, &c. Non ut retractetur sententia antea lata, quia iura in priuatis hæc prohibent, ex l. Imperatores, ff. de re iudicata, l. 19. tit. 22. part. 3. sed quod noua actione, nouis instrumentis agatur ad repetendum, id quod indebitè, & sine causa debita indebitè virtute sententiae fuit solutum, quod quidem non repugnat legi nostræ quartæ, in illis verbis: *Y que por las dichas sentencias se entiendan ser acabados y feneidos los dichos pleytos, sin que se pueda tornar a mouer, ni tratar en manera alguna*, quia loquitur de litibus iam motis, & finitis, non verò de noua lite ex noua causa reperti instrumenti solutionis, vel quietationis, postea inuenti, quia est diuersa causa litigandi, & sic nō obstat rei iudicatæ exceptio, l. cum quæritur, cum seqq. ff. de exceptione rei iudicatæ, c. suborta de re iudicata: denique sic est tenendum, sic est intelligendum, vt in casu tam manifestæ iustitiae, legem illam quartam, eiusquæ strictissima verba ab in iustitia defendamus, textus verò, in l. Julianus verum debitorem 59. ff. de condicione indebiti, loquitur, quādo verè debitor qui naturaliter tenebatur ad debitum exoluendum, abioliutus à Iudice soluit, quod verè debebat,

Tractat. II. an habeat loc. restit.

bat, quia illud non repetit, cum fuerit existentia debiti veri, qui est diuersus casus à nostro. Textus autem in l. non postea, ff. de iure iurand. cuius intellectus pēdet à lege, ait Prætor antecedenti, est, quando quis detulit iuramentum actori, qui iurauit, reū sibi debere, in hoc quidem iure iurando decisorio litis delato, cessat repetitio, tametsi indebitum allegetur, est enim iudicati actio ad exigendum constituta, l. actori, C. de rebus creditis, & iure iurand. l. miles, §. vltimo, ff. de re iud. Scimus autem id maximè debitum esse, quod ab iuncto exigi potest, l. debitor, ff. de verbis. signifi. at cum deferente reo actor iurauerit, sibi deberi, quod ex ea causa solutū est, repeti non posse, l. nam postea, ff. de iure iuran. verè hoc quoquè sed quia debitum solutum est, non quia iam indebitum contra regulam repetatur: nam & hic non minus actio est ex causa iuriſurandi, quam ex causa iudicati, l. actori, C. de reb. credit. §. item si quis, instit. de action. verba sunt Hugonis Donelli de iure ciuili, lib. 14. cap. 15. fol. 173. num. 30. reprobans acutè Acurſij resolutiones in l. eleganter 23 §. vltimo, ff. de condit. indebiti, & in §. is quoquè, instit. quibus modis recontrahitur oblig.

Itaque iam concludimus ex prædictis prætextu instrumenti de nouo reperti, ex vi restitutio-

nis per clausulam generalem, siue minoris ætatis, vel cuiuslibet fauoris Ecclesiae, vel Reipublicæ non esse hodiè locum retractationi sententiæ reuisionis, per quam lis in Regia Chancellaria sit finita, probat dict. l. 4. cōprobat, & dubium tollit cap. Cu riarum anni 1610. estquè obseruanda ad literam, quoad sententiam reuisionis, l. 19. tit. 22. p. 3. nec extensio æquitatis ad eam retractandam admittitur, cessat què opiniones Doctorum, quas retulit Gregor. in eadem, & Ioā. Garcia dicta glos. 6. §. 2. ex numero 5.

Instrumento autem de nouo reperto, in quo continetur solutio, vel quietatio, seu transactio, vel chancellatio debiti, ad cuius satisfactionem quis fuit condemnatus, non impedire executionem sententiæ reuisionis, ea què facta remedium supereresse, ex l. eiusdem tituli 17. lib. 4. Recop. ibi: *Y que hecha la ejecucion le quedó su derecho*, quod autem sit hoc, iam prædiximus per nouam litem, nouisque actis, & scripturis, nouam causam introducendam ad conditionem indebiti, vel sine causa, ut restituatur iniuste exactum à reo, prout supra fundauimus, & concludimus.

Declaratur prædicta, ut sit instrumentum liquidum, certum, & authoratum, de quo non possit esse dubitatio, illudquè continere solutionē, vel quietationem,

nem, ex qua consequatur reus liberatione, non verò aliud, quod licet ad causam finitam attineat, & eius merita respicere potuisse, ut reus absolueretur, vel actor obtinuisse, venit admittendum, quia repugnat dicta finalis in fine, C. de fide instrumento, & verba, & mens dictæ nostræ legis quartæ: in hac autem productione, & noua lite sunt ambæ partes audiendæ: agens ad repetitionem, & reus ad fortificandum ius suum, quod in casu fortiori de allegatione testium, qui corrupti sunt, propter quorū dicta petitur retractatio sententiæ, tenet Baldus in dicta l. 1. C. de condic. indebit. num. 4. vers. Vnde pone, quod petitur repetitio, quod remedium iam hodie cessat; ut statim dicam.

50 Secundo declaratur nostra lex, & vniuersa materia, ut non procedat in Fisco, in quo extat iuris communis ordinariæ leges, & dicta lex 19. tit. 22. par. 3. cui non est derogatum per dictā legem quartam, & eius declarationē dicti anni 1610. quia posterior lex generalis non derogat legi speciali antea disponenti super iure speciali, l. 3. & ibi glof. C. de silentiarijs lib. 12. Bartulus in l. sed & posteriores, ff. de legibus, vnde sit huius veritatis conclusio, quæ deducitur verissima per combinationem, & concordiam legis sciendum, ff. qui satisfar. cogant. cui non est de-

rogatum, quatenus ab excusatione satisfactionis in eo qui posset immobilia, per authenticā offeratur, C. de litis contestat. quia illud remanet in sua dispositione ex dicta l. sciendum, nec corrigitur per ius nouum autheticæ: pari modo in nostro casu, nec confusum, nec derogatum est Fisci priuilegium, quod extat ex dicta l. Imperatores, ff. de re iud. & ex l. 19. tit. 22. par. 3.

Colliges licet non per hæc fundamenta quæ necessaria sunt ad nostram resolutionem, colliges, inquam, ex adductis à Ioanne Garcia de nobilitat. dict. glo. 6. §. 2. num. 5. & seqq.

Id verò quod exaltat hum. io. de extensione facienda ad testes de novo repertos, ut sit idem, quod de instrumentis, quæ de novo fuerint reperta, intellige, & restringe ad Fiscum in nostro casu sententiæ reuisionis, per quam finita lis fuit, non verò in alijs, quantumuis priuilegiatis, quod attinet ad restitutionem admittendam, quando est irretractabilis executio sententiæ, ut admittatur, magnum continet dubium, extantibus prædictis fundamen- tis in casu de quo loquimur, scilicet, lata sententia reuisionis, à qua non possit supplicari, nihilo minus magnam æquitatem continet, quam in hoc puncto adeò considerabili adducit idem Regius doctissimus Fiscalis, dicta glof. 6. §. 2. num. 23. ac propterea

Tractat. II. an habeat locū restit.

cogitabis, allegat equidem plures authoritates Pauli Castrensis, Boerij, Roderici Suarez, & Capellæ Tholosanæ, quas vide re poteris pro ea parte, quam defendit ex eo vero capite, ex quo innocens pateretur, si non audiretur in restitutione postulata, iniqua esset lex, & resolutio hanc tollens veram & naturalem defensionem, dixi veram, quia si affectata non concludens calumniosa, nec verisimilis sit, non est de ea curandum, argumento cap. fuscitata, cum materia de integrum restitutione, et si in hanc partem, ut veriorem me inclinem, eique assentiar, quantumvis extantibus contrarijs fundamentis, cogitabis tandem.

§3 Extenditur prædicta resolutio de non retractanda, nequè annullanda revisionis sententia per quam lis fuit finita, ut procedat etiam si opponatur corruptio iudicium, vel alicuius ex eis, (quod absit) nam etsi verum sit, iudicibus pluribus existentibus eiusdem causæ, si alijs ignorantibus uno corrupto sententia sit nulla, ex doctrina Ioannis Andreæ, sic resoluentis ad Speculatorum lib. 2. tit. de sententia, §. iuxta octauum, in additione vero cum ab omni quem remisiuè resolutione non adhibita, refert Auiles cap. 1. verbo, *doracion*, num. 8. tamen ex vi, & verborū energia, & exclusionem nullita-

tis, de qua in dicta l. 4. non est admittenda hæc nullitas contra sententiam revisionis, per quam lis fuit finita.

Extenditur, etiam si per falsos testes, fallaque instrumenta, & scripturas allegetur, & opponatur revisionis sententiam, per quam finita lis fuit, latam fuisse, de qua semper loquor, quia non est admittenda hæc nullitas, & fundamentum: huiusque resolutionis ratio deducitur, non so-
lum expressione exclusionum, quas adhibet dict. l. 4. tit. 17. libro 4. Recop. Sed etiam ex iure communi per legem finalē, in §. vltimo, C. de fide instrument. & adductis per eam à Boer. decis. 307. num. 1. ubi resoluit sententiam Praefectorum Prætorio,

§6

prætextu quod fuerit lata per falsa instrumenta, non posse retractari, idem dicendum est de testibus, per l. in exercendis, C. eodem tit. de fide instrumentor. nec propterea quod lis sit quoad partes finita, est etiam quoad reos criminis falsitatis, quia puniri, & castigari possunt, & debent condemnari in poenis debitis, & in interesse partis ob suum crimen damnificatæ, quia huic resolutioni non ponit limitem, l. 4. supradicta, nec condemnationem, & poenas falsorum testimoniū, vel producentis instrumen- tum, seu conficiente illud falso prohibet, sed quod de retratione, & nullitate sententiae

§7

§8

§4

re-

reuisionis amplius non agatur, extat, quocumquè tempore de falsitate constet, dispositio legis finalis, titulo 17. libro octavo Recopilat. & videnda sunt pro hac retractationis materia de falsis testibus extra casum nostrum iura ordinaria, & ibi tradita, scilicet, cap. sicut nobis de testibus, & l. diuus, ff. de integrum restitutione, & pro prædictorum intellectu nouissimè Riccius libro quinto, collectanea 1501.

59 Falsificans acta perdit causam, l. in fraudem, §. quoties, ff. de iure Fisci, vbi glossa & Bartolus, secus in producente testes falsos, quia solum restituitur causa, & sententia annullatur, & de novo incipit ex Bancio de nullitate ex defectu processus, numero 141. vbi quid de corrupente Aduocatum, vel Procuratorem aduersæ partis, quicquid sit contra reuisionis sententiam non admittitur restitutio, de qua per Bancium dicto numero 141. videndum est etiam Azeuedo in l. finali, titulo 17. libro 8. Recopil. num. 16. & Iulius Clarus quem citat.

60 Et ut breuiter nullitates enumeremus ex antiquis & modernis, qui breviori methodo eas refert est Aloisius Riccius, nouissimè libro quinto, collectanea 1480. & ex his quas referam solummodo ille, quas

enumerabo admittentur contra sententiam reuisionis, & non aliæ præter eas quas annotauerim, est prima ex defectu citationis ad audiendam sententiam, Farinacius decisione vigesima sexta, de qua non est curandum apud nos: Secunda relata à Puteo Cardinali, decisione 252. libro secundo, in casu contumaciæ. Tertia, si plus debito sententia continet, Puteus decisione 323. libro primo. Quarta, ex defectu iurisdictionis & mandati, quæ notabiliter resolute, procedere, etiam si post latam sententiam appareret, illum non esse Procuratorem, Guido Papè, decisione 208. Farinacius decisione prima, post decisiones Rotæ. Quinta, ex defectu citationis personalis, quæ cum sit de iure naturali declarata, & inducta à positivo iure formaquè ei data, si deficiat materia & substantia prima citationis, admittitur hæc nullitas contra sententiam reuisionis, et si per eam lis finiatur, omittendo plura vulgaria quæ adducere possem, maximè ex cap. primo de causa possessionis & proprietatis, & Clementinæ Pastoralis de re iudicata, ita in nostris terminis resoluit Azeuedo in eadem l. quarta, post Auendañum, quem citat de secunda supplicatione, num. 4. qui tenet exclusam non esse nullitatem quæ prouenit.

Tractat. II. an habeat loc. restit.

ex defectu iuris naturalis, qualis est predicta citationis personalis, & pari modo idem est

64 dicendum de ea quæ ex defectu mandati procedit, hoc est quando apparet, eum, cum quo causa nomine absentis est prosequuta, non fuisse Procuratorem ex Guidone Papè eiusquæ additionatore dicta decisione 208. Farinatius decisione prima, quæ etiam hodie extant, & sunt obseruanda in nostro casu sententia reuisionis, per quam lis finiretur, quæ pro non finita est habenda, si pars contra quam fuit lata, nec auditæ, nec citata fuit, & similiter si cum supposito, & falso Procuratore, qui vere Procurator non fuit, proce-

65 sus fuit ordinatus contra absensem, & ignorantem, & sententia aduersus eum lata. Sexto redditur nulla ex defectu iuramenti de calumnia, si bis fuerit petitum, & non præstatum, ut est communis praxis, pluribus fundata iuribus, & auctoritatibus vulgaribus, quæ nullitas non admittitur contra sententiam reuisionis. Septima in non obseruatione terminorum substantialium, Riccius vbi suprà, quæ nec etiam est admittenda in casu sententia reuisionis. Octaua, si in citatione non sint obseruata tradita in Clementina secunda de re iudicata. Nona, si apparet de ci-

tatione Procuratoris reuocati per alium Procuratorem, Farinatius decis. 41. ubi latè Ricci. vbi suprà.

Decima, si termini, quos Iudex cœpit seruare, non inueniantur seruati, Bellamera decisione 27. & 160. Casiadorus

decisione secunda de iudicijs, & decisione octaua de foro compet.

Vndecima, ex defectu mandati Procuratoris fratribus, quia Procurator Generalis totius ordinis non potest pro uno Conventu comparere. Fastolus, quem ci-

tat Riccius vbi suprà, decis. 23. Duodecima nulla erit sententia ob non integrum transportatio-

nem actorum, Farinatius decisione 106. Riccius vbi suprà referentes, ita esse resolutum per

Rotam in quamplurimis causis, quam quidem nullitatem sine dubio admittendam censco

contra sententiam reuisionis, constito de defectu transportationis omnium actorum, hoc addito, si ea quæ defecerunt sub

stantialia sint ad ipsam causam, partisquæ iustitiam fundandam, si sit auctor, vel defendendam si

reus sit: tum ex defectu naturali partis, scilicet, condemnata, & non auditæ intra limites processus, qui deferri debuit integraliter, & non fuit traductus, ni

si diminutus, tū etiā ex falsa causa, quæ sententia cōtinet, quæ est relatio ad acta cause, ibi: Vito

este processu, &c. qui nō fuit iussus si acta

68

69

70

71 si acta eius non fuerint inspecta,
quia non traducta sententia, ita-
què errorem, vel falsam cau-
sam & relationem continet, &
error iuris vel facti reddit sen-
tentiam nullā, l. secunda, C quā-
do prouocare non est necessē,
l. 19. versiculo, *Otroſi dezimos, el*
primero, titulo 22. part. 3. l. 4.
titulo 16. part. tertia, Alexand.
consilio 75. numer. 4. libro quin-
to, Decius in cap. quoniam con-
tra falsam, numero 35. de pro-
bationibus, Maranta 1. part.
& à numero 50. & quarta part.
versicul. Decifforia iudicij, nu-
mero 117. & 118. Gracian. vi-
dendus regula 417. Menochius
de præsumptionibus libro pri-
mo, præsumptione 67. numero
50. nec oberunt vrgentissima
verba legis quartæ supra dicti
titul. 17. libro 4. ibi: *Anque conſte*
de los miſmos autos, quia hoc in-
telligitur de actis visis, & ex-
aminatis in processu, qui in aula
per Relatorem causæ fuit tra-
ductus, & visus, non verò exten-
ditur ad acta non visa, nec tra-
ducta quæ pertinent ad proces-
sum, & ad substantiam iudicij,
& iustitiae, itaqùe, quando ad-
est hic defectus, actaque quæ
non fuerant traducta, vel mali-
itia delecta & separata à corpo-
re processus non sunt visa, nulli-
tas euidens est, quæ ex vniuer-
salitate verborum dictæ legis
quartæ sublatam fuisse, per quā
iniquum esset, vt in alio proposi-

to nō dissimilis rationis inæqua-
litatis dicit Consultus in l. verū
63. ff. pro socio.

72 Decimatertia nullitas est ob
non seruatos terminos substanciales iudiciorum, Farinacius
decisione 109. de qua apud nos
non est curandum contra senten-
tiam revisionis, per quam lis est
finita.

73 Decimaquarta, si inueniatur
sententia lata contra pupillum
penitus indefensum, Farinacius
decisione 115. quod distingue
quoad nos: nam si datus nō fuit
curator ad litem, vel tutor cau-
sam non fuit prosequutus, nec
acta, nec sententia valere possūt,
quia penitus est pars pupilli in-
defensa, & acta omnia, ad quæ se
tentia se refert, euidenter nulla,
de qua nullitate latè agitur in l.
clarum, C. de authoritate præstā
da, cum cōcordantibus, locum-
què, vt credo, habebit contra sen-
tentiam revisionis per quam lis
fuit finita, ex capite omnimodæ
defensionis, & substantiæ defi-
cientis, quod raro, vel numquā
accidit, quia semper per Relato-
res, Senatores, & Auditores vi-
dent, & ipsi qui litigant eorūq;
Aduocati, ansint partes litigates
legitimatae, antequam ad duas
sententias ferendas perueniatur,
quod cum inspiciatur, videatur,
& reuideatur iustissimis de cau-
sis finiendarum litium, vt iam
ſapè diximus finis fuit imposi-
tus eis per dictā legē quartam,

Tractat. II. an habeat locū restit.

& deficiente decreto curatoris ad litem, vel quod tutor litigauerit pro suo pupillo, vel curator pro suo minore, vel exhibito procuratore litium ab eis, an ei hæc acta cum nulla sunt, & iam sit sententia reuisionis cogita, quia urgent maximoperè verba dictæ legis quartæ: cessabit dicta nullitas in minore adulto, qui litigauerit sine curatore, si iuramentum præstiterit de non contraueniendis actis à se gestis virtute mandati à se sine curatore dati, ita Guido Papè, decisione 494. quam iam habui, & pro ea obtinui in praxi, & mandatum, & acta sine dicto iuramento sint nulla, eoquè existente valida. Alterum membrum huius distinctionis, si rite & recte iudicium formatum est, ex parte quæ minoris, siue actoris, vel rei acta validè confecta: an si non fuerit defensus sit sententia nulla, in ea quæ est lata in gradu reuisionis, per quam lis fuit finita, non superst, nisi remedium restitutioonis pupillo, vel minori, indefensoquè, & ut iam probauimus sublata est, atquè ideo non admittenda, etiamsi recursum non habeat contra procuratorem, tutorem, vel curatorem bonorum, vel litis propter paupertatem cuiuslibet eorū, ad quod conducunt verba nostræ legis quartæ, ibi: *Ni para que dellos se pueda boluer à tratar en manera alguna.* Tum etiam, quia ex parte

iudicum non fuit facta iniustitia ex relatione actorum, quæ ab eis sunt visa.

Decimaquinta nullitas sententiæ est, ex capite notoriæ iniustitiæ, quæ continetur in eadē sententia, ac propterea reuocanda, idem Farin. decis. 103. Riccius dicta collectanea 1480. quæ nullatenus admittenda, nec audienda contra sententiam reuisionis in Chancellaria lata, per quam lis fuit finita, imò puniendus acriter, qui talia dixerit, non solum per petitionem in iudicio presentatam, sed etiamsi verbaliter in hoc prorrumperit, qui se velit, recurrat ad Regem, à quo sunt & debent obseruari, quæ diximus in hoc proposito, in tract. de casibus Curie, ex n.

Decimasexta nullitas in meo ordine erit in ea sententia, quātumuis sit reuisionis, quæ plures sensus varios habere potest, ita vt causa propter dubitationem, & varietatem indecisa maneat: nam eo casu est ipso iure nulla, Bancius de nullitate ex defectu processus, num. 101. & 102. Maranta 2. par. vers. Iudicij definitio, à n. 32. & 33. & in 6. p. vers. Decissoria iudicij, n. 120. praxis autē receptū habet, vt petatur à dominis declaratio, quæ est pars sententiæ ipsius, vt ex l. hæredes palā, §. 1. versi. Quod verò quis obscurius, ff. de testamētis, in declaratione testamenti est introductū, quando obscura vel

75

76

77

78

79

du-

dubia verba inseruntur , nec enim declaratio est noua dispositio , vt probat iste texius , ibi: Nihil enim noui dat , sed iam datum significat, quo fit , vt Iudices qui habent declarare, non possunt nisi semel , & quilibet aliis , nec amplius variare possunt , vt ex glossa in l. quicquid astringendæ 99. ff. de verborum obligation . resoluit Bertachinus , verbo , declaratio . Vnde etiam deducitur à declaracione , si fuerit adhibita in sententia interlocutoria , vel diffinitiuia lata in gradu reuisionis ; non esse locum supplicationi ; quemadmodum nec ab ipsa sententia supplicari posset , quia eius pars est declaratio , vt in testamento & eius declaracione diximus ex dicto verbo , quod verò quis obscurius , l. hæredes palam iam citatæ , & cum hoc remedio declarationis cef-sabit hæc decimafesta nullitas . Si autem tam sententia , quam declaratio ambigua sint , & perplexa , ita ut plures sensus habere possit , locus erit , huic nullitati : Iudices autem superiores , hoc est Regiæ Chancellariæ Senatores , vt in plurimum ægrè ferunt , vt ab eis petatur declaratio , & cum necessaria est , non deneganda plementum , tamen respondent , que la sentencia o auto está claro , y no tiene necesidad de declaracion.

Circa sententiæ verò , per 92
quas relinquitur via , para que quede abierta la causa ; vide l. tertiam , titulo 22. part. tertia , vbi Gregorius , verbo , toller , ni mudar , iudicandi tamen actus est insidiuduus , l. in hoc iudicio , ff. familiæ erciscundæ , Gutier. con filio 12. numero 24. & 28. & ea 93
in qua ius reseruatur , nihil de nouo dat , sed conseruat id quod iam competit , Oldradus consilio 214. Socinus consilio 287. col um. 2. volumin. 2. Surdus decisione 8. numero 15. idem decisione 163. numero 17. & quos 94
effectus producat sententia , & qualiter faciat de albo nigram , & de falso verum , quoad effectū ultra praticos ordinarios , vide Ludouicum Mexiam in pragmatica legis Toleti , folio 3. secundo fundamento , quæ est melior remisio , quam viderim , ad id quod operetur sententia , quæ trāsferit in rem iudicatam suapte natura , vt est sententia reuisionis , vel quia ab ea non est appellatum : sunt quidem quædam sententiaæ interlocutoriæ , quæ habent vim diffinitiuæ , como la de pronunciarse por Iuez , 95
o no . Sunt etiam sententiaæ diffinitiuæ , quæ habent vim interlocutoriæ , como la dada en rebeldia contra el reo contumaz , exempla adducit Maranta sexta parte , versiculo , Decisoria Iudici , numero 45. & à numero vigesimotertio , usque ad 41.

Tractat. II. an habeat loc. restit.

& à num. 128. est l. 2. & 7. tit. 22. part. 3. l. 2. tit. 8. part. 3. vbi glof-
fæ, Farin. in praxi, quæst. 4. à n.
1. Ioannes Garcia de nobilitat.
glof. 8. à num. 13. 14. & 15. post
Gomecium de delictis, cap. 1.
num. 26. & 27. & si sint plura ca-
pitula, super quibus litigatur, &
relatis in sententia, in vnis pro-
nuntiando, in alijs non videtur
Iudex in hisquæ, in quibus non
pronunciauit, absoluere, tenet
Felin. in cap. cum inter de re iu-
dicata, num. 4. vbi etiam quod si
97 pronunciat super omnibus, im-
possibile est, quod valeat de v-
nis, & non de alijs, intellige quo-
ad exclusionem nullitatis.

98 Decimaseptima nullitas est
sententiæ contra sententiæ, quæ
transiuit in rem iudicatam, l. 1.
C. quando prouocare non est
necessè: ratio autè rationis est,
quia secunda nec est sententia,
nec vim iudicati obtinero po-
test, ut comprobat dict. l. 1. &
eius verba insinuant, supposito
tamen quod oppositum fuerit
de prima, non aliter, ut contra
99 Bartolum concludit Ludouic.
Roman, conf. 410. num. 4. per
textum in cap. inter monasteriū
de re iudicata, & retractatur, si
pars condemnata admissa fuit
contra eam, ad probandam eius
iniquitatem, parte aduersa non
contradicente, nec Iudice relu-
stante, Decius in cap. quoniam,
contra falsam de prob. num. 38.
Azeued. in dict. l. 4. tit. 17. num.

4. Menoch. lib. 2. præsumptio-
num, præsump. 67. num. 53. Gu-
tierrez lib. 1. pract. quæst. 96. n.
10. & 11. Gregorio Lop. verbo,
Non vale, vers. Quid autem si pe-
tatur executio in l. 13. tit. 22. p.
3. Quod etiam in sententia reui-
sionis, per quam lis finita est, lo-
cum habebit, si fuerit in causa ci-
uili: nam verba vrgétissima, que
in fine dict. l. 4. sunt apposita, te-
dunt in fauorem partis quæ pro-
se habuit sententiam: si ipse ve-
rò non repugnet, & nō opponat
rei iudicatæ exceptionem, præ-
iudicatæ, & virtualiter iuri suo
renūciat, dixi in causa ciuili, nā
in criminali diuersum erit, cum
non solum sententia reuiisionis
feratur contra reum in fauorem
accusatoris, vel denunciatoris
sed Reipublicæ cuius interest
delicta & crimina puniri, vt sunt
notissima & vulgaria iura, atq;
ideò in reo condemnato in cau-
sa criminali non seruabitur in
praxi prædicta resolutio, sed lex
quarta, eiusquæ mens & verba: si
verò de innocentia rei agatur,
directo & condemnato eo, pars
aduersa nō reclamet, forsam ser-
uabuntur doctrinæ proximè al-
legatae de retractatione senten-
tiæ, & eius effectu per aliam nō
opposita prima.

Decimaseptima allegatio
quæ fieri potest contra senten-
tiæ reuiisionis, quando per eam
est lis finita, est error calculi, seu
computationis, si in eadem sen-
ten-

100

101

102

103

tentia interuenit, vt aliquando fieri solet, vel in sententia reuisionis lata, *sobre cuentas y adiciones*: nam constito de errore, quē sententia contineat, est retractāda, quatenus ad dictum errorē, declarando por ante auer lugar el ye-
rro de cuenta alegado, ex l. vnicā, C. de erro re calculi, ibi: Verita-
ti nō affert praeiudicium, & ibi:
Sæpè computabis, cuius ratio tā extat quoad sententiam reuisionis, per quam lis finiretur,
quam contra aliam quamlibet,
& est communis scribentium schola in eadem lege, qui tenēt,
& agunt de dicta retractatione,
vt ex Bart. Paul. & Ias. & Dec. n.
2. est communis cum glos. in l. 2.
C. de iure Fisci lib. 10. Alex. con-
sil. 135. num. 6. lib. 6. Paris. conf.
ultimo, num. 26. & 27. lib. 1. Bur-
satus conf. 68. num. 44. lib. 1. &
conf. 184. num. 32. lib. 2. Mōte-
alegre in praxi ciuili, cap. 4. n.
180. & error calculi, si subsit, nō
solum semel allegari potest, &
iterum rationes calculādæ sunt,
sed bis, ter, & quater, & pluries,
dict. l. 1. vbi scribentes, C. de er-
rone calculi, & tenent alij Do-
ctores ex proximè citatis, quod
est intelligendum, si postquam
semel rationes datæ, & calcula-
tæ fuerint, de aliquo errore con-
stet, quia non obstante earum
approbatione, vel confirmatione
per sententiam reuisionis, ad-
huc manet ius allegandi errorē:
nam vulgare adagium in Castel-

la est, *Cuenta errada, que no vala*.

Sententia iniqua, quoad Iudi-
cem qui eam tulit, non transit in
rem iudicatam, Bartol. optimè
in l. 1. num. 9. ff. quod quisquæ iu-
ris, Alexan. ibi num. 16. Angel.
num. 3. Bart. etiam in l. item si
res, num. 3. ff. de alien. iud. mutā
di causa facta, & in l. 1. ff. de ap-
pellationibus, Innocen. in cap.
Pastoralis, num. 8. de officio De-
legati, Afflict. in cap. 1. de con-
trouersia inter dominum & emp-
torem feudi, num. 9. Gail obser-
uat. 153. lib. 1. & ubique omnes
rationem reddūt, quia Iudex per
imperitiam male iudicandi in
dolo esse reputetur, & delinquat
faciendo: pars vero non appellā
do culpam, omittēdo, commit-
tat, & sic factum Iudicis præpō
deret, text. in l. si mora in princi-
pio, ff. soluto matrimon. vbi glo.
verb. dolum, text. in l. si obste-
trix, §. finali in fine, ff. ad legem
Aquiliam, vbi glos. verb. tene-
bitur, Bartol. & Alex. in dict. l. 1.
ff. quod quisque iuris tenetur au-
tem parti læsæ ad damna litis,

106

sumptus, & interesse, quatenus
enim pars læsa est de facto per
sententiam iniquam, eatenus Iu-
dex læsionem resarcire tenetur,
Bartol. in l. 2. num. 2. C. de poena
Iudicis, qui male iudicauit, vbi
pulchrè distinguit inter Iudicē
imperitè, & Iudicem dolosè, pu-
ta per fides venalesq; manus,
iudicantem, quæ omnia adde
his quæ in eodem proposito eā-
dem

Tractat. II. an habeat loc. restit.

dem sequutus opinionem , & resolutionem , tenet Bobadilla lib. 5. cap. 3. num. 73. insuper adde differentiam, quam addu-
107 cit Gail eadē obseruatione 153. num. finali, in fine: nam syndicatus ex dolo , & malitia Iudicis datur, & conuenitur pro eo : reuasio verò ex imperitia, & de reuisorum officio , effectuquè revisionis agit obseruatione sequēti. Denique syndicatus pro sententia lata, en grado de revisita, ó de revisita, que hizo cosa juzgada , non datur contra dominos de Chancellaria, vel Regio Supremo Cō filio, vt optimis & genuinis fundamentis decem comprobat bene idem Bobadilla dicto lib. 5. cap. 3. ex num. 55. vers. Si contra Presidente y Oydores se admitiran demandas de mal juzgado en visita? cuius rationes & authoritates repetere non est necessariū, hoc solo concludens, ita esse expediens, & conueniens , vt tales actiones non admittantur , en visita, ó residencia de Oydores, y de qualquier dellos , y que de lo proueydo y mandado por Audiencia; y Salla , no se sugete al parecer de un Visitador, ó Juez de residencia , que se suele dar al Oydon particular acabado su oficio por promocion, ó otras causas, porque de hazerse , y oyrsse sobre ello, seria desautorizar la Audiencia, y Oydores, y Alcaldes , a quien su Magestad con tanto acuerdo elige, y prouee, adeò, vt sacrilegij intentar sit dubitare , an dignus sit,

108

109

110

quem Princeps elegerit, l. 2. C. de crimine sacrilegij , adducit Bobadilla vbi sup. Tum etiam, quia non est coarctanda autho-ritas Senatorum, taliter vt sub-nixa sit ad dictas actiones male iudicati contra eos mouendas, qui vt in plurimum cum sint li-teris & experientia prædicti, in Collegijs educati, vel in Chan-cellarijs aduocationis munere functi, vel ob iudicandi munus approbatum ad excelsæ digni-tatis Præfectorum Prætorio euocati, quid agant , quid debeant, quomodo iustitiā administrēt, rectissimè circunspiciant , nec est vnus Iudex sed plures, quorū si vnus forsitan aliquando ex aliqua causa deuiet à veritate iustitiæ, cæteri id aduertūt, quilibet suæ conscientiæ prospicit , & magnæ fiduciæ, quam de eo Rex fecit: nec enim subiiciendum est syndicationi, quia detrahitur au-thoritas; lites nouæ in infinitum suscitantur, vt bene considerat Bobadilla loco proximè citato fundamento, num.

Tum etiam , quia causarum varietates tantæ, & tam diuersæ sunt, vt vix sit, quod factū vnius litis non sit diuersus ab alio , ex facto ius oritur, & ex varietate facti variatur ius, circa quod est videndus Barbosa in l. Titia 35. ff solut. matrimon. Poterit au-tem pars , quæ se dicit grauatā, impetrare reuisionem causæ à Rege, prout considerat, & refert
Gail

111

112

113

114

Gail dicta obseruatione 143. & 144. ad quam concedendam cōcurrere debent apud nos causæ, quas retuli suprà tractatu præcedenti de casibus Curiæ, num. 184. quæ si difficulter, vel rarissimè conceditur, etiam subsistenteribus causis, quæ communiter allegari solent, coram Rege, & vt sit litium finis, multo magis denegari debet syndicatus, *de lo juzgado por Sala, y Audiencia, à Iudicibus superioribus*, quod si aliquis eorum fuerit in culpa priuatim, & separatim huiat pœnas, quod æquissimum, & iustissimum erit maximè, si dono accepto processerit, venaliterquè processerit in sententia ferenda, vel aliæ concurrentiæ culpæ vel causæ, ex quibus veniat puniendus, non tam syndicandum iudicium totius Chancellariæ, vel aulæ per quarteria diuersæ, *admitiendo demandas à que se dé nombre de mal juzgado por Audiencia*, quod si aliquando sic est prouisum, *como se hizo en las visitas de la Audiencia del nuevo Reyno, que refiere Bobadilla, y en la de la Audiencia de Quito, que hizo el Licenciado Marañon, mandandole oceorgasse las apelaciones de lo que condenasse por mal juzgado por Audiencia*, vt patet lib. 1. de las cedulas del Consejo de Indias, Fuit iustissimis causis concurrentibus, quæ vt non fiat præiudicium eis, qui Iudices extiterunt, non referuntur, & tanquam odiofæ, & extraordinariæ, & casus

specialissimi, como lo fue èl del mo-
tin que hubo en Quito en aquel tiem-
po, y tantas sediciones, non sunt tra-
hendæ ad consequentiam, imo
forsam defendi posset, quæ si ex
relatione, quam proposuerit Re-
lator causæ, in qua decipiuntur
Iudices, vt aliquando vidi, ipsi Iu-
dices syndicarentur, propter cul-
pam alterius pœnam pateren-
tur, quod esset iniquum, & de his
satis.

Qualiter autem iudicandum 115
sit in causa admodum dubia, &
multorum opinionibus inuoluta, vt vix appareat, quæ sit com-
munis, & in iudicijs opinio ap-
probata, videndus est Bart. & ab
eo notata in l. de eo, C. de pœna
Iudicis, qui male iudicauit, Ca-
nonistæ in cap. Capellanus de fe-
rijs, Alex. conf. 66. num. 6. lib. 5.
Panor. in cap. 1. de const. nu. 15.
vbi dicit: Quod in tali casu est
bonum habere Iudicem propri-
cium, quia potest sequi opinio-
nem, quam vult Bartol. in dict. l.
2. num. 5. C. de pœna Iudicis qui
male iudicauit, Decius cōf. 176.
nu. 6. incipit: Viso themate, vbi
dicit: Iudicem in conscientia sua
tutum esse, qui in casu valde du-
bio eam sequitur opinionem,
quam ei conscientia sua dictat,
cui est addendus Bart. in l. cum
prolatis num. & ibidem
Iaf. num. 17. ff. de re iud. Andr.
Gail obseruat. 153. num. finali,
lib. 1. quæ omnia adducta sunt
ad id, vt si tam variæ opiniones
in

Tractat. II. an habeat loc. restit.

in pluribus causis cōcurrunt Iudices Supremi, quorū iudicium, quia plurimorum integrum est, c. prudentiam de officio Delegati, nō debēt syndicari, ob id quod hanc, vel illam opinionē ad causam decidendam fuerint secuti, nec ex authorandi, eo quod pars victa clamet, & proclamat, quod semper de more habent in plurimū litigantes, quia iudiciū redditur in iuitū, l. inter stipulantē, s. sacrā, ff. de verbo oblig. & ad prædictorū confirmationē cōducit me hodie vidisse in hac Regali Audientia præsentatam quandam executoriam sententiam expeditam à Regio Consilio Indiarum, in qua confirmata fuit sententia lata à domino Licenciatō Illephōso Spino de Caceres, nunc meritissimo, perdo-
116 &toq; viro huius Chācellariæ Se-
natore, in causa syndicatus del
Licenciado Manso de Cōtreras Au-
ditore, contra quem denuntiationes viginti & septē factæ fue-
rint, plures, de his quæ præceperat, & iudicauerat dictus Licen-
ciatus Manso, por Audiencia, y de
todas fue absuelto, y denegada de oyr
al denunciador, quod confirmatū extitit in Regio Contilio à do-
ctissimis Regis Cōsiliarijs, & sen-
tentij Senatus earumq; exēplo
est iudicandum, Afflīct. decif. 45
ex l. filius, ff. de fals. optimē Ga-
ma decif. 228. vbi respōdet ad l.
nemo, G. de senten. & interlocu-
tionibus, vt intelligatur in sen-

tentijs inferiorum, & videndus
Menoch. conf. 501. libro 6. vbi
hoc declarat.

Non tamen ex omnibus his,
quæ diximus, est intelligendum,
exceptiones modificatiuas ex-
clusas esse: nam exceptio modifi-
cans sententiam potest post eā
opponi, siue fecerit rē iudicatā,
vel sit reuisionis, per quam lis fi-
nita fuit, vt est exceptio cōpen-
sationis, l. Nefenius 41. §. fin. ff.
de re iudic. l. 2. C. de compensat.
& ratio est, quia hæc modifica-
tiua exceptio non arguit senten-
tiam de iniustitia, quia non per-
mitteretur, l. post rē iudicatā, ff.
de re iud. & ex l. nostra 4. tit. 17.
lib. 4. Recop. in verbis sēpē præ-
citatīs, sed modificatur con-
demnatio.

Quod autē dicimus de his ex-
ceptionibus modificatiuis est in-
telligēdū, quādo nō fuerūt oppo-
sitę in causa principali, quia si op-
ponātur, & nihilominus cōdem-
natio fuit facta, opponi post-
ea nō possūt in executione, quia
exceptio semel reiecta, amplius
opponi non potest, c. suborta de
re iudic. Clemen. finali de appel-
lation. ita Petr. Barbos. in l. ma-
ritum, ex n. 47. & 48. ff. solut. mā-
trim. 2. tom. vltra Auend. in l. 4.
tit. de las excepciones, n. 49. & est
ratio, quia illa reiectio, & nō ad-
misio exceptionis pārit effectū
rei iudicatæ, cap. cū cessante de
appella. ex Barbos. vbi sup. n. 47.

Si autem non est de eis plenē
120
cog-

cognitū in primo iudicio possūt repeti in secūdo iudicio execu-tionis, eleganter Boer. decis. 43. tū maximē si de eis fuerit facta reseruatio, quæ est secura pra-xis, & præ cæteris videndus est Ludou. Roman. cōf. 4 10. n. 3. vbi bene tradit, quod nō possit repe-ti in secūdo iudicio, quod deduc-tum est in primo, sequunt plenē super illa discussione, tacitaq; seu expressa pronunciatione eiusdē exceptionis remotiua in alio iu-dicio, nec per modum actionis, nec per modum exceptionis deduci potest ad eundem finem, ad quē primo deductū fuit, l. sin au-tem, §. si quocūq; ff. de negot. ge-stis, l. quod in diem, §. si rationē, ff. de compensation. Roman. vbi sup. n. 3. vbi inquit: Et considerat quod si iustus exceptionis exclu-sæ in secūdo iudicio refricatur, non refricatur ad alium effe ctū, quam ad ferendam secundā sen-tentiam contrariam primæ latæ in primo iudicio, quæ non valet, vt iam probauimus n. 98. & ul-trā iura quæ adducit Roman. est melior text. in l. si quis cū totū 7. vers. Toties, ff. de excep. rei iud. l. toties, ff. eodem tit. cum addu-ctis à Barbos. loco suprà proximē citato, scilicet in l. maritum, n. 47. & 48. 2. tom. fol. 255. & ite-rum in l. diuortio 8. §. finali. n. 59 fol. 1246. 1. tom. & post prædi-ctos, pro isto quotidiano articu-lo quem sæpè sæpius habui in iu-dicando & consulendo, est vidē-

221

dus Anton. Faber lib. 7. sui Co-dicis, diffin. 6. vbi resoluit, obsta-re exceptionē rei iudicatæ, etiā si non sit dictum nominatum de articulo, vel quæstione repetita in executione, & in priori iudi-cio tractata: nam non refert, an quid expressis verbis exprima-tur, an per demonstrationē, vel per relationem ad aliam rē cer-tam, l. certum, ff. si cert. petat. in quo residet Anton. Fab. vbi sup.

Post hæc scripta peruenit ad hæc Regna Indiarū tertia pars legum Recopilationis typis edi-ta anno milesimo sexcentesimo & decimoseptimo, in qua est pragmatica anni milesimi sexcē tesimi & decimiquinti, quæ hāc nostram principalem quæstionē decidit, per eā quipe denegatur restitutio contra sententiam reuisionis latam in Consilijs, vel Chancellarijs Regijs, quæ per minorem ætatem, vel ex maiori per clausulam, si qua mihi iusta causa intendebatur in his casib-bus. Cū qua lege iustissimē pro-uisum est immortalitati litium, eisquè finis datus, obtinuitq; sen-tentia denegātum restitutionē in prædictis casibus, quorū opini-oni nos assentiti sumus funda-mentis relatis sup. ex num. 21. & 22. quæ deseruient pro ratione, & iustificatione decidendi ad prædictam legem nouissimam, ciusquè iusta decisione in Scholis & Palacijs defendenda.

TERTIVS TRACTATVS, CONTRA QVEM
fuit executio petita, & data sententia addictionis, vulgo, de trā-
ce y remate, an possit audiri in Regalijs Chancellarijs, vel coram
alijs Iudicibus appellationum per viam appellationis, vel nulli-
tatis, saltem ad effectum deuolutium, vel eo existente in carce-
re pro eadem causa, & debito, ante factam eius solutionem, vel
eis sit audience deneganda, antequam soluat, vel satisfaciat
extantibus lege 3. & leg. 19. in finalibus verbis,
tit. 21. lib. 4. Recop.

S V M M A R I V M.

- 1 **V E R B A** Legis tertia, 6 Statutum tollens appella-
& legis 19. tit. 21. lib. 4. tionem intelligi debet quo-
Recop. in fine referuntur. ad utrumque effectum, nu-
mero proximiori relatum.
2 Statutum tollens appella-
tionem ab executione non
censemur illam sustulisse, si
appelletur ad Sedem Apo-
stolicam, vel ad Regem.
3 In una eadem sententia
potest pronūciari, ut fiat ad
dictio, y pago a la parte, &
ad probationem in via ordi-
naria partes recipi.
4 Vera praxis & resolutio
ex mente predictarum le-
gum, ut non audiatur reus
appellans, contra quem lata
fuit sententia de trāce y
remate, quousque soluat.
5 Et eo casu non debet ap-
pellatio habere effectum, nec
dum suspensuum, sed nec
etiam deuolutium.
- 7 Appellatione prohibita cē-
setur prohibitam esse tam
respectu executionis, quam
deuolutionis.
8 Referuntur authores te-
nentes, reum, contra quem
lata est sententia addictionis,
non esse audiendum, etiam
quoad effectum deuoluti-
vnum quousque soluat.
9 Exemplum maximè qua-
titatis refertur, in quo non
fuit auditus reus debitor,
quousque soluit.
10 Si in lege, vel statuto ap-
pellatio tollitur, intelligitur
de quacumque.
11 Contraria partis resolu-
tio, & per dictas leges

- ¶ 19. tit. 21. libro 4. solummodo sublatum fuisse effectum suspensuum, quousq; solutio fiat, non vero deuolutiuum.
12. Authores huius secunda partis referuntur.
13. A mandato de exequendo, habet locum appellatio, quo ad effectum deuolutiuum.
14. Praxis obseruanda, quando tale mandatum reuocatur in Chancellaria, ¶ de reuocatione prima sententia, en que se declarò no aver lugar el remate, y se mā da hazer por el superior.
15. Statutum, vel lex tollens appellationem, odiosum est.
16. Nec per hoc quod tollat appellationē, censemur prohibere recursum ad superiorē proconsequenda iustitia.
17. effectus deuolutiuus appellationis nunquam censemur exclusus.
18. Prioris partis constituitur conclusio, hoc est, tā suspensuum, quam deuolutiuū, sublatum esse quousq; solutio fiat virtute sententiae addictionis.
19. Nec restitutionem integrum impedit adimplemen-
- tum dicta sententia de remate.
20. Distinctio circa implorationem restitutionis, pendente executione, vel post dictā sententiam.
21. Si malitiose, calumnose, què restitutio petitur, vel al tiorem requirit indaginem, non admittitur contra execu tionem.
22. Lata sententia de remate, restitutio in integrum eius adimplementum non tollit.
23. Quando verba legis sunt inculcata, ¶ prægnantia, etiam restitutio in integrum tollitur per eam.
24. Limitatio prima ad predictam conclusionem, ut non procedat, si ex actorum inspectione notoria resultet iniustitia.
25. Sententia lata in posses sorio non est exequenda, si est notoriè iniusta.
26. Prohibita appellatione nunquam censemur subla ta, si ex actis de notoria iniustia constet.
27. In omnibus casibus, in quibus nō appellatur, appellari potest, si sententia est notoriè iniusta.

Tractat. III. de appell. admit. vel nō

- 28 Abusus & excessus aliquorum iudicium, propter capias decimas executionū.
- 29 Notoria iniustitia reddit sententiam nullam.
- 30 Verba & distinctio Roberti Marante optima, & ad propositū cōducēs, refertur.
- 31 Sententia continens notoriā iniustiā, est ipso iure nulla, rescinditur autē per appellationem, si sit contra ius litigatoris.
- 32 Praxis prædicta resolutio nis, quando por el executado, dada cōtra el sentencia de remate, se pide se vea la causa de los mismos autos, alegando auer sido notoriamente agruiado.
- 33 Sentētia quomodo sit formanda prædicto casu à dominis de Consilio, vel Chancellaria, & quando debent supersedēre, y declarar no auer lugar de ser el deudor oido, hasta auer pagado.
- 34 Ardua, & utilis quastio, an reus carceratus debeat audiirlata cōtra eū sententia de remate, antequā soluat, & ea adimpleatur.
- 35 Resoluitur affirmatiuē ex decisione Neapolitana Antonij Capicij, & est secun-
- dal limitatio præcedentium.
- 36 In casu carcerationis rei debitoris non solum auditur contra sententiam de remate ex eisdem actis, sed etiam ex nouis probationibus.
- 37 Non tamen per hoc suspen ditur executio sententia de remate.
- 38 Sublimitatur prædicta declaratio, ut non procedat, quando debitor non est in carcere, nec obseruatur eius custodia.
- 39 Fraudes Commentariensis, & difficultas remedij.
- 40 Affectata non relevant, & minus dolosa.
- 41 Nobilis mulier, minor uigintiquinque annis, & alij qui non possunt carcerari pro debito ciuili, an sint audiendi appellantes à sententia de remate, resoluitur affirmatiuē.
- 42 Limitatio tertia, ut uerumque effectum suspensum, & deuolutium, habeat, appellatio, vel nullitas proposita, contra sententiam de remate, eius executionem impedit, quando est ex defectu iurisdictio nis.

43 Illatio utilis in nostro casu, ut si à Indice, vel quolibet executore fuerit excessum contra formam, & ordinem legis 20.tit.21.lib.4. Recopil. sententia sit nulla, eiusq; oppositio impedit e-

xecutionē, & adimplemētū.

44 Quartalimitatio de appellationibus propositis à tertīis oppositoribus.

45 Nō est admittēdus tertius oppositor, quoties oppositio malitiosa & calumniosa est.

TRACTATVS TERTIVS.

N Primis supponēda suntverba legis 3. tit. 21.lib. 4. Recodū loquēda de omnimoda executione, & adimplemento sententiæ de remate, sic disponit, que el remate se haga como la dicha ley dispone, sin embargo de qualquiera apelacion q; dello se interpusiere, dando el acreedor las fiancas, como la dicha ley māda, y sin embargo que la real apelacion se interponga para ante nos, o para ante los Oydores de nuestras Audiencias, o para ante qualquier Iuez, o de qualquier nulidad, q; contraria dicta execuciō, o remate se alegue; lex autē 19.eiusdē tituli, quæ posterior est, dicit in fine, y haga el remate y pago, sin embargo de qualquier apelacion.

Quibus sic suppositis, est supponēdū cautē legislatorē prouidisse in illis verbis: O para ante nos, quia statutū tollēs appellationē ab executione instrumētorū, nō habet locū, si appetetur ad Sedē

Apostolicā, pari modo ad Regēs, vel Imperatorē, ex sententia Baldi cōs.416.lib.5. Sæpè igitur dubitatū est, an audiēdus ut debitor, qui appellauit à sententia de remate ante factā solutionē: referrā opiniones & doctrinas omniū ex nostratis, qui hūc articulū tractat, & postquā vtriusq; partis resolutiones retulerim, adducam eam, quæ veritati, & praxi prædictarum legū magis adhæreat cum distinctione casuum.

In primis author libri, qui inscribitur Práctica de Mōterroso, fol. 28. de la via ex ecuina, cōstituēdo bonā resolutionē ad id, vt possit in vna sententia, mādar hazer el remate, y recibir a pruena, inquit: Y por esta via se puede hazer ante un Iuez, y con tribunal la via executiva y ordinaria, toda jūta, por que es grande utilidad para el ejecutado lo que está dicho: porque si apelara el Iuez, no pudiera conocer de la causa, y aunque se presentara en las supremas Audiencias, en grado de apelacion, no reciben el pleyto a pruena, ni oyen al

Tra&t. III. de appellat.admit.vel nō

5 *executado, si no consta auer pagado primero*, ex qua praxi sic relata deducitur, nec suspensuum, nec deuolutiuum effectum appellatione in à sententia, *de trance y remate*, sortiri, quo usque solutio facta fuerit, pro qua resolutione est doctrina in terminis statuti prohibentis appellationem, ut intelligatur non solum quoad effectum suspensuum, sed quoad deuolutiuum, ita Capicius decisione 34.num. 21.

6 7 Et quòd prohibita appellatione censeatur prohibitio, tam respectu executionis, quam respectu deuolutionis, resoluit Cardinalis Tuschus, sub lit. A. conclus. 398. num. 7. allegans dicta decisionem Capicij 34. idem resoluit Auendan. de exequendis mandatis, lib. 1. cap. 6. num. 4. Ioannes Gut. lib. 1. pract. quæst. 120. num. 2. qui ex mente, & doctrina Auendan. & resolutione, quam adduximus ex Monterroso, inquit, loquendo de nostra legge 19. cuius legis praxis est hæc, vt in gradu appellationis, reus appellans minimè audiatur, nisi priùs cōstet, iam soluisse, postea excipit, & refert casum notoriæ iniustitiæ, de quo infra dicemus; in hac eadem sententia fuit Didacus Perez in l. 5. tit. 8. lib. 3. ordinamenti, glos. penultima, quæ & alios, quos ex nostratisbus retulimus, idem tenentes, sequitur Amador Rodriguez de via executua, c. 6. n. 51.

Et sic resolutum est extâte hæc parte, nec quoad effectum suspensiuum, nec deuolutiuum in appellatione, *de sentencia de remate*, esse audiēdū reum debitorem, quo usque constet solutionē ab eo factā eius quantitatis, pro qua fuit præceptum, vt fieret addictio, vulgo, *el trance y remate*, cuius rei exempla plura extant, vnum eorum fuit, iam sunt plus viginti anni, *contra Ochoa de Urquiza Caudillo de la Orden de Santiago, Contrador de Sevilla, contra el qual se mandó hazer remate por sentencia de una grandísima suma de mas de cincuenta mil ducados, y no fue oido hasta auer pagado*; quod iterū suadetur ex doctrina Abbatis, & Anton. de Butr. in d. c. ad reprimendum, de offic. ordinarij, cū qua residet Tusch. conclus. 465. sub lit. S. num. 6. ubi resoluit, quòd statutum tollens appellationē, tollit omnē effectū appellationis, & si in lege, vel statuto appellatio tollitur, intelligitur de qua cumque, ita Alex. cons. 225. n. 2. in principio, vers. Quia dictum statutum, lib. 6. Tusch. dict. conclus. 465. n. 30. & sic in nostro casu, quo usque solutio debiti fiat, sublata est appellatio, & nullitas, omnisque eius effectus.

Contraria verò pars, & appellationem sententiæ prædictæ, *de trance y remate*, sto, quòd non habeat effectum suspensiuum ante factam solutionem, saltem sortiri deuolutiuum, vt ex ea cau-

sa cum Iudicibus superioribus
 introducatur, tenuit primus, &
 primas inter Hispanos meritò
 habens, Couar. in practicis quæ-
 stionibus, cap. 23. numero fina-
 li, Parlador. in terminis, *de senten-*
cia de remate, cap. fin. §. part. §.
 15, numero 1. & sequentibus,
 12 post Didacum Perez, & Antoniu-
 m de Canario, quē citat; eā-
 dem conclusionem affirmat A-
 zeued. in l. 19. tit. 21. libro quar-
 to, numero 139. Villa-Diego in
 sua Politica, cap. 4. ex numero
 57. alios ad marginem referens,
 & post eos, licet loquatur de mā
 dato executiō, Ioannes Deuia
 in Curia Philippica, 2. part. §. 4.
 num. 9. vbi resoluti effectum de-
 uolutium sortiri appellationē
 à mandato de exequendo, cuius
 resolutio absquè dubio in pra-
 xi est receptissima, & indubita-
 ta: quia in casu prædicti manda-
 ti nec est prohibitio prædictarū
 13 legum 3. & 19. tit. 21. lib ro. 4.
 nec adest aliqua sufficiens ra-
 tio, ex qua impediatur superiorū
 cognitio quoad mandatum de
 exequendo, sine suspensione, nec
 inhibitione facienda inferiori Iu-
 dici, quo usquè res determinetur
 à superioribus, & reuocato man-
 dato de exequēdo, siue per rela-
 tionem, *siendo dentro de las cinco le-*
guas, è por compulsorio, siendo fuera
dellas, queda reuocada la sentencia
de remate, venta de bienes, y todo lo
 14 *que el inferior ha niciere hecho por vir-*
tud del mandamiento que le fue reu-

cado, y se ha de poner todo en su pri-
 mer estado, quia ex vi, & effectu
 reuocationis fit restitutio iusti-
 tiæ absquè alia pronunciatione,
 & ideò solitum est à me dici, &
 pronunciari, quando fit reuoca-
 tio prædicti mādati, *que se reuoca*
el mandamiento de ejecucion, dado
por fulano suz, y lo en virtud del fe-
cho y executado, y se declara, no auer-
caido lugar de darse, & si est re-
 cursus in via ordinaria, dico, y q
 las partes sigan su justicia en via or-
 dinaria, como les convenga, para lo
 qual se les reserva su derecho: & de
 sententia addictionis, si feratur à
 Iudicibus superioribus, reuocan-
 do primam contrariā, quod hæc
 secunda exequenda sit, licet sit,
 en grado de vista, y q no se ay a de es-
 perar la renista, adducit bene Vi-
 lla-Diego fol. 80. nu. 60. tunc ta-
 men debet præstari fideiussio le-
 gis de Toledo, cùm alia speretur
 sententia. Huius partis fundamen-
 ta, quoad effectum deuolutiuū in
 appellatione de la sentencia de
 remate, non tollendo, probantur
 ex eo, quod quia lex, seu statutū
 appellationē tollens, odicſū est,
 quia remouet defensionē, & de-
 bet strictè intelligi, vt nō cēseatur
 prohibere recursū ad iudicē
 superiorem pro habēda iustitia,
 Bart. in l. 2. C. quor. appell. nō re-
 cip. & cōf. 165. in quæstione, lib. 1.
 et propriū loquēdo lex nostra 3
 tit. 21. libr. 4. Recopilat. in præ-
 dictis verbis, quæ retulimus,
 potius attendit ad excludēdam

Tractat. III. de appell. admit. vel nō

appellationem, ut per eam non suspendatur solutio facienda creditori virtute sententiae *de trance y remate*, quam ad deuolutionem impediendam ad Iudicem superiorem, & quando lex, vel statutum tollit remedium appellationis suspensum executionis: non tamen ex hoc tollit effectum devolutium, & ideo Iudex appellationis poterit pronunciare, benè vel male iudicatum Abbas in cap. Pastoralis, colum. fin. de appellation. & licet contrarium voluerit idem Abbas in dict. cap. ad reprimendam, de offic. Ordinarij, quem iam citauimus, & Marsil. sing. 289.

17 contrarium, & effectum deuolutium non tolli voluerunt, Anton. de Butrio, Abb. & Franc. in dict. cap. Pastoralis, quos refert Tusch. dict. conclus. 465. sub lit. A. num. 5. nec agimus de rescripto cum clausula, appellatione remota, an intelligatur de friuila, vel alia, quia non attinet ad nostrum intentum. Certè equidem hic tam arduus, & controuersus articulus, qui quotidie in palacijs versatur, declaratione indiget Regia, ut sit punctus certus, & fixus, quo seruato, procedamus, & euitentur tot, tantæq; lites, & opiniones iudicium, diversique diffiniendi causas stylus, & methodus. Interim tamē, quid seruandum sit lege stabilitur, sentio, sub meliori censura, priorem partem verisimam per

mentem, & verba prædictæ legis 3. & 19. tit. 21. lib. 4. Recop. & sic ex eis, & fundamentis in comprobationem huius primæ partis relatis constituo conclusionem: Reus contra quem latam est sententia addictionis, vulgo, *de trance y remate*, non est audiendum per appellationem, vel nullitatem, donec soluerit, & satisfecerit, quod in sententia est præceptum, & determinatum, ut soluat, & expensas litis, & decimā, si in ea iussum fuerit, solui.

Extenditur, ut idem sit, si petatur beneficium restitutionis, circa quod est destinguendum, quia aut imploratur restitutio pendente executione, ante sententiam *de remate* latam, & tunc seruanda est distinctio Parladorij, cap. fin. 5. part. §. 11. num. 53. existimantis, multum interese an in integrum restitutio competat ex causa minoris ætatis in alia de causa: nam priori casu est admittenda: Secundo vero non, eum sequitur Amador Rodriguez de via executua, cap. 6. num. 7. in fin. vbi postquam vtriusque opinionis authores refert, cui adde non esse concedenda etiam minori, si malitiosè petatur, vel altiore requirat indagine ex Azeu. in l. 1. tit. 21. lib. 4. n. 174. Amador Rodrig. vbi sup.

In casu vero, quo data sit sententia *de trance y remate*, nec ex causa minoris ætatis, vel alia qualibet, ante solutionem est admit-

23 admittenda restitutio , ex his quæ dixi in tractatu proximè præcedenti de sententia reuisionis exequenda,num. 21. Nam vt retuli, quando verba legis sunt inculcata generalia, & prægnantia, etiam restitutio in integrum competens minori censemur sublata, vt ex Angelo, Aretino conf. 10. loquens de statuto Brixiae. simili legibus nostris resoluit Cardinalis Tuschus sub litera R.conclus. 296. cum qua sententia residet, nosquè in hoc casu, idem indubitanter sentimus, cū omne remedium , & iudicis officium censeatur sublatum ex verbis finalibus , & mente prædictarum legum 3 .& 19. tit. 21. lib. 4. Recop, quibus accedat elegans doctrina Baldi conf. 148. lib. 1. n. 11. quam eiusquè verba retulimus dicto tractatu , num. 23. & 24. itaque siue ex causa minoris ætatis , vel restitutionis, quæ ex clausula generali maioribus conceditur, siue alijs qui eodem potiūtur priuilegio, quā tumuis sit Ecclesia, causa pia, vel hospitale , vel communitas, non est restituenda contra sententiā de remate, eiusquè omnimodum adimplementum quo usquè solutio fiat.

24 Declaratur, & limitatur primo prædicta conclusio , vt non procedat, quando ex eisdem actis constet iniustitia nostra, si ex eorum inspectione resultet talis iniustitia, resoluit Ioan. Gu-

tier. in practicis quæstionibus, lib. 1. quæst. 120. num. 3. adducens Baldi doctrinam loquentis de sententia lata super possessorio, quæ etsi regulariter (de iure ciuili loquimur) exequenda sit, tamen si est notoriè iniusta, non excluditur appellatio, imo habet effectum suspensiuum, ex his quæ adducit bene Ioannes Gut. adde quod prohibita appellatio ne, numquam censemur prohibita, quando ex actis constat de manifesta iniustitia, Natta conf. 51. num. 2. lib. 1. Alex. conf. 107. viso themate, col. fin. lib. 3. quod etiam extenditur, si dolo, vt plerumquè fieri solet in nostro casu, iniustè est pronunciatū, Natta conf. 172. num. 6. quem refert & sequitur Cardinalis Tusch. sub lit. A. conclus. 399. num. 11. & 12. & appellatione remota, non censemur ea remota, vbi quis manifestè grauatur, Decius confil. 49. præstantissimè Doctor circa finem, num. 3. Alex. conf. 77. visis dubitationibus, num. 17 & conf. 106. viso themate, num. 27. lib. 3. plenè conf. 91. lib. 6. Tuschus sub lit. A. conclus. 400. num. 5. qui constituit regulam, 27 conclus. 402. num. 35. quod in omnibus casibus, in quibus non appellatur, potest appellari, si sententia est notoriè iniusta, vel iniqua, ex Ancharrano cōf. 363. num. 5. vers. Ad sextum.

Dixi plerumquè, quia quando decimæ pertinent ad Prætres,

Tra&ctat. III. de appel. admit. vel nō

res, vel quando Iudices ordinarij, vel Delegati aliquam ex executionibus utilitatem expectāt, vt in solutione salarij, vel tertiae

- 28 partis, si ab eis sit capienda, solent, excedendo iuris tramites, pronunciare cum iniuria, & contra ius litigatoris sententias adictionis, in quibus, si ex actis notoria resultet iniustitia, non modo deuolutium, sed etiam suspensuum effectum appellatio interposita vel per viam recursus ad superiores Iudices habebit, quod usquè adeò verum est, vt talis notoria iniustitia redat sententiam nullam, sic resolut Maranta 6. par. vers. Et demum fertur sententia, num. 16. cuius verba, quia ad propositum magnoperè conducūt, hæc sunt: Secundò, quia debet sententia continere iustitiam, aliàs si contineret manifestam iniquitatē, est ipso iure nulla, cap. inter cæteras, & ibi per Abbatem, & Felinum de re iudicata: secus si iniquitas non est manifesta, quia tunc valet, & debet rescindi per appellationem, quia tunc dicitur esse contra ius litigatoris, ita habetur in l. 1. §. item contra sacras, ff. quæ sententiæ sine appellatione rescindantur, Alexan. in l. cum prolatis, ff. de re iud. Doctores in cap. 1. de re iudic. latè Decius in cap. dilecto, quæst. 55. de appellat. ad quam Marantæ distinctionem reduces dicta in hac limitatione, & quæ post om

nes adducit Aloisius Riccius collectanea 1480. dixi in tractatu proximè præcedenti, numero 75.

Ex quibus deducuntur in præxi sequentia, quòd si appellans se præsentauerit coram dominis de Chancellaria, vel alio Regali Auditorio, vt Hispalense, Galileco, & coram alio quolibet appellationis Iudice: *I* dixere que se presentá despues de auer apelado ante el inferior en grado de apelacion, nullidad, y agrario, y el que mejor ay lugar de derecho de la sentencia de remate, contra el dada por el Juez ordinario, o de comission, o otro executor, en que le mandó hazer pago de tanta cantidad, en que le hizo notorio agrario, y la injusticia de la dicha sentencia resulta de los mismos autos, que para ello pides euan: y que vistos, constando como dellos consta, la dicha manifesta injusticia, y agrario, se reueque y dé por ninguna la sentencia de remate, eritquè utile, si es evidentey manifiesto expreßarlo, y alegarlo, o si no, no importa, hase de mandar por el superior, a uerle por presentado en quanto ha lugar, y alegando lo dicho, se ha de ver: y si es en la Corte, o lugar, o dentro de las cinco leguas, ver el processo original, o si no compulsarle, siendo de fuerza, y proceder en el caso, visto el hecho del proceso, con la distincion de Maranta ya referida. Sigue se lo segundo, que constando de los mismos autos de la notoria injusticia de la sentencia, como si estando prouada la

32

paga liquida, o otra concluyente y juridica defensa, no fue admitida, ex eisdem actis, poterunt, imò debent domini de Consilio, vel Regia Chancellaria præcipere, & inhibere Iudicem inferiorem, ne suam sententiam exequatur, y esto se haze mejor reuocanda luego, y luego proveer de remedio, sin esperar nuevos autos, ni pruevas, que no han de admitirse, quando agitur de reuocanda sententia addictionis, ex capite notoriæ iniustitiæ, quæ ex actis resultat, qui est casus specialis huius primæ fallentiæ, & limitationis.

Si autem talis sententia ex relatione actorum constiterit, vel ob varietatem opinionum, vel 33 ob defectum probationis, aliave causa apparenti, non continere iniustitiam notoriam, sed tantum contra ius litigatoris esse latam, tametsi ex diuersitate opinionum veniat postea reuocanda, hec dubia sufficient, ut ad vnguem obseruemus dictam legem tertiam, & 21.tit.21.lib.4. Recop. Proveyendo auto que no halugar de ser oido hasta auer pagado, y deboluer la causa al Iuez, para el cumplimiento de la sentencia de remate, & hoc decretum absque eo quod detur supplicationi locus, executioni mandatur.

34 Ex suprà dictis venio ad secundam limitationem nostræ principalis conclusionis, quæ est regulariter, nec suspensum, nec deuolutium effectum habere

appellationem interpositam à sententia prædicta addictionis, sèpissimè vidi dubitari, an si reus sit carceratus (& excluso causa notoriæ iniustitiæ, de quo iam egimus in præcedenti limitatio-ne) prætendat esse audiendum, quia in carcere est, & eius bona dimittit, vt veneant in publica subhastantione, an audiendus sit: nulli enim, quos viderim ex nostris Regnicolis, quorum proprium munus erat, hanc tetigerunt questionem, quæ quotidie versatur in Palatijs: & omisis his, quæ pro vtraquè parte adduci possent, teneo, & resoluo, constituoquè pro secunda declaratione, seu limitatione prædictorum, esse audiendum reum, qui carceratus est pro debito, lata contra eum sententia de *trance y remate*, si bona etiam dimittat, vt vendatur. Hæc est optima resolutio Senatus Neapolitani, 35 quam adducit Anton. Capic. decif. 169. quæ videnda, & notanda est, tanquam pulchra, & cōgrua ad propositum, in eius ultimis verbis, dum inquit: Sacrum Consilium decreuit, procedendum esse ad reuisionem stante Francis co carcerato, tanquam execu-tione facta, & sic fuit processum.

Quam limitationem extende, 36 ut non solum ex eisdem actis, sed ex nouis, existente debitore in carcere possit, & debeat audiri, & probationes nouæ admitti, quia tunc seruanda est secunda opinio.

Tractat. III. de appell. admit. vel nō

opinio tenentium, effectum deuolutium sortiri appellationē in causis executiuis, ex domini Præsidis Couar. doctrina, & aliorum, quos retulimus suprà numero 12. non tamen suspensiū, quia excepto casu notoriæ in iustitiæ, & alijs, quos statim consti tuam, omnimoda debet esse executio sententiæ addictionis.

38 Sublimita hanc secundā declarationem, vt non procedat, quando reus malitiosè, & cum affectatione dicit se carceratū, cùm tamen verè non sit, vt plerumquè, maximè in his Indiarū Regnis, gratia, corruptione, & foribus commentariensium euenit, adeò, vt nec etiam Iudices qui sumus superiores, nisi adhibita magna diligentia, non possumus comprimere dictos commentarienses à relaxatione indebita, & iniusta, quam de carceratis sua auctoritate faciunt, in quibus custodibus, si leges executioni mandarentur, prædicta cessarent, & exemplo esset cæteris, sed cùm à pluribus Iudicibus hoc pendeat, fiunt comminationes, & numquam executiones poenæ corporalis, vel saltem exiliij.

40 Itaqùè si vndequaque cōstet reum non obseruare carcerationem, non est audiendus contra sententiam addictionis, quia affectata remedia non relevant, & minus dolosa, & fraudulenta, dixi in tractatu de recusationi-

bus, quod est caput nonum, numero 205.

Quid autem erit de nobili, Doctor, Aduocato, muliere, quæ non dishonestè vixerit, Communitate, seu Republica, Collegio, vel Cathedrali, seu Parrochiali Ecclesia, minorive viginti quinque annis, quæ sic seruemus, opinionem relatam à Manuel. Suarez, verbo, minor annis, de quo est videndus Afflict. cum distinctione loquens, decision. 283. n. 1. & 4. Roland. consil. 63. numero 23. libro primo, Paris. consil. 94. numero 4. volum. 1. pro ciuili debito carcerari non possunt, nec pater, ficer, vel patrus, an non existente carceratione, ex natura rei, hoc est, ex priuilegio personæ, quæ carcerari non debet, audiendus sit contra sententiam addictionis, vulgo, *de trancy remate*, quoad effectum deuolutium, certè quidem hunc articulum volebam relinquere cogitandum, ne tamen materiam utilem, quotidianam, praxique frequentē, quam sèpissimè sum expertus, indecisam omittam, nec qui semper in consulendo, & nunc iudicando cum resolutione processerim, dubiam, & perplexam omittam: resoluо in hac parte seruandam esse conclusionem tenentium, deuolutium effectum in casu, de quo agimus, appellationem habere, ita vt ex eisdem actis, vel alijs audiatur

de-

debitor, contra quem lata est dicta sententia *de remate*, hoc ramen adhibito, ut bona eius libere veneant, vel insolutum creditori tradantur, non inuenito emptore ad satisfactionem debiti, ut ex dicta resolutione 169. Capicij resoluitur, ex Doctoribus antiquis, quos refert, & ex nostratibus Parladorus libro 2. cap. finali, part. 6. §. 17. num. 22. & seqq.

42 Tertio limitatur, & declaratur præcedens conclusio, vt vterquè effectus appellatio-
nis, tam suspensiūs, quām de-
uolutiuūs, sit sublatus, & reme-
diūm nullitatis, quæ non impe-
dit adimplementum in senten-
tia *de remate*, vt non procedat
quando est nullitas, quæ proce-
dit ex defectu iurisdictionis Iu-
dicis, qui eam tulit, cuius ex-
clusio expreſſe, & specificè re-
quiritur, vt ei locus non sit, vt
adnotat Azeued. per textum ibi,
in l. quarta, titulo 17. libro 4. Re-
copilation. verbo, de incompe-
tentia, numero 1. & in l. secun-
da, eodem titulo, verb. Sesenta,
& melius à Cardinali Tuscho,
sub litera S. conclusione 465. nu-
mero 39. vbi inquit: Limita, quia
vbiicumque statutum tollit nul-
litatem, non censetur tollere nul-
litatem ex defectu iurisdictionis,
glossa in Clementina pri-
ma, de sequestratione posses. &
fructuum.

43 Quò sit, vt si in executioni-

bus factis à Iudicibus ordina-
rijs, vel superioribus in casibus
declaratis in l. 20. titulo 21. li-
bro 4. Recopilation. quæ vulgo
appellatur, la pragmatica de las fu-
missiones, Iudex qui non fuit com-
petens, se introduxit ad exe-
quendum instrumentum publi-
cum, & constet ex actis iurisdi-
ctione caruisse, nec obseruatam
dictam legem vigesimam, tunc
equidem, si de nullitate dicatur,
vel appetetur à sententia *de re-
mate*, tanquam nulla, cuius nul-
litas ex defectu iurisdictionis
constat ex actis, tunc equidem
locum habebit suspensio senten-
tiæ *de remate*, eiusquæ adimple-
menti ex prædicta causa, vel alia
quæ respiciat iurisdictionem
Iudicis, à quo lata est, eiusquæ
defectum ex actis notorium in-
ducat, euidenter ex eis sit, quo
casu non solum deuolutium,
sed suspensiuū effectum appel-
latio sortietur.

44 Quarta limitatio, & decla-
ratio est ordinaria in tertij op-
positoribus, quorum respectu,
& ob causam interesse, quod ab
eis in lite, & in causa præten-
ditur, non est exequenda senten-
tia *de remate*, resoluit Azeued.
in dicta l. 19. titulo 21. libro 4.
numero 140. Amador Rodri-
guez, plures referens, capit. 6.
de executionibus, numero 52.
Rebuffum, scilicet, Ioannem
Gutierrez, Parladorum, & Aze-
ued. quem retulimus proximè.

Est-

Tract. III. de appellat. admit. vel nō

45 Estquè trita & ordinaria resolutio, pro cuius praxi circumspetius Iudex, Deumquè timens, attendere debet ad resolutionem domini Præsidis Couar. in practicis, cap. 16. numero 2. in principio, ubi ex mente Abbatis, Felini, & Decij in cap. super eo de officio Delegati, & eodem Felino in cap. ultimo de calumniatoribus, sic dicit verum, quoties præsumi possit calumnia tertij appellantis, & se opponentes executioni, non est admittenda eius appellatio, nec oppositio, sicut constat ex cap. fuscitata de in integrum restitutione,

per quam doctrinam sic venit declaranda prædicta praxis, & intelligenda lex 3. & 19. titulo 21. libro 4. Recopilat. cum vera declaratione earum: quæ quidem leges ansam, & controuersiam pro eorum intellectu præstant Iudicibus, & causidicis, variæquè usque adhuc sunt opiniones, & sententiae, & cum regula superius constituta, eiusquæ quatuor fallētijs, seu declarationibus explicatæ manent, ut iliter & compendiose in praxi, hæc utilis & quotidiana materia.

QVAR

QVARTVS TRACTATVS PRO INTE-
pretatione legis prima, tit. 20. lib. 8. Recopilat. & legis 3. titul. 19.
eiusdem lib. 8. An si cum adulterio concurrat incestus, vel sacri-
legium, seu raptus, possit ex officio iustitia procedi, his casibus, ab-
sente, vel presente, & nolente marito, vel ad denuntia-
tionem, vel accusationem cuiuslibet
de populo.

S V M M A R I V M:

- 1 **A**rdua & noua constitui-
tur questio qua refertur.
- 2 **A**dulterium uxoris cum
incestu, vel raptu punitur
à Iudice, etiam si maritus
eius non accuset, vel con-
tradicat.
- 3 **A**dulterij cum incestu di-
uersa pœna, num. 3.
- 4 **D**elicta eadem maiori pœ-
na puniuntur, si circun-
stantiae illa agravent, ut
in homicidio cum aleusia,
vel veneno.
- 5 **A**dulterij cum incestu, vel
incestus cum stupro, pœna
est mortis.
- 6 **M**ixta nō continetur sub
simplicibus, in correctorijs,
& odiofis.
- 7 **R**efertur celebris doctrina
Ludouici Romani.
- 8 **M**onachi appellatione nō
continetur Abbas, cui est dig-
nitas Abbatialis annexa.
- 9 **M**ulieres uxorata sunt
publica meretrices, à Iudi-
ce puniuntur, non obstante
l. 1. titulo de los adulte-
rios.
- 10 **D**e adulterio cū incestu,
num. 9.
- 11 **E**t quid si maritus sit ab-
sens, utilis praxis relata, nu-
mer. 10. & 11.
- 12 **L**ex 1. tit. 20. lib. 8. Recop.
est correctoria iuris cōmu-
nis. & sic reducēda ad solū
casum de quo loquitur, non
ad mixtum adulterium.
- 13 **A**dulterium dominæ nup-
ta, si illud commiserit cum
suo seruo, punitur hodie pœ-
na iuris communis, & legis
15. tit. 17. p. 7.
- 14 **R**atio potissima predicto-
rum, ne delicta grauia ma-
neant impunita, & inuecti-
ua contra Alphonsum de
Azeuedo.

Tract. I V. an si cōmit. adulter. possit

15 Quod continet lex fori
traducta in l. 1. titulo 20.
libro octavo Recopilation.
est consuetudo, quæ non ex-
tenditur de uno casu ad a-

lium, de quo non loquitur.

16 Casus omissus relinqu-
tur dispositioni iuris com-
munis.

TRACTATVS QVARTVS.

1 A Rdua, & noua est quæ-
stio nostra, quoad om-
nia delicta, quæ cum adul-
terio concurrant, scilicet raptus
vel percussio mulieris vxoratæ,
quam si quis voluerit carnali-
ter cognoscere, vel eam cogno-
uerit, vim intulerit, vel percus-
sionem, an hoc casu Iudex pos-
sit, vel ex officio, vel ad denun-
ciationem procedere, vel expe-
ctari debeat querela mariti:
nam de adulterio cum incestu
mixto tetigit Gregor. Lop. in l. 2
tit. 17. part. 7. & motus fundamē-
nis, quæ citat, tenet, procedi pos-
se, licet ad finem anxius & du-
bius sit, eum reprobat Azeued.
in l. finali, tit. 3 lib. 5. Recopil. ex
num. 36. vt quid in hoc sentiam,
proferam.

2 Constituo conclusionem ve-
ram in iudicando, & consulen-
do, vbi cū adulterio aliud misce-
tur delictū, vel ut melius dicam,
qualitas quæ aggrauat simplex
adulterium, vel illud mixtū cri-
men facit, Iudex ex officio, &
ad petitionem partis denuncia-
tis procedere potest, non solum
non consentiente marito, sed e-
tiam illo reluctante, quam re-

solutionem comprobo præmis-
sis his quæ à Gregor. Lopez ad
ducuntur loco proximè citato,
his fundamentis.

3 Primò, incestui cū adulterio
de iure est statuta diuersa pœna
quām in simplici adulterio, l. si
adulterium cum incestu 38. ff.
ad legem Iuliam de adulterijs,
vbi Bartolus, per textum, ibi:
Si igitur diuersa pœna, diuer-
sum delictum, si diuersum, vel
qualificatum, non continetur
sub simplici, de quo loquitur l.
1. tit. 20. lib. 8. Recopil. dum in-
quit: Si muger casada committere adul-
terio, non autem dicit: Si commis-
se adulterio, è incesto, nec minus,
si la robaren de su marido, con con-
sentimiento della, ò sin el, igitur a-
dulteriū qualificatū nō cōpre-
hēditur sub dispositione dictæ le-
gis primæ, cùm etiam pœna rap-
tus sit diuersa.

Deinde, & secundò, quia in de-
lictis, quæ vna, eadēq; sunt, vt ho-
miciū, diuersimode punitur il-
lud quod est qualificatū, vt est,
in quo interuenit aleuosis, vel ve-
nenū, quām simplex homicidiū,
vt patet ex pluribus legibus sub
tit. 23. lib. 8. Reco. & l. 10. tit. 26.
lib. 8.

procedi ex offic. nō peten. marit. &c. 36

lib. 8. Recopilat. Si igitur subsistente vno delicto qualitas eiusdem aggrauat pœnam, multo fortius, si duo delicta in vno, eodēq; factō cōcurrāt, pœna veniet aggrauanda, & sic mutanda, non ea forma qua stabilitum est in adulterio simplici, sed à Iudice inferenda.

5 Tertiò, est videnda diffinitio Antonij Fabri, sub tit. ad legē Iuliā de adulterijs, lib. 9. sui Codicis, in additione diffinitionis, quæ conductit in proposito, qua resoluit de iure ciuili, pœnā incestus esse pœnā mortis, quādo cū alia specie fornicationis concurredit, vt cum adulterio, vel stupro, Iul. Clar. §. incestus, n. 1. & Additionator eius post glo. in d. l. si adulteriū cūincestu, in princ.

6 Quartò, addēdū fundamento adducto per Greg. Lop. in d.l. 2. tit. 17. p. 7. odiosum esse statutū, vel legem excludentē delicti punitionē, prout est prædicta l. 1. quia tendit in damnum Reipublicæ, delicta esse impunita, maxime in qualificatis, de quibus loquimur, omitto cōsultò vulgaria iura, legē scilicet ita vulneratus, ff. ad legem Aquil. cum concordantibus, sed in odiosis, & correctorijs, qualis est d.l. 1. simpliciū appellatione mixta, nō cōprehenduntur, nisi expressè lege caueatur: hæc est celebris doctrina Ludouici Romani, cōf. 294. n. 4. per legē vim paf sam, §. præscriptione, ff. ad legē

Iul. de adulter. quæ plurimū cōducit pro nostra resolutione, & in l. finali, §. sed & si quis. ff. nautæ caupones, & stabularij, & comprobata per plures authoritates, & cōsilia, quæ ibidē refert Apostilla eiusdem consilij, verbo, nō comprehenduntur, idē Roman. conf. 259. in fin. quod resoluit appellatione Monachi, non venit Abbas, cui dignitas Abbatis annexa, ex eodē §. præscriptione, eum sequitur Tuschus conclus. 294. sub lit. M. num. 45. & melius num. 32. & 38.

Quinto, cōducit bona resolutio, quā adducit Didac. Perez ad Seguram in l. Imperator, n. 141. ff. ad Treb. vbi inquit: Non obstante lege fori, quæ est d.l. 1. tit. 20. de los adulterios, posse ex officio per Iudices puniri mulieres vxoratas, quæ sunt publicæ meretrices, verba Didaci Perez hæc sunt. Et quia notabilia ea referre libuit, & quod istæ meretrices, nuptæq; male viuūt, per Iudices puniendas esse semper existimauit, nā tales meretrices uxoratas fictæ multoties contrahunt matrimonium ad cautelam, vt possint se probare uxoratas esse, & sub hac specie agni lupū gerunt, ex quibus plura damna veniunt matronis, & etiam alijs, vt in plurimū contigit, & patet 3. Regū 10. & Iudicum 16. quod etiā est singulare ad declarationem legis Regni, in qua cautum est, adulteram ab alio, quam à ma-

7

8

9

Tract. I V. an si cōmit. adulter. possit

rito non posse accusari, ut intel-
ligatur per prædict. argument.
glossæ sing. in l. fin. C. de plagi-
rijs, c. inter corporalia, §. sed ne-
q; de translat. Episcopi, vbi pa-
ria sunt, non habere maritum, &
habere, sed vile, & inutilem, de
quo per Tiraq. l. 6. connub. n. 67.
Bald. in l. 1. n. 16. C. de ædilitijs
actoribus, vbi dicit: Quod statu-
tū puniens debilitante mēbrū,
non comprehendit debilitan-
tem membrū inutile. Haec tenus
Didacus Perez, ex cuius resolu-
tione duo notabilia in proposi-
to infero. Primum marito existē-
ti inutili, vel mente capto, etiam
si nō adsit lenocinium, potest lu-
dex procedere ad punitionē vxo-
ris eius adulteræ, si publicè, &
cum magno scandalo adulteria
committat. Secundum, quod
maximopere condicuit in his In-
diarum partibus, si vxorata mu-
llier, marito absente, vt sepiissimè
accidit, publicè se prostituat,
vel sit in notorio adulterio per
exilium, non obstante, quod ma-
ritus absens sit, potest expelli à
populo, vel ciuitate, vbi in pec-
cato publico est, & pariter adul-
ter; quod maximè locum habe-
bit, si sit vilis, vel humilis condi-
tionis, paupervè, & iniqua, nō sit
spes emendæ, quia antequam
dicta interueniat, moneri debet.
Ratio autē rationis est, quia ge-
neralis dispositio dictæ legis fo-
ri nō cōprehēdit hos casus spe-
ciales, nisi de eis specialis mērio-

fieret, ita in alio proposito resol-
uit Marc. Anton. Anguisol. cōs.
1. n. 7. quē refert & sequitur Car-
din. Tusch. sub lit. D. cōclus. 490
num. 21. conduct lex Decurio-
nes, C. de silentiarijs, lib. 12. vbi
glos. Bartol. in l. sed & posterio-
res de legibus: pari modo gene-
ralitas dictæ legis fori non exté-
ditur ad prædictos casus specia-
les, nec ad illū de quo agimus, si
cū adulterio sit incestus, vel rap-
tus, vel percusio, vel aliud cri-
men quod cū adulterio tēdat in
mortē mariti: & redeūdo ad vnā
ex primis illationibus, sēperdefe-
di; q̄ auñedo muger casada de vil, o
humilde condicion, que estē amance-
bada, estando su marido ausente en
parte remota, se deue proceder contra
ella, y sin escriuir el nōbre desterrar-
la, o que acuda a hazer rvida con su
marido, y para ello embarcarla para
donde el estā, y que cesse la ofensa de
Dios, y escandalos en la Republica,
que se siguen destos pecados publicos.

Sextò, quia prædicta lex fori,
in Recopilatione incorporata est
correctoria iuris cōmunis, & sic
reducēda & restringēda ad solū
terminū, de quo loquitur, hoc est
ad simplex adulterium: at verò
nos agimus, non de simplici, sed
de qualificato adulterio, veluti
cū raptu, vel incestu cōmissio, in
quo adest diuersa poena, ex d. l.
si adulteriū cū incestu 38. ff. de
adulterio, & sic reddimus ad ius
commune, vt loquendo de inter-
prätatione legis Petraniæ, per
quam

quam permittebatur dominis seruos occidere, antequam conderetur constitutio Iustiniani, de qua in §. sed & maior asperitas, instit. de his qui sunt sui vel alieni iuris, dixi cap. 3. §. 2. n. 28. allegando Molinam de primog. lib. 3. c. 4. concurrit itaque eadem ratio in proposito.

14 Septimò, quia adulterium qualificatum dominæ cum seruo proprio, hodie punitur poena legis 15. titul. 17. part. 7. quæ non est correcta per dictam legem fori, ut ibidem attestatur Greg. licet aliquantulum dubius.

15 Octauò, quia sic expedit Republicæ, ne delicta maneat impunita, maxime atrocia, & quæ aliam qualitatem agrauantem continent: & miror qualiter Alphonsus de Azeued. vbi suprà, reprobat praxim, quam testatur obseruasse aliquos Iudices Ecclesiasticos, cognoscentes de incestu, tametsi cum coniugata, & vxorata commissum, & illud punientes, quia hoc est iustum, & conueniens, nec repugnat dicta lex fori, alias faciemus maritos, Iudices non solum adulterij, sed etiam incestus à suis vxoribus cōmissi, quod est dissonum à iustitia Christiano & recto zelo, ut per pœnam euidentur delicta, & à veritate, & ratione, & sic tenēda est prædicta resolutio, quod vbi cum adulterio miscetur incestus, raptus, vel per cussio, propter illud Iudices ordi-

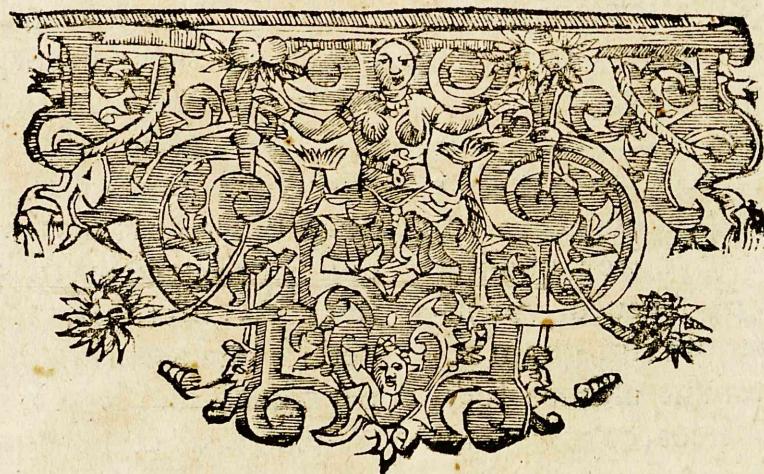
narij procedere, condemnare, & punire delinquentes possunt, nō obstante dicta lege fori, quæ est 1. tit. 20. lib. 8. Recop. etiā si maritus non accuset, vel repugnet cognitionem causæ, quia lex fori ei tribuit traditionem adulterij, & adulteræ, ut de illis faciat, quod voluerit, non vero ei præstat facultatem hāc in incestuosis, vel raptoribus, & raptis mulieribus, vel si mors, seu percusio ex his facinoribus, & criminibus procedat.

Deniq; & nonò dicta lex prima est cōsuetudo in corpore iuris Regij redacta, nec ea extēditur ē uno ad aliū casū, quia esset cōtra ius commune in casibus, de quibus loquimur, si pœna adulterij mixti cū incestu, vel raptu vxoris cōfētētis, vel cōtradicētis se rapiā marito, tolleretur per cōsuetudinē legis fori receptā, quatenus potestatē puniendi adulteros marito tribuit, & quādo cōsuetudo est exorbitās à iure, prout est præfata, nō se extendet ad aliū casum diuersum, & diuersam rationē habētē, licet videatur sonare in idē: hæc est doctrina Oldrad. conf. 237. perleētis, n. 3. nec de loco ad locū, nec de persona ad personā, nec de re ad ré, Roman. conf. 516. num. 4. nec de casu ad casum, Decian. conf. 51. n. 30. lib. 2. quos hæc & alia adducēs, refert Cardi. Tusch. sub lit. C. cōclus. 860. n. 1. 15. 16. & seqq. Ex quibus satis fūda

Tract. IV. an si cōmit. adulter. possit

ta manet hæc nostra resolu-
tio, & impugnata ea quā addu-
cit Azeued. in d.l. finali, titulo 3.
lib. 5. Recopilation. ex num. 36.
cūm satis vulgare sit, hos casus
diuersos, diuersamquè rationem
culpæ, & pœnæ habentes, dispo-
sitioni iuris relinqui, ex ratione

legis commodissimè, ff. de libe-
ris & posthumis, l. si verò, §. de
viro, ff. soluto matrimon. cum
vulgaribus, quod esse potest de-
cimum fundamentum hu-
ius partis, quam
asseueramus.
(.? .)

IN.

INDEX EORVM QVAE

CONTINENTVR IN TRACTATIBVS DE
casibus Curiae: & de executione sententiae revisionis: & an re-
stitutio in integrum exclusum sit, vel locum habeat contra eam:
& de appellatione interposita à sententia de remate, an esse.
Etum de voluntium ante solutionem sortiatur: & quando sus-
pensuum; de adulterio cum incestu, vel raptu, an Iudex
non accusante, vel repugnante marito, illud
punire possit.

ADULTERIVM Si
cum incestu, vel raptu
sit admixtum, aliae
concurrat qualitas, que aggra-
uet delictum, mixtumq[ue] illud
faciat, ex officio Iudex procede-
re potest, quantumuis non con-
scente, vel repugnante ma-
rito in tractatu de adulterio,
num. 2.

Adulterium incestu diuer-
sapena, num. 3. ibidem, & nu-
mero 5. p[ro]enam esse mortis, &
quid de uxorata publica meri-
trice, num. 9. & 10. Adulteriu[m],
Iudex punire potest, si cum eo
concurrat violentia, ex mente
Rebuffi, num. 12. ibidem.

Adulterium si mulier nup-
ta committat cum suo seruo, pu-
nitur hodie pena urbis commu-
nis, & legis 15. tit. 17. part. 7.

Actionem eandem coram

diuersis Iudicibus intentans,
item amittit in causis liber-
tatis, & militiae, & non in
alijs, in tract. de casibus Curiae,
num. 35.

Alimentarecipiens, an pau-
per dicatur, ibidem num. 47.
resoluitur negative cum decla-
ratione, num. 48.

Aduocatorum reprobatur
ordinaria allegatio ad fundan-
dū casum Curiae in eo cui sub-
ministrantur alimenta, quia
indistincte non est vera, ibidem
num. 49.

Ardua est quaestio, an super
executione sententiae, vel con-
tractus possit intentari casus
Curiae in Chancellaria Regia,
ibidem num. 81. vide infra, ver-
bo, executio.

Audiencias del Perù, cono-
cen en apelacion de los articu-
los que coinciden sobre exe-

I N D E X.

cutorias dadas en el Consejo de Indias tractat de casibus Curiae, num. 112. Ratio redditur precedenti numero.

Alguacellus maior, & executor iustitiae conuenitur per causum Curiae, in eodem tractu, numero 118. & quid de Alguacel lis minoribus, num. 120.

Aduccatio causa fieri potest, & ad Curiam trahi per denegatam iustitiam ab inferiori, in eodem tractatu, numero 137. Qualiter vero hoc sit practicandum, refertur numero 136. 138. & 139. & tribus sequentibus declaratur resolutio Presidis Convar. dicentis, Chancellaria Senatores non posse ad uocare causas coram Ordinario pendentes.

Arguitur de iniustitia, l. 4. tit. 17. lib. 4. Recopilat. si per eam instrumento de nouo reperito post sententiam reuisionis non posset uti pars condemnata, constando per illud de eius iustitia, in tractatu de sententia, numero 46.

Acta falsificas amittit causam, secus in producente testes falsos, in eodem tractatu, numero 59.

Aduocato, vel Procuratore corrupto, inducitur nullitas

sententia latet, vel saltem aduersus eam pars damnificata restituitur, quod non procedit in sententia reuisionis, ibidem. num. 60.

Addictio, vulgo, la sententia de remate, potest fieri in una sententia, & in eadem ad probationes partes recipere, in tractatu de appellat. à sententia addictionis, num. 3.

Audiri non debet reus executatus appellans, vel de nullitate dicens contra sententiam addictionis, vulgo, de trance y remate, quousque soluat ex mente, & vera praxi legum tertiae, & 19. tit. 21. lib. 4. Recop. in tractatu de appellatione à sententia de remate, num. 4.

Et eo casu non habet appellatio effectum suspensuum, sed nec deuolutium, num. 5. ibide declaratur numeris.

Appellatio si per statutum tollatur, intelligi debet quoad utrumque effectum, ibidem numero 6.

Appellatione prohibita censetur eius prohibitio, tam respectu executionis, quam deuolutionis.

Authores tenetes, reum executatum non esse audiendum lata contra eum sententia, quo-

usque soluat, referuntur num.
8. & 9. Adducitur exemplum
maxima quantitatis.

Appellationem quo ad effec-
tum suspensuum, & non quo-
ad deuolutium sublatam esse
per legem tertiam, & 19. tit. 21.
lib. 4. Recop. tenent plures rela-
tivum. 12.

Appellatio à mādato de exe-
quendo, habet effectum deuolu-
tiuum, num. 13. & num. 14.
praxis obseruanda.

Appellationis effectus deuolu-
tiuius nunquam censemur ex-
clusus, num. 19.

Appellationem tam quoad
effectum suspensuum, quam
deuolutium sublatam esse in
casu legis 3. & 19. tit. 21. lib. 4.
Recopilat. constituitur conclu-
sio, n. 18. & 19. de restitutione
sublata: cetera ad hunc articu-
lum attinentia, vide sub lite-
ra S.

Ardua & utilis, quotidiana
quaestio, an reus executa-
tus debeat audiri, lata contra
eum sententia de remate, si sit
in carcere coniectus propter de-
bitum ex eadem sententia pro-
cedens, num. 34. Resoluitur af-
firmatiue, num. 35. extenditur
num. 36. sublimitatur, nume-
ro 38.

Affectata carceratio non re-
leuat, num. 40. In nobilibus, &
mulieribus, & alijs qui non car-
cerantur, tenenda est opinio
dicentium, appellationem pra-
dictam deuolutium effectum
sortiri, num. 41.

Appellatio à sententia de
remate, sortitur effectum deuo-
lutium, & suspensuum, si ad-
sit defectus iurisdictionis, que
est limitatio tertia, num. 42.
ibidem, illatio utilis, num. 43.

Appellatio predicta sorti-
tur utrumque effectum, si inter-
ponatur à tertio oppositore, ibi-
dem num. 44. & de exclusione
calumniosi oppositoris, nume-
ro 45.

B.

B. Annitorum praxis apud nos
non est in usu, sed apud ex-
teros, in tract. de casibus Curiae,
num. 12.

Baldi doctrina celebris re-
fertur ad probandum restitu-
tionis beneficium, restitutionis
in integrum, excludi contra
sententiam revisionis, in tra-
ctatu de sententiarevisionis, n.
23. & num. 24. & 25. adducun-
tur fundamenta.

C.

Casus Curiae frequentes, &
quo-

I N D E X.

quotidiani, tractat. de casibus
Curia, n. 1.

Casus Curia primus, in cri-
minalibus est, quebrantamien-
to de camino, o tregua, ibi nu-
mero 2.

Secundus rupto de muerte
segura, qui hodie cessat, ibi n. 2.
Et 3.

Tertius, muger forçada, ibi
num. 5.

Quartus, in fure, latrone vè
publico Et famoso, num. 7.

Quintus, de hombre dado
por encartado, num. 11.

Sextus, in falsificantē sigil-
lum Regis, num. 13.

Septimus, in fabricantem
falsam monetam, seu marcam
Regiam, num. 14.

Octauus, por razon de otro
gran yerro contra el Rey, nu-
mero 15.

Nonus Curia casus, por plei-
to que demanda el huérfano,
num. 16.

Nec sufficit quòd sit minor,
nisi sit patre orbatus, nume-
ro 17.

Causa communis pupillo, Et
vidua sit, cum non priuilegia-
tis, si indiuidea sit, facit locum
habere casum Curie, secus si
diuidua, num. 24. ibidem con-
trarium, num. 25. Et sequen-

tibus, Et num. 31. qualiter in-
telligatur.

Causarum continentia qua
numero 32. Et sequentibus,
ibidem.

Decimus Curia casus in ho-
mine paupere, ibidem numero
44. vide infra sub lit. P.

Vndecimus Curia casus, en-
home muy cuytado, ibidem
num. 50. Senes decrepiti, Et a-
lij enumerantur, num. 51. quo-
rum exempla non arctant re-
gulam, num. 52. alia num. 53.
Et 54. Comprehensi sub titulo
ff. de curatore furioso, habent ca-
sum Curia, ibi num. 55.

Decimustertius casus Curia
est in litibus viduarum, num.
63. quem non obtinent lite con-
testata corā Iudice Ordinario,
vide infra, verbo, vidua.

Decimusquartus casus Cu-
ria est, con algun poderoso,
ibidem num. 94.

Decimusquintus casus con-
tra Duces, Comites, Et Mar-
chiones, num. 98.

Decimussextus, contra do-
minos vassallorum, num. 99.

Extenditur, etiam si sint pu-
pilli, minores, vel vidua, nume-
ro 100.

Decimusseptimus, contra
las justicias y oficiales dellas,
num.

I N D E X.

60

numero 101. Et quid de Senatoibus, vide sub litera D.

Decimus octauus casus, en las justicias ordinarias, num. 114. in quibus non comprehenduntur Iudices Pedanei, vulgo, Alcaldes de los lugares y aldeas, num. 115.

Decimus nonus, en el Teniente de Corregidor, y Alcaldes ordinarios de ciudad, o villa, num. 116.

Casus Curiae plures ex mente legum, licet non ex verbis, numero 117.

Vigesimus Curiae casus, in Alguacello maiori, vel executorie iustitiae, num. 118.

Vigesimus primus Curiae casus est, contra Decuriones, numero 130. distinguitur, quod attinet ad Tribunos, vulgo, Jura-dos, o scleros, num. 131.

Vigesimus secundus, contra Tabellionem Concilij, vulgo, el escriuano de Cabildo, num. 132. quietam à Decurione per casum Curiae conueniri potest, num. 133. vide infra sub litera T.

Vigesimus tertius casus Curiae, procedere potest contra eos qui sunt de familia Iudicis Ordinarij, num. 136. Referuntur in hoc comprehensi, numero

137. Declaratur lex qui iurisdictioni ff. de iurisdictione omnium iudic. contra Gregorium Lop. 138.

Vigesimus quartus Curiae causas contra Syndicum Reipublicae, vulgo, el Mayordomo de la ciudad, o concejo, numero 140.

Vigesimus quintus in exacto- re tributorum, vulgo, el Recep tor del servicio, num. 141.

Vigesimus sextus, contra Receptorem alcaualae, vulgo, el Tesorero de las alcaualas, numero 142.

Vigesimus septimus in Castellano alicuius fortalicij, numero 143.

Vigesimus octauus, in causis denegata iustitiae, num. 145.

Chancellaria Pratoriales qua, ibidem num. 146.

Vigesimus nonus casus Curiae est in causis Fiscalibus, ibidem, num. 182.

Causa Fiscales in Indijs Occidentalibus in Chancellarys indicantur, num. 183.

Trigesimus casus Curiae est, pro exigendo salario Tabellionum, et Relatorum in Chancellaria degentium, num. 184.

Trigesimus primus in salario Aduocatorum, cum distinctio- ne,

I N D E X.

ne, num. 184. Et tribus sequentibus.

Casus Curiae Reales, hoc est, ex natura rei, super qua litigatur, num. 189.

Trigesimus secundus in feudo, numero 190. Et ibi de commendis Indorum, Et refertur ordinatio de Malinas, numeris sequentibus.

Trigesimus tertius in commendis Indorum.

Trigesimus quartus, super interpretatione Regij priuilegij, num. 197.

Trigesimus quintus casus notabilis Curiae est, ex natura rei, si causa sit magni momenti, numero 209. Et explicatur celebris lex 4. titulo 1. libro 3. Recopilat. numero 200. usque ad 205.

Trigesimus sextus casus Curiae est, super causa maioratus, numero 206. Declaratur duabus numeris sequentibus.

Trigesimus septimus, sobre vassallos, num. 209.

Trigesimus octauus, sobre fortaleza, 210.

Trigesimus nonus, sobre muerte o herida de algun Caualero, num. 211.

Quadragesimus, ex relatione authoris, sobre paga de

tributos que se pide a Indios, decem alij Curiae casus, remisitiue, num. 214.

Casum Curiae declarandi stylus, numero 217. Et quando habeat locum supplicatio ab ea, num. 218.

Causa admodum dubia, qualiter indicanda ibidem, numer. 215.

Commentariensium fraudes plures, in tract. de sententia addictionis, num. 39.

Casus omissus dispositioni iuris relinquitur, in tractatu de adulterio cum incestu, numero 17.

Consuetudo est stricti iuris, nec extenditur de uno casu ad alium, ibi num. 16.

D.

Domini vassallorum conueniuntur per casum Curiae, in prima instantia, etiam si sint pupilli, vidua, vel minores, in tractatu de casibus Curiae, n. 99. Et 100.

Domini Praesides, Et Consiliarij Supremi Consilij Senatores Regiarum Chancellariarum, Et Iudices Hispalenses, Et Senatus Gallici, sortiuntur casum Curiae, Et quomodo, ibidem num. 102.

Dubia

INDEX

61

Dubia magna fuerunt causa, ut Regnum peteret declarationem: an contra sententiam revisionis admittetur restitutio in integrum, in tractatu de sententia, num. 15. Refertur petitio, & Regis responsum, num. 16.

Declarationis petendæ in sententijs praxis, ibidem, num. 78. & 79. & num. 80. Quod iudices, qui habent declarare, non possunt nisi semel, numero 80.

Delictum idem maiori pena punitur, si illud aggrauet aliqua circūstātia ut homicidio cum aleusia in tractatu de adulterio, num. 4.

E

Exceptio, ne continentia causæ dividatur, locum habet, parte opponente, ca verò non opposita ante litis contestationē, valet processus in tractatu de causis Curiæ, num. 38.

Exceptio litispendentia non habet locum in causis ex ecclisis, ibi numero 50.

A Etiope, & quos vulgus nominat mulatos habet casum Curiæ actiue, ibi num. 60. Fallit si sint diuites, limitationes, prouisionis ordinariæ, del fuero, ibidem ex num. 71. 79. & 80.

Executionem posse intentari per causam Curiæ in Regia Chancellaria, n. 81. Est in arbitrio dominorum remittere executionem sententiæ facienda iudicibus ordinarijs, vel eam ipsos facere, n. 86. Et de stylo Regalis Audientia, de los Reyes y de Panamà, num. 88. Et numeris sequenti-

bus, quid sit obseruandum.

Error iuris vel facti reddit sententiam nullam in tractatu de sententia, num. 71.

Error calculi qualiter inducat nullitatem, ibidem, num. 103. Non semel, sed bis, & plures renocatur, & allegatur, num. 104.

Exemplis Senatus supremi, Consilij iudicandum, ibidem, num. 117.

Exceptiones modificatiæ non sunt sublatæ, per l. 4. tit. 17. lib. 4. Recop. ibidem, num. 118. Limitatur in ductis, & reiectis in causa principali, quod sublimitatur, si de eis plenè fuit cognitum, num. 120. & 121. Et referuntur verba Ludouici Romani, & Antonij Fabri optima in proposito.

F

Falsitatis oppositio non admittitur contra instrumenta presentata in lite coram Præfecto prætorio agitata, postquam sententia ultima fuit lata in tractatu de sententia, num. 41. Et quod remedium competit, n. 42. & quantumibus.

Fiscales causæ in Chancellaria debent intentari in tractatu de causis Curiæ, num. 156.

Furtum quod sit magnum iudicis arbitrio remittitur, tractatu de causis Curiæ, num. 8.

Fiscalis procurator non potest in re Fiscū suo proprio foro Regio priuare, ibidem, num. 157.

Fiscus causas alibi pendentes ad se trahit, num. 158.

Fiscus retractat sententiam lite fi-

L

ni-

INDEX.

Inuita per instrumenta de novo reperta,
etiam per testes in tractatu de
sententia reuisionis, num. 50. & 51.

Falsificans acta, amittit causam se-
cūs in producente testes falsos, ibi, nu-
mero 59.

Falsitas instrumentorum vel te-
stium, si allegetur, et probetur post
sententiam reuisionis, non sufficit ad
eam retractandam, ibi, numero 56.
Ratio redditur, num. 57.

Graffatores pro primo furto mortis
pena puniuntur tractatu de casi-
bus Curiæ, num. 9. Quod venit de-
clarandum, ut numero 10. refertur.

Incestus cum adulterio pena di-
versa est à pena adulterij simplicis.
Indus quilibet sine dines sit, sine
pauper habet casum Curiæ actiue in
tractatu de casibus Curiæ, num. 56.

Iurisdictio sifit priuatiua, nihil o-
peratur consensus partium, ut in
alium iudicem prorrogatio fiat, ibidē,
num. 194.

Iurisdictio sifit priuatiua in eius
præiudicium non habet locum casus
Curiæ, num. 216.

Inuectiuua contra implorantes,
vel concedentes restitutionem in in-
tegrum contra sententiam reuisionis,
per quam lis est finita in tractatu de
sententia, num. 26.

Iura communia Pontificia, &
Cæsarea, necnon Regia finem litibus

imponere intendunt, ibi num. 27.

Indebiti per sententiam soluti, non
competit repetitio per instrumentum
de novo repertum, ut locum habeat,
concurrere debent, que traduntur, nu-
mero 49.

Judicium, vel alicuius ex eis cor-
ruptione allegata, non retractatur,
vel annullatur sententia reuisionis.
ibidem numer. 53. Et ansit nulla per
corruptionem unius, vide infra, sen-
tentia.

Iudex qui iniquam sententiam tu-
lit, tenetur parti ad interesse, & da-
ma in tractatu de sententia, n. 106.

Lit ifspenditæ exceptio non habet
locum in causis executiuis in tra-
ctatu de casibus Curiæ, numero 40.
Quod quomodo in praxi sit intelligen-
dum, declaratur, numero 41. & 42.
& 43.

Libertatis lis est casus est Curiæ, si-
ue actiue sine passiue proponatur, ibi-
dem, num. 62.

Lex qui iurisdictioni, ff. de iurisd.
omn. iudic. declaratur contra Gregor.
Lop. ibidem num. 128.

Lex finalis in fine, C. de fide instru-
mentorum prohibet sententias Præ-
fectorū Prætorio retractari, adduci-
tur, et declaratur in tractatu de sen-
tentia reuisionis, num. 7. & ibi, num.
8. Regias Chancellarias successivè
Præfectis Prætorio.

Minor viginti quinque annis non
ha-

INDEX

64

neant, non videtur index in his quæ non pronuntiauit absoluere, ibidem, numero 96.

Sententia contra sententiam non valet, num. 99. Quod obtinet, et non valere in sententia reuisionis, num. 100. Restringitur in cœnibus: secus in criminalibus, num. 101.

Sententia lata reuisionis, si apparcat de innocentia rei in causa criminali, quid agendum? ibidem, numero 102.

Sententia continens errorem vide sub litera, E, et verbo index.

Syndicatus non datur contra sententiam reuisionis, nec alia acta pronuntiata per Audientiam sub eodem tractatu de sententia, num. 108. Rationes, et fundamenta, num. 109.

Senatores Regij qualiter, et ex quibus, eleganter, ibidem num. 111. Methodus iudicandi in causis coram eis vertentibus, num. 112.

Statutum tollens appellationem ab executione, non censetur illam substulisse, si appellatur ad sedem Apostolicam in tractatu de appellatione à sententia de remate, num. 2.

Statutum tollens appellationē odiosum, ibidem, num. 15.

Sententia de remate adimplenda cum effectu, licet appellatio allegatur quæ sublata ad utrumque effectum deuolutium, et suspensum in tractatu de sententia aditionis, num. 18. Formaque decreti, quando non debet reus audiri, num. 33.

Limitatio prima si ex actorum inspectione constet de notoria sententiæ

iniustitia tradduntur fundamen-, num. 25. 26. et 27.

Sententia redditur nulla ex no[n] ria iniustitia, num. 29. Verba, et distinctio Maratæ optima in proposito, num. 30. et 31.

Praxis prædictæ limitationis qua uti debet executatus, num. 32. Formaque decreti.

T

TAbellio Concilij ciuitatis, vel willæ potest conueniri per casum Curiæ in tractatu de casibus Curiæ, numero 122. Etiam à Decurione eiusdem Concilij, numero 123. ibidem.

Tabelliones numerarū an possint conueniri per casum Curiæ, sit distinctio, ibidem, num. 124.

Tabellionum aliquorum mores, num. 125. ibidem.

Testamentum pagani firmus quæ militare in tractatu de sententia reuisionis, num. 30.

V

Verbū, ni en otra manera, quid importet in tractatu de casibus Curiæ, num. 164.

Vicerex potest præcipere, ut per duas aulas Senatorum lites aliquæ videantur, et iudicentur, ibidem, num. 181.

Vidua habet casum Curiæ actiue, et passiue, et si diues sit fallit, lite contestata coram ordinario indice, ibidem, numero 63. et 69.

Nec

INDEX

Nec contra aliam viduam, num. 65.
Stylus prouisionis del fuero, numero 65.

Viduæ appellatione continetur, quæ habet maritum inutilem, vel ad trirremes damnatum, num. 68.

Viduæ appellatione continetur, quæ nunquam habuit maritum, & fortitur casum Curiae, num. 70.

Verba prægnantia, & quæ tol-

lunt omne remedium, restituionē excludunt in tractatu de sententia, numero 21.

Verba legis tertiae, & 19. tit. 21. lib. 4. Recop. referūtur in tractatu de appellatione à sententia adictionis, num. 1.

Verba legis si sunt inculcata, & prægnantia in integrum restituionem tollunt.

FINIS.

